سۆسیالیزمو
پرسی ژن

کۆمەڵێك وتار

ئامادەکردنی عەلی مەولود

www.dengekan.com
2007/02/04

پێشەکی 3
ژنو سۆسیالیوم
ئوگست بیبڵ 6
سۆسالیزمو ژن
جان فریفیل 46
پێشەکی کتێبی (ئافرەتو سۆسیالیزم)
جۆرج تەرابیشی 66
لینینو مەسەلەی سێکس
کلارا زاتکین 83
سەبارەت بەخۆشەویستی ئازاد
لینین 104
ژن لەروانگەی کریکارییەوە
مەحمود ئەحمەد 111
ماڤی ژنان لەدەستوری کاتی دەوڵەتی عێراق
ئاسۆ غەریب 126

لەبڵاوکراوەکانی یەکێتی کۆمۆنیستەکان لە عێراق
ساڵی چاپ: 2007
تیراژ: 700 نوسخە

پێشەکی

جێگاوشوێنی ژن لەکۆمەڵدا، بەدرێژایی مێژووی نووسراوو نەنوسراوی کۆمەڵی مرۆڤ، مەسەلەیەکی پڕبایەخبووەو بەتایبەت لەمێژووی نوێدا مشتومڕو ململانێی زۆری لەسەر پەیدابووە، کە تا ئێستاش درێژەی هەیە. ژن دوو قۆناغی هەستیارو چارەنووسسازو جیاوازلەیەکی لەژیانی سیاسیو ئابووریوکۆمەلأیەتیدا تەیکردووە، یەکەم قۆناغی دایکسالاری : کە بەحوکمی دایکایەتی کاروباری کۆمەڵگە بەدەستی ژنەوە بووەو دووەم قۆناغی پیاوسالاری : کە بەهۆی ئاڵوگۆڕێکی ئابوورییەوە پیاو کاروباری کۆمەڵگەی لەدەستی ژن سەندووە.

ئەگەرچی ئەم وەرچەرخانە بەشێکی گرنگ بوو لە تەکامولی کۆمەڵگا، بەڵام هاوکات مرۆڤایەتیشی بەرەو جیاوازیو شەڕو ناکۆکی درێژخایەن پاڵپێوەنا کە تا ئێستاش بەدەستیەوە گیرۆدەین. ئەم ئاڵوگۆڕە لەبنەڕەتەوە لەئاکامی گەشەو پێشڕەوی ئابووری بەدیهات، لەکاتێکدا کە بەهۆی زۆربوونی نەسڵی مرۆڤو سەختی دەستکەوتنی خۆراکەوە ژنان لەبەر منداڵەبەریو زەیستانی زۆربەی کات نەیاندەتوانی بەسەر شاخو درەختەکاندا سەرکەونو بۆیان نەدەلوا کۆرپەکانیان جێبێڵنو بەو هۆیەوە زۆربەی کات لەشوێنێك دەمانەوە، بەپێچەوانەی پیاوەوە کە نەلەڕووی فسیۆلۆجیو نە لەڕووی بەخێوکردنو

چاودێریکردنەوە وابەستەی کۆرپەکان نەبوو، بۆیە چوستو چالاکتر دەستئاوەلأتر لەبواری خواردن پەیداکردندا هەڵدەسوڕاو داهێنانی دەکرد تائاستی ئەوەی توانی پاشەکەوتی خۆراك بکاتو دەستیشی بەسەردا بگرێتو لەڕێگای ئەمەوە خۆی بکات بەسەردار، ئەم پێشکەوتنە ئەگەرچی هەنگاوێکی گەورەبوو لە بواری ئابووریدا، بەڵام ئاڵوگۆڕی بنەڕەتیشی لەبواری بەرێوەبردنی کۆمەڵدا دروستکردو لەرووی کۆمەلأیەتیو سیاسیو فەرهەنگییەوە ئاسەواری زۆر خراپی لەسەر پەیوەندییە کۆمەلأیەتییەکانو پەیوەندییەکانی تاكو کۆمەڵو مافە کۆمەلأیەتیو فەردییەکان دانا.

جیاوازییە ریشەییەکانی نێوان ئەو دوو قۆناغە، چارەنووسسازبوونی ئەو ئاڵوگۆڕانەمان نیشاندەدەن، لەقۆناغی دایکسالاریدا ژن جێگاورێگای بەرزتری خۆی بەدژی پیاو بەکارنەهێناو پیاوی نەکرد بەپلە دوو لەچاوخۆیدا، بەپێچەوانەی سەردەمی پیاوسالاری کە هەرلەیەکەم رۆژەکانەوە ژن ژێردەستە کراو یەکەم دابەشبوونی چینایەتی لە ژێردەستەکردنی ژنانەوە دەستی پێکردو دواتر بوو بە رژێمێکی سیاسی ئابووری هەمەگیر کە تا ئەمڕۆ چەندین جار کۆمەڵگای بەرەو لێواری مەرگ پاڵپێوەناوە. لە قۆناغی دایکسالاریدا یەکسانی هەبووە لەنێوان مرۆڤەکانداو سەردەمی دەسەلأتی دایك هاوکاتبووە لەگەڵ کۆمۆنیزمی سەرەتایی، جیاوازیو چەوسانەوە نەك هەر لەنێوان دوو رەگەزی نێرو مێ، بەڵکو لەنێوان هیچ بەشێکی کۆمەڵدا نەبووە، دیسان بەپێچەوانەی سەردەمی دەسەلأتی پیاوسالاری کە سەرەتای سەرهەڵدانی هاوکاتبوو لەگەڵ کۆتاییهاتنی یەکسانیو شکستی کۆمۆنیزمی سەرەتاییو دامەزراندنی رژێمی چینایەتی کە بەدرێژایی قۆناغەکانی کۆیلایەتیو دەرەبەگیو سەرمایەداری ئەو رژێمە داهێنانی گەورەو فراوانی کردووە لەبواری چەوساندنەوەو ناعەدالەتیدا کە چەوساندنەوەو بێمافی ژنان بەشێکیەتی.

هەڵبەت سەرکەوتنی رژێمی چینایەتی بەسەر کۆمۆنیزمی سەرەتاییدا هەر بەتەنها لەبواری ئابووریدا نەمایەوە بەوەی کە موڵکایەتی تایبەتی دامەزراو دەسکەوتەکان لەرێگای هێزەوە دابەشکران، بەڵکو ئەو گۆڕانە جیاوازی کۆمەڵایەتیو جیاوازی لەبوار مافەکاندا بەدوای خۆیدا هێنا، واتە ئەوەی خاوەنی ئابووری کەمتر بوو مافو پلەوپایەشی لەکۆمەڵدا کەمتر بوو.

ئەم کتێبەی بەردەستتان کە کۆمەڵێك وتاری لەخۆی گرتووە، لەلایەنی جۆراوجۆرەوەو لە روانگەی یەکسانیخوازییەوە هەموو ئەو مەسەلانە دەخاتە بەرباسو هۆکارەکانو رێگاچارەی چەوسانەوەی ژنان رۆشن دەکاتەوە، بەئومێدی ئەوەی بە ئامادەکردنی ئەم کتێبە بەگوێرەی توانا خزمەتێکمان لەم بوارە دا پێشکەشکردبێت.

لەکۆتاییدا دوو مەسەلە پێویستە ئاماژەیان بۆبکرێت:

یەکەم بەشێکی وتارەکان لەکتێبی(المرأ والاشتراکیه) وەرگیراون، کە بەزنجیرە لە رۆژنامەی "ئازادی" بڵاوکراوەی یەکێتی کۆمۆنیستەکان لەعێراق بڵاوکراونەتەوەو دووەمیش هاوڕێ محمود ئەحمەد کەخاوەنی یەکێك لەوتارەکانە، بڕی 500 دۆلاری بۆ لەچاپدانی ئەم کتێبە لەئەستۆگرتووە، کە جێگای سوپاسو دەستخۆشییە.

عەلی مەولود

ژنو سۆسیالیزم[1]

ئۆگەست بیبڵ

لەفارسییەوە: عەلی مەولود

ژن وەك بوونەوەرێکی رەگەزی

ئارەزووی سێکسی

لە جیهانی بۆرژوازیدا ژن بە پلە دوو دانراوە. یەکەم پیاوو دووەم ئەوە، ئەو پلەبەندییە پەیوەندییەکی لەیەك بەدوای یەکی نیمچە نەگۆڕی لەگەڵ خۆیدا هێناوە، بەهەمان شێوە کە لەسەرەمی دێریندا لە پەیوەند بە خێڵە

[1] ئەم بابەتەی کە دەیخوێننەوە وەرگێڕدراوی چەند بەش لە کتێبی "ژنو سۆسیالیزم"ی "ئۆگەست بیبڵ"ە، لەچەند بەشی جۆراوجۆری ئەو کتێبە وەرگیراوە، بەڵام هەوڵدراوە پەیوەندی لە نێوان ئەو بەشانە پێکبێت.

بەشی دووەمی کتێبەکە لە ژێر سەر ناونیشانی "ژن لەئێستا" دایەو سێ بابەتی لێوەرگیراوە بەناوەکانی " ژن وەك رەگەز"، " هاوسەرگیری وەك کارپەیداکردن"و " هاوسەرگیری پرۆلیتاری"، لە بەشی چوارەم بابەتی "ژن لەداهاتوودا" وەرگیراوە کە ناونیشانی " بەسۆسیالیستکردنی کۆمەڵگا" هاتووە.

کتێبەکەی ئۆگەست بیبل لەساڵی 1974 لە هانۆڤەری ئەڵمانیا چاپ کراوەو لەپێشەکی کتێبەکەدا مۆنیکا زایفۆرت کە ئەرکی سەرلەنوێ لەچاپدانەوەی لەئەستۆگرتووە نووسیویەتی: " ژنو سۆسیالیزم نزیکەی 100 ساڵ لەمەوبەر بۆ یەکەمجار بڵاوبۆتەوەو بیبڵ کتێبەکەی بەم رستەیەی خوارەوە کۆتایی پێهێناوە: ئایندە پەیوەستە بە سۆسیالیزمەوە، ئەمە بەو مانایەیە کە کرێکارو ژن لەهەنگاوی یەکەمەوە پێکەوەن".

فریدە سابتی وەرگێڕی فارسی

دایکانییەکانەوە هەبووە. پەیوەندییەك کە لەگەڵ پێگەیشتنی کۆمۆنیزمی سەرەتاییدا ئاڵوگۆڕی کردو لەیەکەم هەنگاوی ئاڵوگۆڕی خۆیدا گۆڕا بەدەسەڵاتێکی خاوەندارێتی تایبەتی.

ئەفلاتۆن سوپاسی خواوەندەکان دەکات، لەبەر 8 کاری چاکە کە پێیانبەخشیووە. یەکەم کاری چاکە کە ئەفلاتۆن باسی دەکات ئەوەیە کە ئەوان ئەویان بەئازاد دروستکردووە نەك کۆیلە. بەڵام دووەمین کاری چاکە ئەویان وەك پیاو هێناوەتە دنیاوە نەك ژن. هاوشێوەی ئەم بیرکردنەوەیە لە پاڕانەوەی بەیانیانی پیاوانی یەهودیش دا بەرچاو دەکەوێت: " خوایە تۆ دەپەرستم، گەورەی منو گەورەی هەموو جیهان، کە منت بە ژن نەهێناوەتە دنیایەوە". لەپاڕانەوەی ژنانی یەهوددا ئەو دەربڕینە بەناوەرۆکێکی جیاواز بەم شێوەیە دەردەبڕدێت:".... کە ئێمەت لەسە بنەمایەکی خۆشویستن دروستکردووە".

بۆچوونی هەڵاواردن ئامێزی رەگەزی، توندتر لەوەی لەدەربڕینەکانی ئەفلاتۆنو دۆعای یەهوودیەکاندا رەنگدەداتەوە، شایانی وێناکردن نییە. بەگوێرەی ئەوەی بەردەوام لە ئینجیلدا باسکراوە، تەنها پیاو، مرۆڤی تەواوە. لە زمانە ئینگلیزیو فەرەنسییەکاندا یەك وشە بۆ مرۆڤ و پیاو بەکاردەهێنرێت. ئەگەر باسی خەڵك بکەین، بەگشتی تەنیا خەیاڵمان لای پیاوانە، ژن تارادەیەك شایانی چاوپۆشییەو لە زۆربەی حاڵەتەکاندا ئەوە پیاوە کە لێپرسراوی ئەوە.

جیهانی پیاو بەگشتی ئاوا بیر دەکاتەوەو زۆربەی جیهانی ژنانیش تائێستا ئەو بارودۆخەیان وەك چارەنووسێکی داسەپاو بەسەر خۆیاندا قبوڵکردووە. لەم روانگە فکرییەوە ژێردەستەیی ژنان تەنانەت ئەگەر سەرنجیش لەم مەسەلەیە نەدرێت کە: "چەوساندنەوەی ژنان بەهۆی کرێکاربوونەوەکەیتی" وەك گریمانەیەك وەرگیراوە. بوونی ژن لە جیهانی موڵکایەتی تایبەتیدا وەك بونەوەرێکی رەگەزێتی رەنگی داوەتەوە. لەهەر کاتو سەردەمێکدا چەند رێگرییەك بۆ ژنان لەئارادان کە پیاوان نایاننناسنو لەگەڵیان رووبەڕوو نین. زۆر ماف کە بۆ پیاو رێگەپێدراوە بۆ ژنان قەدەغەیە، ئەوانە بریتین لە: مافە کۆمەڵایەتییەکانو ئەو ئازادییە جۆراوجۆرانەی پیاو لەزەتییان لێوەردەگرێت، بەڵام کەژنان کەڵکیان لێوەربگرن بە هەڵەو تاوان دەژمێردرێن.

ژن لە بوونی کۆمەڵایەتیو سێکسی خۆیدا دوچاری ناخۆشی دێت، وتنی ئەمە کێشەیە بەڵام لەهەردوو بوارەکەداو لەزۆربەی حاڵەتەکاندا ئەو ئازار دەکێشێت. لەبەرئەمە، ئەو ئارەزووە زۆرەی ژنان کە حەزدەن وەك پیاو لەدایك بوونایە، شایانی تێگەیشتنە.

لەنێوان هەموو ئارەزووە سروشتیەکانی مرۆڤدا، ئارەزووی خواردنو زیندوومانەوە لەپلەی یەکەمدایە، بەڵام ئارەزووی سێکسی بەهێزترین ئارەزووە، چونکە هەوڵێکە نەوەکان بەرهەمدێنێتو زیادی دەکات. سادەترین "دەربڕینی پێویستییەکانی ژیان"ە. ئەم هەوڵە لەهەر مرۆڤێکدا بەشێوەیەکی سروشتیو قوڵ هەیە. تێرکردنیشی دوای گەیشتن بەتەمەنی هەرزەکاری مەرجێکی بنەڕەتییە بۆ تەندروستی بەدەنیو دەروونی. لۆتەر راست دەکات کەدەڵێت:

" ئەو کەسەی کە دەیەوێت رێگربێت لە تێرکردنی ئارەزووە سروشتیەکانو رێگاری بکات لەوە کە سورشت دەیخوازێتو دەبێت ببێت ،

پێچەوانە هەڵسوکەوا دەکات، لەبەرئەوەی بوونی سروشتی ڕەتدەکاتەوەو دەیەوەێت ئاگر سوتێنەر نەبێتو ئاو تەڕنەکاتو مرۆڤ نەخواتو نەخواتو نەخەوێت".

ئەم وشانە پێویستە لەسەر بەردی کڵێساکانمان هەڵبکۆڵرێت، لەو شوێنانەی کە ئاوا سەرسەختانە دژی گۆشتی گوناه واعز دەدرێت، هیچ پزیشكو دەروونناسێك ناتوانێت پێویستی ئارەزووکردن لەمرۆڤدا بەو شێوەیە باشو ڕەوان پێناسە بکات.

ئەم هەوڵە زادەی سروشتی مرۆڤە، فەرمانێکە بۆ ئەرکێك کە دەبێت ئەنجامی بدات، تا بەشێوەیەکی تەندروستو سروشتی گەشە بەخۆی بدات، تا هیچ بەشێك لە ئۆرگانیزمی لەشی بەفیڕۆ نەچێ، تا لە وەڵامدانەوەی ئارەزووی سروشتی خۆی خۆپارێزی نەکاتو هەریەك لە ئەندامەکانی لەشی بەو ڕۆڵە هەستن کە سروشت پێی بەخشیوە. مرۆڤ بە سزادانی ئۆرگانیزمی خۆی تووشی زیان دەبێت، یاسای گەشەی لەشی مرۆڤ پێویستە وەك یاسای گەشەی دەروونی لەبەرچاوبگیرێتو پێی لەسەردابگیرێت، کردەی دەروونی ڕۆژانەی مرۆڤ بە بارودۆخی ئۆرگانیزمی لەشیەوە گرێدراوەو سەلامەتی تەواوەتی هەردوکیشیان وابەستەن بەیەکەوە. بۆیە گرفت لەیەکێکیاندا کاردەکاتە سەر ئەویترو کێشەی بۆ پێکدێنێت.

ئەو ئارەزووانەی بەئارەزووی ئاژەڵی ناودەبرێن، لەو ڕووەوە کە بەپێویستی ڕوحی ناودەبرێن لەیەکتر جیانینو هەردوکیان بەرەنجامی چالاکی سروشتی ئۆرگانیزمی لەشی مرۆڤنو کاریگەرییان لەسەر یەکتر هەیە. ئەم کارە بۆژنانیش بەهەمان شێوەیەی پیاوانە.

بەرەنجامی ئەوەی کە ناسینی تایبەتمەندیەکانی ئەندامی سێکسی وەك ئەندامەکانی تر پێویستەو مرۆڤ لەچاودێریکردنی لەشی خۆیدا دەبێت وەك ئەندامەکانی تر سەیریکات. ئەو ئەندامو ئارەزووانەی لە مرۆڤدا هەنو بەشی

سەرەکی سروشتی ئەو پێکدەهێنن، هەندێك لە کاتەکانی ژیانی دەخەنە ژێردەسەڵاتی خۆیانەوە. ئەو کۆششانە نابێت بەکاری لاوەکیو تاوانی شەرمهێنەرو یا ئارەزووی نەفامانە حساب بکرێن، زانستی دەروونناسیو کارکردی بەشە جۆراوجۆرەکانی ئۆرگانیزمی لەش – چ لەبارەی پیاوانو چ لەبارەی ژنانەوە– وەك لقێك لەزانستی مرۆیی دەبێت ڕۆڵێکی گرنگو فراوانتر بگێرێت. لە حاڵێکی وادایە کە مرۆڤ بەناسینێکی وردی سروشتی لەشی خۆی زۆرێك لەپەیوەندیەکانی ژیان بەشێوەیەکی جیاواز لەئێستا دەبینێت. لە کۆمەڵگەی ئێستادا تارادەیەك لە ناو هەموو خێزانەکاندا بارودۆخی نەخوازراو دەتوانرێت ببینرێت، کە بەترسێکی پیرۆز کپکراوە، زانست لە تەواوی دەسەڵاتەکاندا وەك باشترین شتو وەك خوازراوترینو جوانترین ئامانجی مرۆڤانە بەرزدەنرخێندرێت، بەڵام دەربارەی ئەو مەسەلانەی کە پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە بەبوونو سەلامەتیو ئەمنیەتی تایبەتی ئێمەو بنەمای تەکامولی کۆمەڵایەتی ئێمەوە هەیە وەك مەسەلەیەکی تێکدەر دەبینرێت. کانت دەڵێت:

" پیاوو ژن لەسەرەتاوە پێکەوە هەموو مرۆڤایەتی پێکدەهێنن، ڕەگەزێك ڕەگەزەکەی تر تەواو دەکات".

شۆبنهاوەر ڕایدەگەیەنێت:" ئارەزووی سێکسی کامڵترین دەربڕینی ئارەزووەکانی ژیانو خاڵی پێگەیشتنی هەموو ئارەزووە کانی مرۆڤە".

بودا زۆر پێش ئەمانە باسی ئەوەی کردووە کە:" ئارەزووی سێکسی لەو قولاپە بەهێزترە کە مرۆڤ فیلی کێوی پێ ڕامدەکات، لەگڕ گەرمترە، تیرێکە کە لەدڵی مرۆڤ دەچەقێت".

کاتێك سۆزو ئارەزووی سێکسی ڕۆڵو جێوشوێنی لەمجۆرەی هەبێت جێگای سەرسوڕمان نییە کە تێرنەکردنی ئەم ئارەزووە لەتەمەنی هەرزەکاریدا زۆرجار کاریگەری لە سەر زندوێتی دەمارەکانو زندوێتی

تەواوی ئۆرگانیزمی هەردوو جنس دادەنێت. بەجۆرێك كە بەرەو ناتەواویو لادانو تەنانەت تێكچوونو خۆكوژی پاڵیان پێوە دەنێت. هەڵبەتە ئارەزووی سێكسی لە هەموو زیندەوەرێكو یا لەهەموو مرۆڤێكدا وەك یەك نییە. سەرەڕای ئەوانە دەتوانرێت ئەو مەسەلەیە لەرێگای راهێنانو دانبەخۆداگرتنەوە سەركوت بكرێت – بەتایبەت بەهۆی خۆدوورگرتن لە لەسەرگەرمیو خوێندنەوەی بابەتی سێكسیو خواردنەوە كە دەبنە هۆی وروژان–. بەگشتی وروژاندنی سێكسی لەژناندا كەمتر لەپیاوان بەرچاودەكەوێت، تەنانەت هەندێك جار لەناو ژناندا رقلێبوونەوە لەكاری سێكسی دروستدەبێت، بەڵام دەركەوتنەكەی زۆرنییەو دەبێت لە پاڵ توانایيە بەدەنیو دەروونییەكاندا پەرەی پێبدرێت.

به تاوتوێكردنی ئەم خاڵانە دەتوانی تێبگەیت، كە چۆن سەرجەم ئارەزوو و نیشانەكانی ژیان دەچنەوە سەر سێكسو چۆن ئەم ئارەزوو سۆزدارییانە هەم لە پەروەردەكردنی لەشو هەم لەشێوەی ئەندامو هەم لە كەسایەتی مرۆڤدا دەردەكەوێت. تا ئەو جێیەی كە قسە لەسەر مرۆڤی تەندروست دەكەینو سەروكارمان لەگەڵ پیاوبوونو ژن بوون دا هەیە، لەهەریەك لەو دوو حاڵەتەدا سێكس بە بەهێزترین شێوەی خۆی دەركەوتووە. كەلەنكە (KELENKE) لەنوسراوەكەیدا" ژن وەك هاوسەر"دەڵێت:" ژیانی ژنو مێردایەتی لای مرۆڤی گیرۆدەی ئەخلاق، شتێكی ناچارییەو لەژێر ڕكێفی هزرو بنەمای ئەخلاقیدا دەنووسرێت یادادەڕێژرێت. بەڵام باڵاترین ئاستی ئازادیش ئیمكانی نییە". هۆشدارییەكان بۆ پاراستنی جۆری مرۆڤ، ئەوە بەتەواوی خامۆشدەكات كە سروشت وەك كارێكی ئاسایی سپاردوویەتی بەهەردو رەگەز. ئەم هۆشدارییانە فەرامۆش دەكرێن، كە سەركوتی غەریزە سروشتیەكان لەلای ژنانو پیاوانی تەندروست نیشانەی عەزمی ئازادانەی بەرگری نییە، فەرامۆشی دەكەن كە خۆفریودان ناتوانرێت وەك ئیرادەی

ئازادانە وەصفبكرێت. راستی مەسەلەكە ئاوایە كە لەو جۆرە بابەتانەی لەژێر فشار یاپەستانی كۆمەڵایەتیدان یەك مافی سروشتی یاخود یەك غەریزەی سادەی مرۆیانە دەخرێتە ژێر تەنگەبەری، تەندروستی لەش لەكەدار دەبێت، ئۆرگانیزمی گشتی تووشی گرفت دێت، گەشەی سروشتی زەبری بەردەكەوێتولەبەر ئەوانە ناتەواوی سێكسی سەر هەڵدەدات. گوشار لەسەر روخسارو ناخی مرۆڤ دەردەكەوێتو بەهیلاكبوونی مێشك دوچاری نەخۆشی روحیو جەستەیی دێت، بەجۆرێك كە لەشێوەو كەسایەتیدا پیاوی ژنانەو ژنی پیاوانە دەردەكەوێت، لەبەرئەوەی جیاوازی سێكسی لەرەوەندێكی سروشتیدا قەراری نەگرتووە، مرۆڤ یەكلایەنە دەمێنێتەوەو بە كامڵكردنی خۆی بەخاڵی لوتكەی بوونی خۆی ناگات".

دكتۆر ئەلیزابیس بەلەك وۆڵ لە كتێبەكەیدا بەناوی" فێركردنی ئاكاری لاوان لەبابەت سێكسەوە" دەڵێت:

ئارەزووی سێكسی مەرجێكی پێویستە بۆ ژیانو بۆ بنیاتنانی كۆمەڵگا، بەتواناترین هێزە لە سروشتی مرۆڤدا... ئەم غەریزەیە گەشەی نەكردووەو ئەمەش بەهیچ شێوەیەك مەعقولو لۆژیكی نییە، بەڵام لەگەڵ بوونی هەموو ئەوامانەشدا ئەو ئارەزووە ناتوانرێت خۆی پارێزەرێكی سروشتییە لە بەرامبەر هەر هێزێكی نابودكرانەدا."

لەم نێوەدا لۆتەری پراتیستگەرا بەخێراییو بەشێوەی پۆزەتیف سەربەرز دەكاتەوەو رادەسپێرێت كە:

" كەسێك كە زاهیدانە هەوڵدەدات دەستی بۆ ببات‌و لەئەنجامدانی دا سەركەوتووبێتو پشت بەخوا دەچێتە پرۆسەی هاوسەرگیری، كاتێك كوڕەكەی لانی زۆر دەگاتە 20ساڵیو كچەكەی دەگاتە 15–18 ساڵی ئەوان هەم تەندروستو هەم زیرەكن، و خواوەند چاوەدێرییان دەكات، رسق بەوانو مناڵەكانیان دەدات، خواوەند ماڵان دروستدەكاتو خۆیشی رسقیاندەدات".

پەیڕەویکردن لەپەندە چاکەکانی لۆتەر بەداخەوە لەپەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی ئێمەدا کەڵکی لێوەرناگیرێت، نەدەوڵەتی مەسیحیو نە کۆمەڵگای مەسیحی هیچکامیان ئارەزوویان لەوە نییە کە لەکاریگەری پشتبەستن بە خودا لەرسقی منداڵان تێبگەن.

زانستی مرۆیی هاوڕایە لەگەڵ بۆچوونی فەلسەفیانەی لۆتەر کەدامەزراوە لەسەر بناغەی ئەوەی مرۆڤ دەبێت بتوانێت ئارەزووەکانی– ئەو ئارەزووانەی کە بەپەیوەندییە دەروونیەکانیەوە بەستراوە– بەشێوەی سروشتی تێر بکات، بەڵێ ئەوانە لەگەڵ بوونی مرۆڤدا دێنەوە، بەڵام تێرکردنی ئەو ئارەزووە سروشتیە لە بارودۆخی کۆمەڵایەتیو یاخود لەو پێشداوەرییانەی لێیەوە هەڵهێنجراون، لەتوانادا نییە، لەم ڕێڕەوەدا مرۆڤ لە گەشەی ئازادانەی بوونی خۆیدا تووشی وەستان دێت، دەربارەی چۆنێتی پەیدابوونی ئەوانە دکتۆرەکانمان ئاگادارن، ئەوان دەتوانن ئەو دیاردانە لە لەبەر ڕۆشنایی بەڵگەنامەکانی نەخۆشخانەکانو ناوەندەکانی نەخۆشیە دەروونییەکانو زیندانەکان ڕۆشنبکەنەوە، دەتوانن لەژیانی داڕووخاوی هەزاران خێزان قسە بکەن. لەکتێبێکدا کە لەلایپزیك بڵاوکراوەتەوە نووسەرەکەی رایدەگەیەنێت:

"ئارەزووی سێکسی نە ئەخلاقیەو نە نائەخلاقی،تەنها کارێکی سرشتییە، وەك برسێتیو تینوێتیو ئەوە کە سروشت هیچ لەئەخلاق نازانێت، بەڵام کۆمەڵگەی ئێمە زۆر دورە لەتێگەیشتنی ئەم ووشانە."

هاوسەرگیری وەك پەیداکردنی کار

" هاوسەرگیریو خێزان بەشێك لە ئەرکەکانی دەوڵەتن، لەم روانگەیەوە کەسێت کە هێرشدەکاتە سەریان هێرشدەکاتە سەر کۆمەڵگاو دەوڵەت" ئەو دێڕانە لایەنگرانی ڕژێمی ئێستا دەیبێژن، هەر بەوشێوەیەی کە بەئاشکرا نیشانی دەدەن خێزانی تاکهاوسەری ˚گای چوون بەرەو ڕێکخستنی میراتو موڵکایەتی تایبەتی بۆرژوازییە،ئەم شێوازەی خێزان بەدڵنیایی یەکێك لە

گرنگترین پایەکانی کۆمەڵگەی بۆرژوازییە، بەڵام ئەوەی کە لەگەڵ پێویستییە سروشتیەکانو تەکامولی تەندروستی کۆمەڵگایەکی مرۆڤانە دێتەوە یا نا، ئەوە پرسیارێکی ترە. ئێمە دەمانەوێت نیشانی بدەین کە هاوسەری لەسەر بنەمای موڵکایەتی بۆرژوازی کەمو زۆر ناچارییەو نارۆشنی زۆری لەگەڵ خۆی هەڵگراووە، لەم جۆرە هاوسەرگیرییەدا ئامانجەکان گران دێنەدەست یاخود هەرنایەنەدی، لەمانەش واوەتر ئێمە دەمانەوێت نیشانی بدەین کە ئەم هاوسەرییە لەژێر گوشاری ڕژێمێکی کۆمەڵایەتیدایە، کاریکە بۆ ملیۆنەها کەس قابیلی دەستکەوتن نییە، دەمامەوێت نیشانی بدەین کە هاوسەرگیری ئێستا بەهیچ شێوەیەك پشتی نەبەستووە بەئازادی هەڵبژاردنو عیشقو ئەو چاکسازییانەی بانگەشەی بۆدەکەن، بەپێچەوانە کە جەنجال دەبێت لەگەڵ سروشتی مرۆڤ هەماهەنگ نییە.

لەپەیوەن بە هاوسەرگیری ئەمرۆوە جان ئیستیوارد میل دەڵێت: " هاوسەری کارێکی بەتەواوی لاشەییەو یاسا بەو جۆرە دەیناسێنێت".بەبڕوای کانت پیاوو ژن پێش هەرشتێك بەرهەمهێنەری وەچەو پەیداکەری جۆری مرۆڤنتەکامولی تەندروستی رەگەزی مرۆڤ، پەیوەستە بە پەیوەندی سروشتی نێوان رەگەزەکانەوە، تێرکردنی غەریزەی سێکسی بۆ گەشەی بەدەنو روحی پیاوو ژن پێویستەبەڵام مرۆڤ ئاژەڵ نییەو لەسەر بنەمای ئەوە بۆ مرۆڤ تێرکردنی تەواوەتی بەهێزترین غەریزەی تەنها بەمانی تێرکردنی لاشەی نییە. ئەو دەخوازێت لەو پەیوەندییەدا ئارەزووە روحیەکانیشی لەگەڵ بوونە مرۆییەکەیدا دابینو تێریکات، لەسەر بنەمای ئەوە تێکەڵاوی میکانیکیانەی سێکسی جێگای پەیوەندی سروشتیو ئازادانەی مرۆیی دەگرێتەوە، دیاردەیەك کە باری ئاکاری تێدا نییە، مرۆڤە تەواوو پێگەیشتووەکان ئارەزوومەندەن کۆششی دوولایەنەی سۆزداریو

مرۆییانەی پیاوو ژن لەپەیوەندیی سێکسییەکاندا لە ئەنجامدا وەك پەیوەندییەکی رازاوەو ژیانخولْقێن گەشەبکات.

کێشەی سەرەکی ئەوەیە کە لە کۆمەڵگەی ئەمڕۆدا جێبەجێبوونی ئەو خواستانە بۆ زۆربەی زۆری جووتەکان لەتوانادا نییەو کۆمەڵگە خاوەنی ئەو توانایە نییە بۆیە ڤارنهاگن‌و ئەنس(Varnhagen, v.Ens) ی وادارکردووە تا بنووسن:

"ئەوەی لەبەرچاومان دەگوزەرێت، هەندێکجار بەناوی بەڵگەنامەی هاوسەری‌و هەندێکجاری‌تر بەناوی هەڵوەشانەوەی ئەو، بەهیچ شێوەیەك وێنای پەیوەندییەکی پاکی مرۆییانە نییە. هاوسەرییەك کەپێویستە لەسەر بنەمای خۆشەویستی‌و کۆششی سۆزیاری دابمەزرێت، لەژێر کاریگەری ئەو هۆکارو پێوانەو رێکخستنانەی پێشتر ئاماژەمان بۆکردن بۆ ئێمە ناپەسەندو سوکایەتی ئامێز بووە. بەجۆرێك کە قوڵبوونەوە لە چەندوچوونی ئەوە ئێمە بە وتە درەوشاوەکانی فریدریش شلگول لەتابلۆی ناسراوی"Atehnaums" هاودەنگ دەکات: نزیك بەهەموو هاوسەرگیرییەکان پێکەوە ژیانکردنی دووکەسە، لەگەڵ هەموو ئەوانە هاوسەرگیرییەکان لە کۆششی پچڕپچڕوکاتی یاخود کۆششی بەیەکگەیشتن لەپێناوی دەستڕاگەیشتن بەهاوسەرێتییەکی واقیعی‌یە.هاوسەرگیری گونجاو لەگەڵ بوونی سروشتی مرۆیی‌و بۆ وەڵامدانەوەی پێویستیە روحی‌و کۆمەڵایەتیەکانی مرۆڤ کە دەبێت لەدوای ئەوە مرۆڤەکان هەرچی زیاتر تێکەڵاوتر بن پێکەوە."

ئەوە هەمان بۆچوونە کە کانت بیری لێدەکردەوە،خۆشی بینین لە بوونی منداڵ‌و ئەرکی سەرشان لەبەرامبەریدا بەردەوامی بە خۆشەویستی نێوان دوو مرۆڤ دەبەخشێت، دوو مرۆڤ کە ئامادەی بەدیهێنانی ئەو پەیوەندییەن، دەبێت بۆیان رۆشنبێت کە ئایا پێشمەرجە پێویستەکانی ئەو پەیوەندییەیان هەیە؟ وەڵامی ئەو پرسیارە دەبێت بەبێ کاریگەری وەرگرتن لەو مەسەلانەی

ئەو پەیوەندییانە رەتدەکەنەوەو بەئیرادەیەکی ئازادانە بدرێتەوە، بەڵام ئەمە تەنها بە دەستتێوەرنەدانی پەیوەندیەکانی تر دەتوانرێت ئەنجامبدرێت، مەبەست ئەو پەیوەندییانەیە کە ئامانجی تایبەتی تێرکردنی غەریزە سروشتیەکان‌و بەرهەمهێنانی منداڵ دەخاتە ژێر گوشار، ئەو بارودۆخەش بەگشتی لە کۆمەڵگەی ئەمرۆدا لەئارادانییە، بەرەنجام ئەوەیە کە ئەو هاوسەرگیرییانەی ئێستا بەرێوەدەچن ئامانجی واقیعی خۆیان ناپێکن‌و لەبەرئەوەش راستگۆیانە نین‌و هۆشداری بە ئێمە دەدەن کە پێویستە زیاتر لە شێوەی دڵخوازو مرۆیانەی هاوسەرگیری وردبینەوە، ئەوەی کە بەگشتی چەندێك لە هاوسەرگیرییەکان لەسەر بناغەی ئەو پرەنسیپانەی باسمانکردن قبەڵکراون، زانراو نییە. ئەوانەی هاوسەرییان پێکهێناوە ئارەززومەندن هاوسەرێتیەکەیان روو بەردەرەوە وانیشانبدەن کە پێچەوانەی واقیعە، لێرەدا حاڵەتێك لە زمانلوسی دێتە ئاراوە کە لەهیچ دەورانێکی مێژوویی پێشوودا وێنەی نەبووە، دەوڵەت نوێنەری سیاسی ئەم کۆمەڵگایە لەم بوارەشدا لێکۆڵینەوە ناکات، یپەیامی هەموو ئەوانە ئەوەیە کە کۆمەڵگا لە نارۆشنییەکی ئاشکرادا نقوم بووە، لانی زۆری ئەرکێك کە دەوڵەت لەپەیوەند بە هاوسەرگیری خەڵکەوە لەئەستۆی دەگرێت، دیسان پشتئەستوور نییە بەهیچ پێوانەیەك کە هاوسەرێتی پێویستە چۆنبێت.*

هاوسەرێتی دەبێت پەیوەندییەکی وەها بێت کە دوو مرۆڤ بە خۆشەویستی دوولایەنە بەیەکەوە گریدەدات تا دەستیان بگات بەئامانجە سروشتییەکانیان ، بەڵام لەکاتی ئێستادا ئەم خولیایە تەنها بەدەگمەن هەیە، ژمارەیەکی زۆر لەژنان هاوسەرێتی وەك شوێنێك بۆ دابینکردنی ژیان دەبینن کە دەبێت بەهەر نرخێك بووە بچنە ناویەوە. بە پێچەوانەوە بەشێکی زۆر لەپیاوان هاوسەری وەك مامەڵە تەماشا دەکەن، لەروانگەی ماددی‌و سودو زیانەکانییەوە هەڵیدەسەنگێنن‌و حیسابی لەسەردەکەن، بەلایانەوە جوڵێنەرە

بچووك‌و خۆویستەكان چارەنووسساز نین، بەڵام واقعیەتی مادی ژیان ئازارو كێشەی زۆر بەدیدێنێت كە ئەوانەی هاوسەرگیری دەكەن بەدەگمەن دەتوانن بەو چاوەروانیانە پەیدابكەن كە شۆڕوشەوقی تێدا بێت. ئاساییە كە دەبێت هاوسەرگیری بەهەردوو هاوسەرەكە ژیانێكی هاوبەشی جێی رەزامەندی پێشكەشبكەن، هاوسەری وا باشە لەپاڵ خۆشەویستی دوولایەنەو هاودڵی متمانە بەدابینبوونی ژیان‌و پێوانەیەك بۆ مسۆگەركردنی ژیانێكی گونجاو بۆ خۆیان‌و منداڵەكانیان هەبێت. نیگەرانی زۆرو هەڵی سەخت لەپەیوەن بەم واقیعەوە یەكەم بزمارە بەتابووتی رەزامەندی‌و خۆشبەختی ژیانی ژن‌و مێردایەتییەوە، بەڵام هەرچەندە نیگەرانیەكان گەورەتر دەبن زیاتر ژیانی هاوبەش دەخەنە ژێركاریگەری خۆیان. جوتیار لە هەرگوێرەكەیەك كە مانگاكەی دەیبێت خۆشحاڵە، ئەو بەخۆشحاڵییەوە ژمارەی ئەو بێچووە بەرازانە دژمێرێت كە دایكەكەیان پێی‌داوەو بەرازیبوون لە ئەنجامەكەی هەواڵ بە دراوسێكانی دەدا. لەهەمانكاتدا غەمگین دەبێت ئەگەر خێزانەكەی یەكێكی تر بەژمارەی منداڵەكانی زیادبكات ئەو منداڵانەی كەپێی‌وایە بێدەردیسەری دەتوانێت پەروەردەیان بكا. كە مۆڵەتی نییە لەوە زیاتریان بكا. دیارە ئەگەر ئەو منداڵە نوێیە كچیش بێت دەردەكە قورستر دەكات.

هاوسەرگیری پرۆلیتاری

لەناو چینەكانی خوارەوەدا هاوسەرگیری لەپێناوی پارەدا تاڕادەیەك نەناسراوە، كرێكار زۆرتر لەپێناو ئارەزووەكانی چیانی هاوسەری پێكدێنێت، بەڵام لێرەشدا ناتوانێت خۆی لە هۆكارە تێكدەرەكان دەربازبكات، دەوڵەمەندانی خاوەن منداڵ سەركەوتوون لە چاودێری‌كردن‌و ئەرك‌و زەحمەتی پەروەردەی منداڵەكانیان‌و بەشی زۆری مەترسییەكانی بەردەم سەلامەتی منداڵەكانیان لادەبەن، بەڵام نەخۆشی‌و مەرگ بەزۆری میوانی خێزانە كرێكارییەكانە، ئەمەش بێكاری‌و هەژاری بەرەو سەردەبات‌و بڕێكی

زۆر لە دەرامەتی كرێكاران كەمدەكاتەوە، تەنانەت بۆ ماوەیەك بەتەواوی دەستی بەسەردا دەگرێت بەشەكانی بازرگانی‌و پیشەسازی بێكاری دەكەن، بەكارهێنانی ئامێری نوێ‌و یا ماوەی نوێی كار وەك شتێكی ناپێویست‌و زیادە لەشەقامەكاندا بڵاودەكاتەوە، جەنگەكان هاوكات لەگەڵ بەڵێنامە نەگونجاوەكانی بازرگانی‌و گومرگی كاریگەرییەكانی باجی ناراستەوخۆی نوێ‌و بریارە بەكۆمەڵەكانی خاوەنكارەكان، ئومێدی ئەو بەكارو تەواوی هەبوونی خۆی لەناودەبات‌و یا بەتوندی تووشی گرفتی دەكات. ئەم رووداوانە دوورو نزیك یەلەدوای یەك روودەدەن‌و لەكاتێكی دوور یانزیك ئەو دەخەنە گێژاوی بێكارییەوەو لەم راستایەدا كرێكار دەبێت بەمرۆڤێكی برسی، ئەو لەژێر گوشاری ئەو بارودۆخەدا هەمیشە سەلامەتی لەمەترسیدایە، ئەو چارەنووسە هەستی ئەمنییەت‌و رەزامەندی لەلای ئەو تێكداوە، ئەو بارودۆخە بەرلەهەموو شت ژیان‌و دەروونی كرێكار لەگەڵ خۆی هەڵدەپێچێت، هەمیشە هەسدەكات پێویستی بە شتی پێویستتر هەیە كە دابینكردنیانی نییە دوای ئەوە بێشك دەعواو مورافەعەی بەدوادا دێت. دەركەوتنی ئەم رەوەندە دواخستنی هاوسەرگیری‌و خێزانە، لە زۆربەی خێزانەكاندا پیاوو ژن هەردووكیان دەچنە سەركارو منداڵەكانیان جێدێڵن یان دەیانسپێرنە دەست خوشك‌و برا مێرمنداڵەكانیان، كە ئەوانە خۆشیان پێویستییان بە پەروەردەو چاودێری هەیە، نیوەرۆیان ئەگەر دایك‌و باوك بۆیان بلوێت سەر لەماڵ بدەنەوە بەپەلە ناتێكی هەژارانە لە گەدەی خۆیان منداڵەكانیان بكەن (كە ئەمە شتێكە لەبەر دووری شوێنی كارو كورتی كاتی نێوەڕۆ هەزارانجار ئیمكانی نییە) ئەوا عەصر هەردووكیان ماندوو مردوو دەگەڕێنەوە ماڵ.

بەپێچەوانەی ئەوەی كە ژیانێكی خێزانی دۆستانەو شیرین پێویستی پێیەتی، لەو شوێنەدا ماڵێكی تەنگ‌و نەخوازراە، كە زۆرجار هەواو روناكی

پێویست رووی تێناکات‌و پێویستیەکانی ئاساییش‌و ئارامی تێدا نییەو شوێنێك نییە بۆ خۆشژیانی‌و دەرخستنی سۆزیاری‌و خۆشەویستی کرکدن، خراپی شوێنی نیشتەجێبوون‌و ترسناکی زیادبوونی ئەو بارودۆخە، یەکێك لەرەشترین لاپەڕەکانی ئەم رژێمە کۆمەڵایەتییەی ئێمەیە کە مایەی بەدبەختی زۆرو نەریتی ناشایستەو رووداني تاوانە. کێشەی نیشتەجێبوون لەپاڵ ئەو هەڵانەش کە بۆ چارەسەرکردنی دەدرێت ساڵانە لەشارەکان‌و ناوچە پیشەسازییەکان گەورەترو گەورەتر دەبێت‌و هەمیشە ژمارەیەکی زیاتر لەخەڵکی کرێکارو پیشەوەری بچووك‌و فەرمانبەرو مامۆستاو دوکاندارو... تاد، دەرگیری ئەو کێشەیە دەبن.

ژنی کرێکار دوانیوەڕوان بەپەلەو ماندوو دەگەڕێتەوە بۆماڵ‌و دەبێت گەلێك کار ئەنجام بدات، مناڵەکان بەپەلە دەخرێنە ناو جێوەو، دواتر ژن دانیشێت تا درەنگانێکی شەو دروومان‌و پینەو پەڕۆ بکات. بواری هیچ جۆرە هاودەمی‌و هاورێیەتیەکی بۆ نامێنێتەوە، پیاو شتێکی وا نازانێت‌و ژن لەویش کەمتر دەزانێت، سەرەنجام ئەو شتە کەمەی دەشیزانن زوو تەواودەبێت. پیاو دەچێتە قومارخانە تا تۆزێك بحەوێتەوە لەبەرئەوەی ماڵەوە شوێنی حەوانەوەی نییە، ئەو دەخواتەوە بەڵام زۆرکەم ئەو بۆ باشبوونی حاڵی خۆی پێویستی بە خواردنەوەی زیاتر هەیە. لە بارودۆخێکی روحی ئاوادا وازی دەکات‌و دەردێکی تر بەدەردەکانی زیاد دەکات. (ئەم مەسەلەیە لەنێوان توێژە بالاترەکانی کۆمەڵگادا قوربانی زیاتریشی لێدەکەوێتەوە) ئەو تا زیاتر بخواتەوە دیسان زیاتر لەدەست دەدات. بەڵام لەو بارودۆخەدا ژن لەماڵەوە دانیشتوەو پیشدەخواتەوە، وەك ئاژەڵی بارکێش کاردەکات، هیچ کاتێکی بۆ حەوانەوەو باشبوون نییە، پیاو زۆر باش کاردەکات، ئەو دەتوانێت لەو ئازادییەی بە شێوەی رێکەوت – بەهۆی پیاوبوونیەوە– هەیەتی کەڵك وەرگرێت. بەمجۆرەیە کە نارێکی پەیدادەبێت‌و ژن توانای دان بەخۆداگرتنی

نامێنێت. ئەو دوانیوەڕوان ماندوو مردوو لەکاری رۆژانە گەڕاوەتەوە ماڵ، بەشوێن جۆرێك شادی‌و خۆشبەختییەوەیە، ئەوە لە حاڵێکدا کە وەزعی دارایی خێزان بەردەوام خراپتر دەبێت‌و هەژاری‌و بەدبەختی دووبەرابەر گەورەتر دەبێت، لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا دەڵێت " ئێمە لەباشترین جیهاندا ژیان بەسەردەبەین".

بەمجۆرە خێزانە کرێکارییەکان هەمیشە وێرانتر دەبن، تەنانەت ماوەی کارکردن کاریگەری خۆی لەسەر بڵاوەپێکردنی خێزانی کرێکاری تاقیدەکاتەوە، کرێکار ناچارە رۆژانی پشوو بچێتەوە سەرکارو کاری زیادەش بکات. کاتی دەست بەتاڵی نامێنێت‌و ئەو چەند کاتژمێرەی بۆ خێزانەکەی خۆی تەرخانکردووە لەدەست دەچێت، زۆرجار کرێکار تەواوی رۆژ لەشوێنی کارەکەی دەمێنێتەوەو ناتوانێت پشووبدات‌و نانی نیوەرۆ بخوات‌و بڕواتەوە بۆ ماڵ، ئەو بەیانی زوو کاتێك کە مناڵەکانی لەخەوی قوڵدان، لەخەو هەڵدەستێت‌و پاش نیوەڕوان درەنگ دەگەڕێتەوە ماڵ، ئەگەر مناڵەکانی بەهەمانشێوەی بەیانی لەخەودابن، ئەوادەچێت بەلای مەنجەڵی خواردنەکەوە. هەزاران کرێکار، بەتایبەت کرێکارانی بیناسازی، لەشارە گەورەکان دوور لەماڵی خۆیان کاردەکەن‌و تەواوی هەفتە دوور لە خێزان بەسەردەبەن. ئەوان تەنها کۆتایی هەفتە دەگەڕێنەوە ماڵ‌و لەبارودۆخێکی ئاوهایشدا ژیانی خێزانی زیاتر لەهموو کاتێکی تر لەدەستدەچێت. بەتایبەت لەکارگەکانی چنین، واتە ئەو جێگایانەی کە هەزاران دەزگای چنینی هەڵمی‌و مەکینەی رستن بەدەستی هەرزانی کرێکارانی ژن‌و منداڵ خراونەتەکار.

لێرەدا ئەوەی لەسەروە لەسەر پیاوان وتمان بەسەر ژنانیشدا دێت، ژن‌و مناڵ دەچن بۆ کارخانەو پیاو بێکارو نانبڕاو ماڵ دەمێنێتەوەو کاری ماڵ دەکات، لە ناوچەی کۆمنیتز دەتوانرێت ژنانێکی زۆر بەو حاڵەوە ببینرێن، ژنانێك کە تەنها لەزستاندا کاردەکەن، پیاوەکانیشیان وەك کرێکاری رۆژانە،

بیناسازیو دارتاشیو شتی لەمجۆرە بەزۆری یادەرامەتێکی کەمیان هەیە یان هیچ دەرامەتێکیان نییە، لەزۆربەی ناوچەکان ژنانی کرێکاری بیناسازی زستان لەکارگاکان بۆ کاردەگەڕێن، زۆرجار وارێکدەکەوێت لەبەرئەوەی ژنان کاردەکەن پیاوان کاروباری ماڵ بەرێوە دەبەن.

" لەئەمریکای باکور، ئەو جێیەی کە گەشەی خێرای سەرمایەداری، تەواوی خراپەکارییەکانی وڵاتانی پیشەسازی ئەوروپایی لەپڕێکداو لە ئاستێکی فراواندا بەرهەمدەهێنێتەوە، شوێنی نیشتەجێبوونی ئەو کرێکارانە بەناوو ناوبانگی خۆیەوە ناوبانگی پەیداکردووە، لەوێدا ئەو شوێنە پیشەسازییانە – ئەو شارانەی کە تەنهای ژنان کاری تێدا دەکەن– لەبەرئەوەی پیاوان لەماڵ دەمێننەوە، بەشاری ژنان ناودەبرێن".(8)

ئەمڕۆ قبوڵکردنی ژنان لە هەموو کارە پیشەییەکان لەهەموو جێیەك لە گەشەسەندندایە، کۆمەڵگەی بۆرژوازی بەرزترین شارەزایی هەیە لە یاسای بەدەستهێنانی قازانجدا، لێرەدا ژن بابەتێکە بۆ وەبەرهێنانی هەرچی زیاتر، لەبەرئەوەی لەچاو پیاوان گوێڕایەڵترو بەپرەنسیپترو رازیتر خۆیان دەدەنە دەست هەلومەرجی کارو پەیوەندی بەرهەمهێنانی قازانج.(9) بەمجۆرەیە کە ژمارەی کارو جۆری پیشەکانی پەیوەندیدار بەکرێکارانەوە هەموو ساڵێك زیاد دەکات. گەشەکردنو فراوانبوونەوەی ئامرازەکانی کارو سادەبوونی پرۆسەی کار لەرێگای زیادبوونی کاردابەشکردنەوە، کێبەرکێی سەرمایەداران لەنێوان خۆیانو لەبازاڕی جیهانیدا، کێبەرکێی نێوان وڵاتە پیشەسازییەکا، زەمینەکانی بەکارخستنی هێزی کاری ژنانی بەردەوام بەرەوپێش بردووە، ئەمە دیاردەیەکە کە بۆ هەموو کۆمەڵگا پیشەسازییەکان هاوبەشە. بەو رادەیەی ژمارەی کرێکارانی ژن زیادبکات زیاتر وەك رکەبەری کرێکارانی پیاو دەردەکەون. دەرکەوتنی زۆرو زەوەند لە راپۆرتەکانی

لێکۆڵەرەوانی کارخانەکانو هەروەها دەرکەوتنیان لە ئامارە پێشکەشکراوەکانی دەربارەی کاری ژنان، راستی ئەم مەسەلەیە دەسەلمێنن.

دەتوانرێت خراپترین جێگاوشوێنی کاری بەرفراوانی ژنان لەسایەی کارو بەرهەمهێناندا ببینرێت، کە تیایدا ژنان زۆربەن، بۆ نمونە پیشەسازی پۆشاكو جلوبەرگ، بەتایبەتی ئەو بەشانەی کە ژنان نەك لە کارگا بەڵکو لەماڵەکانی خۆیاندا کار بۆ خاوەنکار دەکەن، لێکۆڵینەوە دەربارەی بارودۆخی ژنانی کرێکار لەکارگەکانی پۆشاكو جلوبەرگی ئامادەکراو کە لەساڵی 1886 لەلایەن ئەنجومەنی پیاوماقوڵانی ئەڵمانییەوە ئامادەکرا، دۆخی کرێی نەگونجاوی ئەو ژنانە ئاشکرادەکات. ئەو لێکۆڵینەوانە ئەوە دەردەخەن کە ژنان ناچاردەبن بۆ بۆ بەدەستهێنانی دەرامەتێکی لاوەکی خۆیان پێشکەشبکەنو دەست بدەنە لەشفرۆشی.

دەوڵەتی مەسیحی زۆر بێهودە لەهەوڵی تاقیکردنەوەی پێویستبوونو زۆربوونی مەسیحیەتی خۆیدایە، ئەم دەوڵەتە وەك بۆرژوازی مەسیحی کاردەکات، کارێك کە مایەی هیچ جۆرە سەرسوڕمانێك نییە، هەموو دەیزانن کە دەوڵەتی مەسیحی تەنها سوپای بۆرژوازی مەسیحییە. دەوڵەت بەتوندی دەربارەی یاسا بڕیاردەدات، مەبەست یاسایەکە کەبتوانێت ماوەی کاری ژنان لەئاستێکی قابیلی تەحەمولدا دیارییبکاتو یا کاری منالاًن قەدەغەبکات، بەهەمانشێوە کەناتوانێت بۆ زۆرێك لە کارمەندەکانی خۆی پشووی رۆژی یەکشەممە یا تەنانەت یەك رۆژ کاری ئاسایی ببەخشێتو ناچار زیان بەژیانی ئەوان دەگەیەنێت، کارمەندانی پۆستەو رێگای ئاسنو زیندانەکانو ئەوانی تریش دەبێت زۆربەی جار زیاتر لەکاتی دیاریکراو لەشوێنی کارەکەیان بمێننەوەو کاربکەن بەلاَم کرێیەك وەرگرن کە لەگەڵ ئەو سەعاتکارە درێژانەدا نەگونجێت، بۆ نمونە لەچاو دەرامەتی کرێکارانو کارمەندانی بێ پلەوپایە کرێخانوویان زۆر زیاترە، ئەوان دەبێت

رەزیلییەکی زۆر بکەن لەگەڵ کەسانی تر خانوو بگرن و کرێی یەك هۆدە دابیبینبکەن، یا تەنانەت مل بەهەردوو حاڵەتەکە بدەن،(10) پیرو لاو لەیەك ژووری بچووکدا ژیان بەسەردەبەن، هەردوو رەگەز تێکەڵ بەسەریەکدا کەوتوون و زۆربەی جار تووشی رووداوی ناخۆش دەبن، کە کردەوەی ناشیرین و هەستی شەرم لە مرۆڤەکاندا دروستدەکات و لەوبارەیەوە واقیعیەتێکی ترسناك هەیە، لەشارەکان و لادێکان باسی زۆر دەربارەی کێویبوون و بێئەدەببوونی لاوان لەئارادایە. دەبێت ببینین کە ئەو رووداوانە چ کاریگەرییەکی خراپی لەسەر منالآن هەیە، بەتایبەت منالآنێك کە کاردەکەن، خراپترین شتێك کە دەکرێت تەصەوری بکەیت کاریگەری خراپی هەردولایەنی لاشەیی و روحیە.

کارکردن لەبواری پیشەسازیدا بەتایبەت بۆ ژنانی خاوەن مێرد و لەوەش خراپتر بۆ ژنانی سکپڕو زەیستان و منالەبەر شومترین عاقیبەتی بەدواوەیە، کارکردنی ئاوا لە کاتی سکپڕیدا نەخۆشی بەدیدێنێت کەکاریگەری خراپ دادەنێت هەم بۆ کۆرپەلەو هەم بۆ گیانی ژنەکە دەبێتە هۆی لەدایکبوونی منالی ناکام و لەبارچوون و مردنی منال لەسکی دایکیدا.دایك ناچارە هەرچی زووتر بگەڕێتەوە کاگاو تا جێگاکەی نەگیرێت. بەرەنجامە سەرەتاییەکانی ئەوکارە بۆ منلانی بێچارە بریتییە لە کەمبوونەوەی چاودێری و کەمخۆراکی و....تاد ئاشکرایە کە ئەو منالانە لەپاڵ بوونی ئەو هەموو بەلآیەدا ناتوانن ئارام بن و لە ئاکامدا بۆ کەمکردنەوەی نەخۆشی ئازارەکانیان دەرمانی خەویان دەدەنێ، ئاکامی خراپی ئەمە زۆربوونی مەرگ و نەخۆشی و لەگەشەوەستان و بەیەك وشە شێوانی رەگەزییە، ژمارەیەکی زۆر لەمنالان گەورەدەبن بەبێئەوەی هەست بە خۆشی خۆشەویستی دایك و باوك بکەن و خۆشەویستی واقیعی دایكوباوکیان هەستپێبکەن، ئەوانە بەوجۆرە لەدایك

دەبن و گەورەدەبن و دەمرن، کرێکاران و هەموو خەڵك دەبینن کەئەوە تاوان و بەدکارییە لەسەریەك کەڵەکە دەبن.

لەسەرەتای ساڵەکانی دەیەی 60ی سەدەی رابردوو(مەبەست سەدەی نۆزدەیە–و.کوردی) لەناوچە ئینگلیزییەکانی چاندنی پەنەبە (جۆرە گیایەکە و.ك) کە لەئاکامی جەنگی ئازادیبەخشی کۆیلەکانی ئەمریکای باکور هەزاران ژن ناچار بەبێکاری کران، پزیشکەکان بە دۆزینەوەیەکی سەرنجراکێش گەیشتن: ئەویش ئەوەی کە مردنی نالآن کەمبۆوە، مەسەلەی ئەصڵی ئەوەبوو کە منالان لەو حاڵەتەدا لەزەتیان لەشیری دایکیان دەکردو لەچاودێری باشتر بەهرەمەند بوون.

لەدەوروبەری ساڵەکانی دەیەی 70 لە ئەمریکای باکور بەتایبەتی لە نیۆیۆرك و ماساچوستپزیشکان دووبارە بەو بەهەمان ئەنجام گەیشتن، بێکاری ژنانی ناچارکرد واز لەکار بێنن و ئەمەش مۆڵەتی ئەوەی پێدان چاودێری منالەکانیان بکەن. لێکۆڵینەوەیەکی هاوشێوە نیشانی داوە کە لەبەر مانگرتنێکی گشتی لە سوید لە مانگەکانی ئاب و ئەیلولی ساڵی 1909دا ئاستی مردن لە ستۆکهۆڵم و شارەگەورەکانی تری ئەو ولآتە زۆر هاتەخوارەوە، بەجۆرێك کە پێشتر رووینەداوە لەو ولآتەدا، یەکێك لە بەناوبانگترین پزیشکەکانی ستۆکهۆڵم بڕوای خۆی لەو بارەیەوە ئاوا راگەیاندووە: تائەو جێیەی کە ئاشکرابووە کەمبوونەوەی مەرگ بەو شێوە چاوەڕوان نەکراوەو بەهەمانشێوە بنەمای سەلامەتی خەڵك بەدڵنیاییەوە پەیوەندی هەیە بەو مانگرتنانەوە. بێگومان گرنگترین نیشاندەری بارودۆخ ئەوەیە کە چەندین دەستەی گەورە(سوپای بێکاران) لەبەر هەفتەکانی مانگرتن بواری ئەوەیان دەستکەوتووە کە لەدەوری یەك کۆببنەوەو لەژێر ئاسمانی ئازادو لە لەکەش و هەوایەکی ئازاددا قەرار بگرن، شتێك کە بۆ سەلامەتی گیان ئێجگار بەکەڵکە ئەم مەسەلەیە لە بابەت بڕیاری باشکردنی

ژوورەکانی کارکردنیشەوە راستە هەم ئیمانیشی هەیە. شوێنی کار دەبێت هەمیشە بەجۆرێك بێك کە سەلامەتی زیاترو مەترسی کەمتر بۆ ئەوانەی کاری تێدادەکەن مسۆگەر بکات، گرنگی قەدەغەکردنی خواردنەوەی ئەلکهولیش نابێت بەکەم سەیربکرێت.

لە پیشەوەری مالأنیشدا کە ناسیۆنال رۆمانتیسیستە ئابوورییەکان بە ئەمینی دەزانن، بارودۆخ هیچ باشتر نییە. لێرەدا ژنان لە بەیانی زووەوە تاشەو لەپاڵ پیاوەکاندا خەریکی کارن‌و منالأنی کەمتەمەنیش بە زۆرەملی دەخرێنە بەرکار. پیاوو ژن‌و هەموو خێزان‌و کەسەکان لەژوورێکی بچوکدا بەسەریەکدا کەوتوون‌و لە ناو پاشەرۆی کارو بۆنی ناخۆش‌و هالأوی وەرسکەردا ژیان بەسەردەبەن. شوێنی کارو شوێنی ژیان‌و ژووری نوستن هەموو بەیەکەوەن، ئەو ژوورانە لەراستیدا چاڵی بێ‌هەواکێشن‌و مەترسیدارن بۆسەر تەندرووستی.

بارودۆخێکی بەتەواوی دژوارو بەردەوامیش لەحاڵی دژوارتربوونی کاروژیاندا هەروا ژنان‌و پیاوان ناچار بەکارێك دەکات کە لەبارودۆخی تردا نەفرەتی لێدەکەن. کارێك کە بۆنمونە لەساڵی 1877 لە مونیخ روویدا لە ناو لەشفرۆشانی رەسمی ژێرکۆنترۆڵی پۆلیس دا نزیکەی 203کەس لە هاوسەری کرێکاران کە زۆربەیان کرێکارانی دەستی بوون، ژمارەیەکی زۆر لە ژنانی مێرددار بە بێئەوەی لەژێر کۆنترۆڵی پۆلیس دابن لەژێر گوشاری ناچاریدا دەستیاندایە لەشفرۆشیەهەستی ئابڕوو بەهای مرۆڤبوون بەتوندترین شێوە زەبری بەرکەوت.

ژن لەداهاتوودا

ژن لە کۆمەڵەگەی داهاتوودا لەڕووی ئابورییەوە بەتەواوی سەربەخۆیەو ڕووبەڕووی هیچ جۆرە دەسەڵات‌و چەوساندنەوەو پاشکۆیەتیەك نییە, لەبەرامبەر پیاودا وەك بونەوەرێکی ئازادو هاوشێوە دەبێت‌و چارەنووسی

خۆی بەدەستی خۆیەتی, پەروەردە کردنی ئەویش جگە لەهەندێ جیاوازی کەبەهۆی جیایی ڕەگەزی یەوە دروست بووە، وەك پەروەردە کردنی پیاوەو لەبارودۆخی سروشتی ژیاندا دەتوانێت هێزی دەروونی‌و هزری‌و ئامادەییەکانی لەسەر بنەمای پێویستیەکانی گەشە پێبدات‌و بەکاریان بخات، بۆ چالاکی نواندن لەهەر زەمینەیەکدا کەلەگەڵ خواست‌و ئارەزوو ئامادەییەکانیدا دێتەوە دەتوانێت هەڵبژێرێت‌و ئەو لەرووی کارەوە لەبارودۆخێکی هاوشێوەی پیاواندا دەبێت. بارودۆخی ژنانی کرێکار لەکاری عەمەلی‌و پیشەیی‌دا بەهەمان شێوە دەبێت. ژن لەبەشێکی تری ڕۆژدا پەروەردە کارو مامۆستاو پەرستار دەبێت، لەبەشی سێهەمدا کاری هونەری دەکات یاخود کارێکی عەمەلی دەکات، لەچوارەم بەشی ڕۆژدا کاری بەڕێوەبردن دەکات، لێکۆڵینەوە دەکات، کار دەخاتە ئەستۆی، لەخۆشیەکانی خۆشی دەبینێ‌و لەگەڵ هاوڕەگەزەکانی یاخود لەگەڵ پیاوان بەو ئەندازەیەی خۆی دەیەوێت‌و ئیمکانیەتەکان بواری دەدەن کەیف‌و سەفا دەکات، لەهەڵبژاردنی خۆشەویستی‌دا وەك پیاو ئازادەو هیچ ڕێگریەکی لەبەردەمدا نی یە، خۆی پێشنیار بۆ هاوسەرگیری دەکات، یاخود پێشنیاری هاوسەرگیری بەبێ هیچ کۆت‌و بەندێك‌و بەمەیلی خۆی لەکەسانی دی قبوڵ بکات، ئەوە بڕیاری پەیمان بەستنێکی تایبەتیەو هیچ پێویستی بەکەسانی تر نیە لە نێوانیاندا، هەروەك هاوسەرگیریەکانی تا سەدەی ناوەڕاست کە ڕێککەوتنێکی تایبەتی بوو. لەم زەمینەیەدا سوسیالیزم شتێکی نوێ بەدی ناهێنێ بەڵکو لەقۆناغێکی بالأترو لەشێوەیەکی کۆمەڵایەتی تازەتردا هەر ئەو شتەی کەتا پێش موڵکایەتی تایبەتی لەکۆمەڵگادا باوبوو ئیعتیباری هەبوو دووبارە بەرهەم دێنێتەوە.

مرۆڤ خۆی دادوەری دەکات سەبارەت بەو پێشمەرجەی کە بۆ تێرکردنی ئارەزووەکانی پێویستی بەکەسانی تر هەیە یاخود بەکەسانی تر زیان

ناگەیەنێت، تێرکردنی ئارەزووی سێکسی وەك هەر ئارەزوویەکی دیکەی سروشتی مەسەلەیەکی تایبەتیەو هیچ کەس مافی دەستێوەردانی نییە، هیچ کەسێك مافی ئەوەی نییە خۆی تێکەڵاوی مەسەلەی کەسێکی تر بکات، ئەوەی کەمن چۆن دەخۆم، چۆن بەشی زیندوومانەوە دەخۆم، چۆن دەخەوم‌و چۆن جل لەبەر دەکەم کاری تایبەتی منەو پەیوەندی منیش لەگەڵ کەسانی تر بەهەمان شێوەیە.

هەست، فێرکردن، سەربەخۆیی تەواو و هەموو تایبەتمەندییەکانی پەروەردەی تاك لە کۆمەڵگەی داهاتوودا ڕێگر دەبن لەوەی کەتاك کارێك بکات بەزەرەری تەواوبێت. گرنگی بەخۆدان‌و ئاگاداربوون لە بوونی تایبەتی خۆ، لەلای ژنان‌و پیاوانی کۆمەڵگەی داهاتوو، لەچاو کۆمەڵگەی ئێستا، لەئاستێکی زۆر بەرزدا دەبێت.

مەسەلەیەکی بنەڕەتی ئەوەیە کە لە کۆمەڵگەی داهاتوودا(واتە لە سوسیالیزمدا و.کوردی)هەموو جۆرە ترسێکی ئەحمەقانەو نەهێنی کاری مەسخەرە ئامێز لەباسکردنی مەسەلەی سێکسی لەناو دەچێت‌و پەیوەندی سێکسی زۆر سروشتی تر لەوەی ئەمڕۆ هەیە دروست دەبێت، ئەمڕۆ لەنێوان دوو کەسدا کە پەیوەندی ژن‌و مێردایەتی دەبەستن لادان‌و ناسازگاری‌و بەدوای ئەوانیشدا بێمەیلی سێکسی سەرهەڵدەدات، ئەخلاق دەیەوێت ئەو پەیوەندییە نا سروشتییە کەئەخلاقی تێدانەماوە چارەسەربکات لەو جێیەوە کە پەیوەندییەکانی تر لەبەرچاو ناگیرێت، زۆر ژنان ناچار دەکات پەیوەندی دەرەوەی هاوسەرێتی بگرن‌و یان تەنانەت لەشی خۆشیان بفرۆشن. جیهانی پیاوانە ناتوانێت لەوە باشتربێت. بەڵام گۆڕینی بارودۆخی کۆمەڵایەتی توانای ڕووبەڕووبوونەوەی لەگەڵ زۆرێك لەو قەدەغەکراوو فشارانەی ژیانی ژن‌و مێردایەتی فەراهەم دەکات‌و ڕێگادەگرێت لەوەی ئەو قەدەغە کراوانە بچنە ئایندەوە.

بەردەوام ژمارەیەکی زۆرتر لەڕێگرییەکان‌و ناکۆکییەکان‌و پەیوەندیە ناسروشتییەکانی هەلومەرجی ئەمڕۆی ژنان دەناسرێن. ئەم کارە لەمەسایلی کۆمەڵایەتی‌و لەداستانەکاندا نمونەیەکی زیندووە، بەڵام زۆربەی‌جار بەشێوەیەکی نەگونجاو دەردەبڕدرێت بەجۆرێك کەهاوسەرگیرییەکانی ئەمڕۆ زۆرکەم ئامانجەکانی خۆی دەپێکێ. هیچ کەسێك کە بیربکاتەوە ئەو راستی ئینکار ناکات‌و بەو پێیە جێگای سەرسوڕمان نییە کە تەنانەت ئەو کەسانەش کە ئازادی هەڵبژاردنی عیشق‌و ئازادی کۆتاییهێنان بەو پەیوەندیانەی لەو عیشقەوە سەرچاوەی گرتووە بەکارێکی سروشتی دەزانێت، مەیلی نییە لەپێناوی گۆڕینی بارودۆخی کۆمەڵایەتی موجوددا کەمەر توندکاتەوە. ئەوانە باوەریان وایە کەتەنها چینە باڵاکان پێویستە خاوەن ئازادی پەیوەندی سێکسی بن. بۆ نمونە(ماتیلدە رایشهارد ئەشترومبەرگ)لەپلمیکێکدا دژی چالاکییەکانی ژنە نووسەرێك بەناوی(فانی لواڵد – Fanny Lewald)لەبەرامبەر مەسەلەی یەکسانی مافەکانی ژنان دەڵێت: "ئەگەر ئێوە(F.L)داوای یەکسانی مافی ژنان لەگەڵ پیاوان دەکەن بەو پێیە (گئورگەسند)یش لەسەرحەق دەبێت کە هەوڵدەدات بۆ ئازادبوونی خۆی، ئەوە هەوڵێکە لەپێناو شتێکدا کە لەمێژساڵە بەشێوەیەکی ئینکار نەکراو تابەتە بە پیاو. لەبەرئەوە هیچ دەلیلێکی عاقڵانە لەبەردەستدا نیە کە بۆچی دەبێت سەری ژن وەك پیاو لەیەکسانی مافدا بەشدار بێت بەڵام دڵی بەشدارنەبێت، بەپێچەوانەوە باشترە ژن لەسەر بنەمای سروشتی خۆی لەسەر حەق بێت‌و دواتر بەئەرکی خۆی بزانێت کەبە مێشکی خۆی فشار بهێنێ بۆ تێکشکاندنی دێوەزمەی فکری ڕەگەزی تر. بەتەواوی دەبێت مافی ئەوەی هەبێت هەر جۆرێك کەبەراستی دەزانێت سوڕی خوێنی دڵی خۆی خێرا بکات بۆ پاراستنی هاوسەنگی، لەبەر ئەوە بۆ نمونە هەموومان بەبێ ئەوەی لەڕووی ئەخلاقیەوە دڵتەنگ بین لەبابەتەکانی گۆتە دەیخوێنینەوە(تەنها بۆ ئەوەی

نمونەکەمان لەگەورەترین مرۆڤەکان وەرگرین)کەئەو بەزۆری لەهەر سەردەمێکدا چۆن گەرمی دڵی خۆی لەبەر پێی ژنێکی تازەدا دەرشت. مرۆڤی وشیار ئەمەو بەهەمانشێوە ڕێگاکانی تێرکردنی ڕۆحی گەورەی ئەو بەکارێکی سروشتی دەبینن، تەنها ئەخلاقپەرستێکی بیرتاریك سەرزەنشتی ئەو دەکات، کەبۆچی ئێوە دەتانەوێت"رۆحە گەورەکان"لەبەر خاتری ژنان سوکایەتی پێبکەن !...وای دادەنێت کە ڕەگەزی ژنان بەگشتی لەڕەگەزی روحی گەورەی گئورگەسند بێتو هەر ژنێك بتوانێت(Lukrtia Florian) بێت. منداڵەکانیان هەموو زادەی خۆشەویستی بن، هەموو ئەو منالانە بە خۆشەویستی راستەقینەی دایکانەو لەخۆ بوردویی وشیارانەی پێویست پەروەردە کرابێتن، جیهان لەژێر بەیداخی ئەو بارودۆخەدا چی بەسەر دێت؟ بێ دوو دڵی جیهان دەتوانێت لەگەڵ بوونی هەموو ئەوانەشدا بوونی خۆی درێژە پێبداتو وەکو ئەمڕۆ پێش بکەوێتو زیاد لە پێویست خۆشحاڵ بێت".

بەلام بۆچی تەنها(ڕۆحە گەورەکان)ئەو مافەیان هەبێتو کەسانی تر کە خاوەنی ڕۆحی گەورە نین ئەومافەیان نەبێت؟ ئایا تەنها یەك گۆتە یان یەك گئورسەند(دوو کەس لەهەموو ئەوانەی وەك ئەوانیان کردووەو دەیکەن) لەتوانایاندایە بەپێی ئارەزووەکانی دڵیان بژین؟ ڕووداوەکانی خۆشەویستی گۆتە نیوەی کتێبخانەیەکە بەلام لایەنگرانی گۆتە گوێ بەوە نادەن بۆچی شتێك کە بۆ گۆتەیەكو گئورکەسەندێك وەك مەسەلەیەکی چاکسازی کراو قبوڵ دەکرێت، بەلام بۆ کەسانی دی قەدەغەیە؟

لەدنیای ئازادی بورژوازی‌دا ئیعتباردان بە ئازادی هەڵبژاردنی عیشق کارێکی نا مومکینە، بەڵێ لەم بارەیەوە بەڵگەکانی ئێمە دەگاتە ئەوپەڕی، بەلام بەگشتی مرۆڤ لەهەلومەرجێکی کۆمەلایەتی هاوشێوەدا قەراری گرتووە، ئەو هەلومەرجەی ئەمڕۆ تەنها لەبابەت زاراوە مادیو فکریەکان تەحەمول

دەکرێت بەگشتی ئازادیە هاوشێوەکانی لەتوانادایە، لەنووسینێکی jacquesدا گئورگەسەند باسی پیاوێکی ژندار دەکات کە پەیوەندی ناپاکانەی ژنەکەی لەگەڵ پیاوێکی تردا داوەری دەکات: "هیچ کەس ناتوانێت دەربارەی خۆشەویستی فەرمان بدات، ئەگەر پیاو ئارەزوی لەژنە یا پێویستی پێیەتی کەس کەمتەرخەم نییە ئەوەی ژن بچوك دەکاتەوە درۆیە، ئەوەی کەدەبێتە مایەی تەلاقدان ئەو چەند کاتژمێرە نییە کەلەگەڵ دۆستەکەی بەسەریبردووە، بەڵکو شەوی دوای ئەوەیە کەلەگەڵ هاوسەرەکەی دەیباتە سەر".

jacques بەئەرکی خۆی دەزانێت کەلەڕوانگەی خۆیەوە جێگای خۆی بدات بە چاودێرێكو لەم بارەیەوە فەلسەفە لێبدات"بورل ئەگەر لەجێگای من بێت بەئاسانی ژنەکەی کوتەککاری دەکاتو شەرمیش ناکات دواتر بچێتەوە پاڵیو ماچی بکات. پیاوانێك هەن کەبەبێ سەرنجدان بەشێوەی ڕۆوژهەلاتی ژنە بێوەفاکانیان بەمەبەستی کوشتن دارکاری دەکەن، چونکە ژنەکانیان بەبەشێك لە سەروەتی یاسایی خۆیان دەزانن. پیاوێکی تر لەدۆستی ژنەکەی دەدات، ئەیکوژێت یا لەماڵ دەریدەکات، دوایش بەژنەکەی دەڵێت کەچەند ئەوی خۆشدەوێت بۆ ماچو کەیفو سەفا، یاخود تورەو مۆن خۆی دەخاتە لاوەو یا لەگوماندا دەست لەخۆی بەردەدات. ئەمەیە کەلە خۆشەویستی ژنو مێردایەتیدا بەڕێوەدەچێت، کەبە بڕوای من خۆشەویستی ئەم جۆرە کەسە دڵرەقانە هەیەو بەقەدەر خەیاڵی خۆشەویستی بەرازەکان دەبێت.

براندیس بەم چەند دێڕە سەرنجمان رادەکێشێت "ئەم ڕاستیانەی کەبۆ جیهانی(فرهیختە)ی ئەمڕۆی ئێمە وەك شتێکی سەرەتایی ئەژمار دەکرێ، 50ساڵ لەمەوبەر بێگومان بێ وەلام بوون"، بەلام هەر ئەم جیهانە پێشکەوتوو خاوەن ئیمکانە لەگەڵ ئەوەی کە دوای گئورگەسەندیش هاتووە، ناوێرێ لەبەرامبەر ووشە بەڵگەدارەکانی گئورگەسەند راستگۆیانە دانی پێدا

بنێت. ئەو بەهەمان شێوە کە لە ئاینو لە ئەخلاقدا، ریاکاری دەکات، لەهاوسەرگیریشدا ریاکاری دەکات، ئەوەی گۆتەو گئورگەسەند ئەنجامیان داوە ئەمڕۆ هەزاران کەس ئەنجامی دەدەن، کەناتوانن خۆیان بەوان پێناسە بکەنو پەیوەندیشیان بە کۆمەڵگاوە هەرماوە، مرۆڤ پێویستە چاوەڕوانی ئاڵوگۆڕەکان بێت، هەموو شتێك خۆی دێتە پێشەوە، کەئازادیەکانی گۆتەیەكو گئورکەسەندێك لەڕوانگەی ئەخلاقی بۆرژوازیەوە گۆڕا بە بەدئەخلاقی، لێرەوە ئەوان لەو یاسا ئەخلاقییانەی لە کۆمەڵگاوە هەڵقولاوە دوا دەکەونو لەگەڵ سروشتی بارودۆخی کۆمەڵایەتی ئێمە دەکەونە ناکۆکیەوە، هاوسەرگیری ناچاریو زۆرەملێ بەلای کۆمەڵگەی بۆرژوازیەوە ژنو مێردایەتییەکی ئاساییەو تاکە فۆرمی پەیوەندی سێکسیە کەئەخلاقی بێتو هەموو جۆرە پەیوەندیە سێکسیەکانی تر بێ ئەخلاقین. ژنو مێردایەتی بۆرژوازی کەئێمە بەدەلایلی حاشاهەڵنەگر سەلماندومانە بەرەنجامی پەیوەندی موڵکایەتی بۆرژوازیەو پەیوەندی راستەوخۆی هەیە بە موڵکایەتی تایبەتیو مافی میراتو لەوێشەوە تایبەتکردنی مافی میرات بەمنالآنی"شەرعی". زاراوەی(منالآنی شەرعی) تەنانەت بۆ ئەوانەی میراتیشیان نیە، لەژێر گوشاری بارودۆخی کۆمەڵایەتی دا دەبێت بەکاری بهێنێتو قبوڵی بکات. هاوسەری لێرەدا یاسایەکی کۆمەڵایەتیەو سەرپێچی کردن لێی ڕووبەڕووی سزای دەوڵەت دەبێتەوە، بەجۆرێك کەئەو پیاو و ژنانەی خیانەت دەکەنو جیادەبنەوە وەك یاخی لەیاسا دەناسرێتو ماوەیەك زیندانی دەکرێت.

لەکۆمەڵگای سوسیالیستی دا هیچ شتێك لەئارادا نییە ببێت بە میرات، جگە لەوەی کە مرۆڤ بیەوێت ئامرازەکانی ناوماڵو پێویستیە تایبەتیەکانی خۆی وەك میرات لەبەر چاو بگرێت، بەم پێیە شێوەی ئەمڕۆی هاوسەرگیری لەناو دەچێتو هاوکات هەموو ئەو مەسەلانەی لەپەیوەندی میراتەوە

هاتوونەتە ئاراوە کۆتاییان دێت. لەسەر ئەو بنەمایە سۆسیالیزم بە پێویستی نەزانیوە دەربارەی هەڵوەشانەوەی میرات قسەبکات، سەروەتو سامانی تایبەتی، کەمافی میراتگرتنی لەسەر دامەزراوە، لە ئارادا نیە. ژن ئازادەو منالەکانی ئازادی ئەو بەرتەسك ناکەنەوە. بەڵکو بەهۆی منالەوە خۆشیەکانی ژن زیاددەکات، ژنانی پەرستارو بەخێوکەر ژنانێك کە ئارەزوویان لە کوڕەو کچانی تەمەنی هەرزەکاری هەموویان ئازادو سەربەست دەبنو لەهەر شتێکدا پێویستیان بە کۆمەك بوو پشتیوانی واقیعی دەکرێن.

لەداهاتووشدا ڕەنگە پیاوانێك هەبن وەك (ئا. هامبۆڵت)بڵێت "من بۆ ئەوە دروست نەبووم ببمە باوکی خێزان، لەمەش واوەتر بەبڕوای من هاوسەرگیری هەڵەیەو مناڵ خستنەوەش تاوانە"واتای ئەمە چیە؟ توانای غەریزە سروشتیەکان ئەو جۆرە ئەنجامگیریانە راست دەکاتەوە، دوژمنکاری کەسێکی وەك ئا.هامبۆڵتو گومانی فەلسەفی کەسانی وەك شۆبنهاوەرو مین لەندەرو هاتمەن کە فەوتانی مرۆڤایەتی لە بەدیهاتنی کۆمەڵگایەکی نمونەییدا دەبینن، ئێمە نالەرزێین. ئێمە روو دەکەینە ئێف ئاڕ ڕاتسل کەبەڕاستی دەنووسێت:

"مرۆڤ مۆڵەتی ئەوەی نییە خۆی لە سەرو یاسا سروشتی یەکانەوە دابنێتو دەبێت لەکردەوەو بیرکردنەوەی خۆیدا دەست بداتە پەیڕەوی کردنی ئەو یاسایانەو ژیانی خۆی بەپشت بەستن بەیاسا سروشتیەکان بەڕێوەبەرێت. زەمانێك دادێ کە مرۆڤ هاوژیانی لەگەڵ هەموو ئەوانەی کە پێیان دەوترێت خێزانو دەوڵەت نە لەسەر بناغەی یاسای سەدەها ساڵ پێشتر، بەڵکو لەسەر بناغەی بنەماکانی عەقڵو زانستی گونجاو لەگەڵ سروشت دیاری دەکات. سیاسەتو ئاکارو یاسا حقوقیەکانو مەسایلی لەو جۆرە کەئەمڕۆ لە هەموو سەرچاوەکان ئاو دەخۆنەوە تەنیا لەسەر بناغەی یاسای سروشتی ڕێکدەخرێن بوونێکی شایستە بە مرۆڤ بەواقعی بەدیدێت

کە هەزاران ساڵە ئەفسانە لەباریەوە دەنووسرێت". ئەو کاتە بەهەنگاوی ماددی نزیك دەبێتەوە، کۆمەڵگای مرۆڤایەتی هەزاران ساڵ قۆناغی پێشڕەوی دەبڕێت تا سەرەنجام بەشوێنێك بگات کە لێیەوە هاتووە، واتە بگاتەوە بە موڵکایەتی کۆمۆنیستی و یەکسانی تەواو و برایەتی نەك بۆ هاوپشکە میراتبەرەکان، بەڵکو بۆ هەموو مرۆڤەکان، ئەوەیە پێشکەوتنی گەورەکە مرۆڤ دەستی پێیدەگات، ئەوەی کە کۆمەڵی بۆرژوازی بێهودە هەوڵی بۆداو عەمەلی نەبۆوە، واتە ئازادیو یەکسانیو برایەتی هەموو مرۆڤەکان لە سۆسیالیزمدا دەبێت بەراستی، کۆمەڵی بۆرژوازی تەنها لەتوانایدایە تیۆریێ دروست بکات وەکو هەموو شتەکانی تر، لەم بارەیەوە هەموو تیوریەکانیان لەگەڵ پراکتیکدا بەیەك دەگەن. کاتێك کە مرۆڤایەتی لەپێشڕەوی خۆیدا دەگەڕێتەوە خاڵی دەستپێکردنی، بەلام لەقۆناغێکی زۆر بالاتر لەوەی پێشتر بوویەتیو تێپەڕیوە. کۆمەڵگای سەرەتایی لە ڕژێمی دایکسالاری، لە(کلان)و لە موڵکایەتی گشتی ئەم جۆرە ژیانەیە: تەنها لە شێوەی توندوتیژ ترو لە قۆناغی دواکەوتوو. بزوتنەوەی گەشەسەندن کەلەوکاتەدا دەستی پێکردووە موڵکایەتی گشتی هەڵوەشاندەوە (جگە لەهەندێ پاشماوەی بچوك) وە ڕژێمی دایکایەتی لەناوبردو دواتر تەواوی کۆمەڵگای ئۆتۆمیزە کرد، بەلام ئەو بزوتنەوەیە لە قۆناغە جۆراو جۆرەکانیدا هێزە بەهەرمهێنەرەکانی کۆمەڵگاو چەند لایەنی پێویستیەکانی زۆر پەرەپێدا، لەدەروونی تیرەو نەتەوەکاندا نەتەوەو دەوڵەتی گەورە سەریانهەڵدا، ئێمە بینەری سەرهەڵدانی بارودۆخێك بووین کە لەگەڵ پێویستیەکانی کۆمەڵدا ناکۆك بوو، ئەرکی ئایندەیە کە ئەو ناکۆکیە نەهێڵێتو لەبارەی گۆڕینی موڵکایەتیو ئامرازی کار لەپێشکەوتووترین ئاستدا بۆ موڵکایەتی گشتی بڕیار بدات.

کۆمەڵگا بۆ شتێك دەگەڕێتەوە کە زەمانێك خۆی دەیخواستو خۆی دروستی کردبوو، کۆمەڵگا ئیمکانی هەموو شتێك بەپێی بارودۆخی نوێو

ژیانو قۆناغی پێشکەوتووتری فەرهەنگی دڕەخسێنێ بەو مانایە هەموو ئەو شتانەی لە پەیوەندیە سەرەتاییەکاندا دەتوانرا بۆ کەسان یاخود بۆچینێکی تایبەت ئیمتیاز بن بەهەمووانی دەبەخشێت، وەئێستا ژن دووبارە ڕۆڵێکی چالاك دەگێڕێ، وەك ئەوەی لە کۆمەڵی سەرەتایی دا هەیبوو. بەلام نەك وەکو ژنی بەدەسەلات بەڵکو وەکو خاوەن ماف یەکسان.

باخ ئۆفن لە نوسینەکەیدا(ماف دایکایەتی)دەنووسێت(کۆتایی کاملبوونی دەوڵەت هاوکاتە لەگەڵ دەستپێکردنی بوونی مرۆڤ، کەسەرەنجام دووبارە یەکسانی واقیعی دەگەڕێتەوە، بوونی جێی ڕەزامەندی دایکایەتی دەست پێدەکاتەوەو کۆتایی بە بەدوەرسورانی مرۆڤایەتی دێنێت".

مۆرکانیش رایدەگەیەنێت:

"لەسەردەمی پەیدابوونی تەمەدوندا گەشەی سەروەت ئەوەندە گەورەو شێوەی سەروەت ئەوەندە هەمە جۆرو بەکاربردنی ئەوەندە بە کۆمەڵ و بەڕێوەبردنی ئەوەندە بە خواستی خاوەنەکانیەتی کە ئەو سەروەتە لەبەرامبەر بەرهەمهێنەرانی دا وەك هێزێکی کۆنترۆڵ نەکراوی لێدێت. مرۆڤەکان لەڕووی شتێك کەخۆی دروستی کردووە بێ تواناو مەیدان دەوەستن، بەلام سەردەمێك دێت کەتیایدا هەستی مرۆڤانە بەهێزتر دەبێت بۆ زاڵبوون بەسەر سەروەتدا، سەردەمێك کە پەیوەندی دەوڵەتو موڵکایەتی موڵکایەتیەك کە پارێزگاری لێدەکرێو سنوری ماف ئەوانەی هەیانە دیاریکراوە. بەرژەوەندی کۆمەڵگا بەشێوەی ڕەها لەسەر ئارەزووی تاکەکەس دادەنرێ، بەجۆرێك کەهەردووکیان لەپەیوەندی یەکی عادیلانەو هاوسەنگ دا کەڵك لەیەکتر وەربگرن. ئەگەر جۆرێکی تر پێشکەوتن ببێتە یاسای ئایندە(وەك ئەوەی لەرابردوودا هەمووە)ئیتر تەنیا بەدەستهێنانی سەروەت حوکمی کۆتایی مرۆڤایەتی ناکات، ماوەی نێوان سەرەتای تەمەدونو تا ئێستا تەنیا بەشێکی بچووك لەژیانی مرۆڤایەتیو بەشێکی بچوکی

ئایندەیە،دابەشبوونی کۆمەڵگا بەشێوەیەکی مەترسیدار لەبەرامبەر ئێمەدا وەك بەرهەمی ڕەوەندێك لەئارادایە. ڕەوەندێك کە کۆکردنەوەی سەروەت تەنیا ئامانجیەتی. ئەو ڕەوەندەی کەلەناو خۆیدا ڕەگەزی لەناوبردنی خۆی هەڵگرتووە. دیموکراسی لەبەڕێوەبردنی برایەتی لە کۆمەڵداو یەکسانی لەمافداو فێرکردنی گشتی لەقۆناغێکی باڵاتردا، بۆ یەکەمجار لە بەردەوامی پێدانی تاقیکردنەوەو عەقڵو فێرکردنی بەکەڵك بەکاردێت. ئەمە لەوانەیە دووبارە بێت، بەڵام لە ئاستێکی باڵاتر لەئازادیو یەکسانیو برایەتی لەچاو نەوەکانی پێشوو.

بەمشێوەیە، پیاوانێك سەرەڕای جیاوازی تیێڕوانینشیان لەسەر بنەمای لێکۆڵینەوەیەکی زانستی دەگەنە یەك ئەنجام: یەکسانی تەواوی مافەکانی ژنو بەرابەرییان لەگەڵ پیاو، یەکێکە لەئامانجەکانی پێشکەوتنی فەرهەنگی ئێمەیە، هیچ هێزێکی سەر رووی زەوی ناتوانێت بەری پێبگرێت. ئەم کارە تەنها بەگۆڕینی شێوازێك مەیسەر دەبێت، گۆڕینی شێوازێك کە باڵادەستی مرۆڤ بەسەر مرۆڤداو هەروەها باڵادەستی سەرمایەداران بەسەر کرێکاراندا هەڵدەوەشێنێتەوە. ئەو "سەردەمەزێڕینە" کە هەزاران ساڵە مرۆڤ خەوی پێوەدەبینێتو ئارەزووی دەکات، دواجار دێتەدیو تیایدا دەسەڵاتی چینایەتیو بەهەمانشێوە دەسەڵاتی پیاو بەسەر ژندا بەیەکجاری لەناودەچێت.

سۆشیالیزمو ژن

جان فریفیل
لەعەرەبییەوە: باوکی داوەر

خانەوادە پێکهاتێکی کۆمەڵایەتی نەمر نییە, بەدرێژایی مێژوو چەندەها گۆڕانکاری بەسەرداهاتووە, ئەو گۆڕانکارییانەش لەدوالێکدانەوەدا هۆکاری ئابووری ڕۆڵی گەورەی تێدا بینیوە.

کۆیلەبوونی ژن لەو قۆناغەدا دەستی پێکرد کە خانەوادە کەوتە بەرهەڵستی لەگەڵ هۆزداو خاوەندارێتی تایبەت گەشەی کردو کۆمەڵ دابەش بوو بەسەر چەند چینێکداو ڕێگایخۆشکرد بۆ سەرهەڵدانی دەوڵەت بەمەبەستی زاڵبوون بەسەر کێشەو ناکۆکیيە چینایەتییەکاندا.

لەوسەردەمە کۆنانەدا, کە سەدەی پێش مێژووە, پیاو بەئەرکی ڕاو هەڵدەستا, لەوشکانی یاخود لەئاودا, ژنیش هەڵدەستا بە بەخێوکردنی منالەکانیو پاراستنی ئەو منالانە لەمەترسی سەرماو گەرماو گیانەوەرە مەترسیدارەکان. هەروەها ژن گژوگیای کۆدەکردەوەو ئامادەی دەکرد بۆچارەسەرکردنی نەخۆشیو برین, وە کۆکردنەوەی بەروبوومی ئاژەڵە ماڵییەکانی لەئەستۆ بوو هەوڵو ماندبوونی زۆری لەو پێناوەدا

پێشکەشدەکرد. ئەم کارو چالاکیە بنەڕەتی‌یانە، پایەی بەرزتری دەدا بە ژن لەچاو پیاودا، بەتایبەت کە ئەو پارێزەری نەسڵی مرۆڤ بوو، چونکە هەر ژن بوو منالّی بەخێودەکردو سەرپەرشتی دەکرد، ئەو دەستپێشکەری دەکردو شتە قەدەغەکان‌و بەتایبەت دیاردە پیرۆزەکان ئەو دیاری دەکرد، ئەوکلیلی کردنەوەی نهێنییەکانی سروشت بوو، بۆیە هەم جێگای ڕێزلێنان‌و هەم جێگای ترس بوو. لەبەرئەوە پیاو ڕێزی لەتواناکانی دەگرت‌و سەرپێچی فەرمانەکانی نەدەکرد، وە هەر لەسەر ئەو بنەمایە پیاو ژنی بەیەکسانی خۆی دادەنا لە ڕووی کۆمەڵایەتی‌و هزریەوە، تەنانەت بەزیاتریش لەخۆی دایدەنا نەك کەمتر.

بەمجۆرە ژن چۆتە جیهانی ئەفسانەو خورافاتەوە، کە هەندێك جار پەیکەریان لە وێنەی خوا بۆ داتاشیوە. وەکو خوای بەرپرسی زاوزێ‌و جووتبوون دانراوە، وەك بەخشێنەری زیرەکی سەیرکراوەو پێشبینی دواڕۆژی کردووە، وە زۆرجاریش بەجنۆکەو جادوگەر ناوبراوە کە دەسەڵاتێکی زۆری بەسەر زەوی‌دا هەیە، وەك نیشانە بۆ زیرەکی‌و زۆرزانی ژن. لەبەرئەوانە ژن هەڵگری نهێنیەکان‌و هێزە نادیارەکان بووەو هێزی سەروو سروشتی تێدا بەرجەستەبووە، هێزی جادوگەرێکی نارۆشن.

لە سەردەمی ڕژێمی (دایك سالاری)دا ژن دەسەڵاتێکی زۆری لەدەستدا بووە، ئینتیمای منداڵ بۆ دایك بووەو منداڵ چووەتە سەر هۆزی دایك. بەڵام دواتر ئاسن‌و زیوو مس دۆزرایەوەو چەك‌و ئامرازی کانزایی شەڕ پەیدابوون‌و شەڕەکان سەریانهەڵدا کەبوونە سەرچاوەی قازانج‌و بەرهەمی زۆر، ئەمەش زیاتر پایەی پیاوی گەورە کردو کاردابەشکردنی پێشووی سەروبن گۆڕی، کاری ژنانی کرد بەپلەدوو تایبەتی کرد بەماڵدارییەوە. وە لەگەڵ فراوانبوونەوەی مەودای خاوەنداریەتی تایبەتی‌و کەڵەکەبوونی سەرەوەت لەخێزانداو هاوکات لەگەڵ بوونی ئارەزووی بەردەوام بۆ

دەوڵەمەندبوون، کێشەی میرات سەریهەڵدا. کاتێك باوك خاوەنی چەك‌و ئامرازی ڕاوو نان پەیداکردن‌و خاوەن مەڕومالأت‌و کۆیلە بوو، ویستی ببێتە خاوەنی منالّەکانیشی، بۆ ئەوەی لە دواڕۆژدا سەروەت‌و ماڵەکەی بەفیڕۆ نەچێت بەهۆی ئەوەی لە رژێمی دایکسالاریدا نەسەبی منداڵەکانی دەگەرایەوە بۆ هۆزی دایك، کە ئەو دەیویست ئەو نەسەبەو سەروەتەکەش بگەرێتەوە بۆ باوانیان. بۆیە پیاو تێکۆشا ژن لەسەر کورسی دەسەڵات بێنێتە خوارێ‌و ژنیش هەوڵی دەدا جێگاوشوێنی خۆی بپارێزێت، بەڵام دوای ململانێیەکی زۆرو درێژخایەن سەرەنجام پیاو سەرکەوت کە دەیخواست جێگاوشوێنی کۆمەڵایەتی گونجاوبێت لەگەڵ رۆڵی ئابووری.

بەو شێوەیە ئینتیمای منال بۆدایك‌و مافی دایك بۆ میرات هەڵوەشایەوەو ئیتر چەند ژنەو زەواجی کاتی جێگای تاکهاوسەری گرتەوەو هەر بۆ پیاو هەبوو هاوسەری قەبوڵ بکات یان هەڵیوەشێنێتەوە. ئیتر سستمی باوك سالاری جێگای سستمی دایك سالاری گرتەوە کە لەسەر پایەی دەسەڵاتی پیاو وەستاوە، کە دەیەوێت باوکایەتی خۆی بنوێنێت‌و هیچ گومانێك لەخاوەنداریەتی منالّەکانی نەبێت بۆئەوەی سەرەوەت‌و سامانی بۆئەوان بمێنێتەوە.

بەوجۆرە ژن هەستی بەشکستی مێژوویی خۆی کرد، لەو رۆژگارەوە ئیدی دەسەڵاتداریەتی پیاو جێکەوت کەوەك ئامرازی کارکردن‌و منداڵ هێنان تەماشای ژن دەکات‌و ژنی‌کردووە بەپاشکۆی ماڵە مێردی لەجیاتی ئەوەی سەر بەبازنەی باوانی بێت.

وە هەندێك جار لەگەڵ مەڕو مالأت‌و چەك دا مامەڵەیپێدەکراو دەگۆڕدرایەوەوگومانی هەرخیانەتێکیشی لێکرابێت کوژراوە لەبەر ئەوەی بەو کارە گومانی خستۆتە سەر ئەوەی منالّەکانی هی پیاوەکەی بن.

ژن لەو ڕۆژگارەوە، لەرژێمەکانی کۆیلایەتی و دەرەبەگایەتی و سەرمایەداری دا ڕووبەڕووی دووجۆر چەوسانەوە بۆتەوە, چەوسانەوەیەك لەناو کرمەڵگاداو چەوسانەوەیەك لەناوخێزاندا.

شەریعەت و ئاینەکانیش ئەمحاڵەتەی ژنانیان زیاتر جێخست و گرنگی ژنانیان تەنها لە وەچەخستنەوەدا کورتکردەوە، شەریعەتی مانو و ئاینی موسا فەرمان دەدەن بەدەرکردنی ئەو ژنانەی کە نەزۆکن. هەروەها پەرتوکە پیرۆزەکانی هیندیش ژنی بێبەش کردووە لە مافی ئازادی و خاوەنداریێتی سەروەت. ئەغریقیەکانیش لەڕووی دابینکردنی مافەکانی ژن, لەگەلانی ڕۆژهەلات باشتر نەبوون, باوك یان سەروەسیەتەکەی دەیانتوانی کچ بدەن بەو کەسەی کەخۆیان ئارەزووی دەکەن, وە بۆ مێردیش هەبوو ئالوگۆڕی پێبکات یاخود بیبەخشێت. ئەگەر ژن نەزۆك بوایە ئەوا وازلێنەهێنانی تاوانێك بوو دەرهەق بەخوا, ژن لەگۆشەگیرییەکی تەواودا دەژیا لەدەرەوەی خۆی دابڕابوو، لەکاتێکدا پیاو ژیانی خۆی تەرخاندەکرد بۆکارکردن لە هەموو بوارەکان و مەیدانەکان دا.

سەبارەت بەو هەل‌ومەرجە نالەبارەی ژن، هاوارو ناڕەزایی بیرمەندانی ئەغریقمان نەبیست, بەپێچەوانەوە هاواری دژی ژنی نووسەران و بیرمەندانی ئەغریق زۆربوو، بۆنمونە فیساگۆرس پێیوابوو "پرەنسیپی چاکە یاساو ڕووناکی و پیاو درووست دەکات و پرەنسپی خراپەش ئاژاوەو تاریکی و ژن بەرهەمدێنێت". وە ئەبقرات رایگەیاند " ژن لە خزمەتی سکدایە. هەروەها ئەرستۆیش پێی وایە "مێ بۆیە مێیە چونکە لەڕووی سیماو سیفەتەکانیەوە کەم و کورتی هەیە" بەلام هەرچی ئەفلاتونە بانگەشەی بۆ هاوبەشی ژنان دەکرد.

ڕۆمانیە کۆنەکانیش باوەڕیان بەئازادی سەربەخۆ نەبوو بۆ ژن, بۆیە خستبوویانە ژێر چاودێری باوك. هەرچەندە لە دواییدا ئەم مافە بەجۆرێك لەجۆرەکان بەقازانجی ژن کەوتەوە.

لەگەڵ سەرهەڵدانی ئاینی مەسیحی, ژنان و کۆیلەکان هیوای گەورەیان بە ئازادی پەیداکرد, بەلام هەر زوو بێئومێدبوون کاتێك ئاینی مەسیحی لەئاینی هەژاران و بەشمەینەتانەوە بوو بەئاینی دەوڵەت. هەر بۆیە دەبینین قەشە بۆڵس دەڵێت، پیاو لەپێناو ژن دروست نەبووە, بەڵکو ژن لەپێناو پیاو دروست بووە.

هەروەها باوکان(قەشەکان) و کاربەدەستانی کەنیسە ژنیان بەدوژمن دەزانی. دەیانگوت ژن هۆی خراپبوونی مرۆڤ و تەڵەی شەیتان و ماندووکەری ڕۆحە. تەرتولیان هاوار دەکات و دەڵێت ئەی ژن.. تۆ دەروازەی شەیتانیت, وە یۆحەناش دەمی ئالتوونی دەکاتەوەو دەڵێت: لەناو هەموو درندە مەترسیدارەکاندا هیچیان ئەوەندەی ژن زیان و ئازاری توندی نییە. وە توما ئەکوینی دەڵێت: ژن لەچارەی نوسراوە لەژێر سایەی پیاودا بژی و جگە لەوە هیچ دەسەڵاتێکی نابێت و دنس لەوەش واوەتردەچێت و دەڵێت: ئەوەی ژنی وا پیس و قێزەون کردووە, پەیوەندی سێکسی و پەیوەندی نێوان هەردوو رەگەزی نێرو مێیە, کە کاهینەکان خۆیان لێمەحروم کردووە. هەر ئەوە بوو بەهۆی ئەوەی پاپا بیوسی نۆهەم، ساڵی (1854) باوەڕی ئەوەی ڕاگەیاند کە سکپڕبوونی بێپیادەکردنی سێکس نەفرەتی هەتاهەتاییە لە ژن وەکو مێ.

لەسەدەکانی ناوەڕاستدا ژن وەکو موڵك بۆ پیاو سەیردەکراو بەشێك بوو لەسەروەت و سامانی پیاوو چارەنووسی بەدەست ئەو بوو, پیاو بۆی هەبوو مامەڵەی خراپ لەگەڵ ژنەکەی بکات و لێیبدات و سزای گونجاوی بدات و بیبەخشێ و تەنانەت بیفرۆشێت. هەر کاتێکیش سەفەریان بکردایە (وە یان بچوونایە بۆ جەنگ) ژنەکانیان دەبەستەوە بە پشتێنێك, پێیان دەووت

(پشتێنی پاکی – حزام العفه). دایک هیچ دەسەڵاتێکی بەسەر کوڕەکانیدا نەبوو, دوای ئەوەی تەمەنیان دەگەیشتە (7) ساڵ, وە بۆ ئەو منداڵە هەبوو کە خۆی بەخاوەنی دایکی بزانێت, بەتایبەتی کاتێک کە باوکی دەمرد.

ئەوەی باسمان کرد بارودۆخی ژنانی ناو چینی دەسەڵاتدار بوو, بەڵام هەرچی ژنی جووتیاران بوو وەک ئاژەڵ مامەڵەی لەگەڵ دەکرا. (بێفەڕو سوکو نەزانو هاڕاوی ژێردەستەی ئەو پیاوەی کە خۆی ژێردەستەی دەرەبەگە).

سەدەی بووژانەوەش هەلومەرجی ژیانی ژنی لەڕووی مافەکانییەوە بە تەواوی هەڵنەستاندەوە, بەڵام ئاڵوگۆڕو گەشەکردنێکی گەورە بوو لەڕووی ئادابو ئاکارەوە. ڕێو ڕەسمی دەرەبەگایەتی پاشەکشەی کرد لە بەرامبەر شاڵاوی ئەو بیروباوەڕو هزرە نوێیانەی کە سەری هەڵدابوو کە هەموو بوارەکانی زانستو زانینی گرتبووەوە. چەندەها دۆزینەوەی نوێ دۆزرایەوە, کە هەمووی لەخزمەتی مرۆڤایەتیدا بوو, هەستی تاکیەتیو مرۆڤایەتی زیاد دەکرد, وە هەروەها خەڵکیش بەرگرییان لێدەکرد, خەڵکی وا پەیدابوون کە لە دژی زوڵمو زۆری پیاو دەنگیان هەڵدەبڕیو ناڕەزایەتیان دەنواند بەرامبەر بە سوکایەتی کردن بەژن, وە مامەڵەکردن لەگەڵ ژن وەکو بوکە شووشەیەک. وە یان بەکارهێنانی ژن وەک ئامرازی نان دروستکردنو جل شۆردن, وە بەکارهێنانی لە پێناو پیاو. بەڵام سەرەڕای ئەو هەموو ناڕەزایەتیو پشتگیریکردنانە لە ژن هێشتا ڕۆڵی کەمو کاتیو دابڕاوی دەبینی, وەکو کاری هەمیشەیی کاری بۆ نەکرا.

ژنی کرێکار لەسەدەکانی ناوەڕاستدا کرێیەکی زۆر کەمی وەردەگرت, ڕەوتە مەزهەبییەکان دژی کاری ژنان بوون, وە ئەگەر بواری کارکردنیان ببوایە, ئەوا نەدەگەیشتە پلەی مامۆستاو وەستا. بەو پێیە حوکم بەسەر ژندا درا کە دەبێت هەر لەکونجی ماڵەوە بمێنێتەوە, وە ئەگەر کاریشی کرد,

کرێی کارەکەی کەمبێت. بەڵام لەگەڵ سەرهەڵدانی شۆڕشی پیشەسازی لەسەدەی هەژدەهەمدا، ئیتر بوار بۆ زۆر ژن ڕەخسا کاربکات, بەڵام ئامرازەکان ڕۆژ بەڕۆژ لەگەشەکردن بوون، ئەو کارانەی کە ژن دەیان کرد کەم بایەخو بێبەهابوون, هەروەکو کاری دروومانو کارە پیشەییە بچووکەکانی دیکە, بۆیە ڕۆژ بەڕۆژ بواری ململانێ زیاد دەبوو, بێکاری زیاد دەبوو, وە کرێی ژنان زیاتر بەرەو کەمبوون دەچوو.

شۆڕشی فەرەنسا لە ساڵی 1790 مەرجی پەردەی کچێنی لابردو لەساڵی 1792دا جیابوونەوەی بۆ پیاو و ژن وەک یەک ئازادکرد، بەڵام ئەو خواستەی کوندورسیەی ڕەتکردەوە کە لە ساڵی 1789 داوایکردبوو, مافی مەدەنی بە ژن بدرێت.

ئەوە لەکاتێکدا ژنان لەو ڕۆژانەی شۆڕشی تێدا سەرکەوت ڕۆڵی گەورەیان هەبوو, ئەوە ژنانی کرێکاری دەوروبەری شارو ژنانی سەوزە فرۆش بوون لە ڕۆژانی پێنجەمو شەشەمی تشرینی یەکەمی 1789دا دەروازەی بارەگای ئەنجومەنی شارەوانییان گرتو داوای نانیانکرد, وە لە دواییدا پەلاماری کۆشکی (ڤرسای)یان دا, کە نزیکەی 8000 ژن دەبوون. لەم بارەیەوە میشلیە دەڵێت "ئەگەر پیاوان (بەندیخانەی باستیل)یان ئازاد کرد, ئەوا ژنانیش دەستیانگرت بەسەر کۆشکی پاشایەتیدا.

کاتێک جاڕنامەی مافەکانی مرۆڤ دەرچوو ئۆلیمپ دی گۆج, کە یەکێک بوو لە دامەزراوەکانی بزووتنەوەی ژنان، جاڕنامەی مافەکانی ژنانی ڕاگەیاند:

"ژن بەئازادی لەدایک دەبێتو پێویستە لە هەموو مافەکانیشیدا یەکسانبێت بەپیاو, پرنسیپی هەموو دەسەڵاتێک لەناوەڕۆکدا خۆی لەمیللەت دا دەبینێتەوە, کە لە ڕاستیدا ئەو میللەتە بریتییە لە یەکێتی پیاوو ژن. هاووڵاتیان پیاو بن یا ژن یەکسانن لە بەرامبەر یاسادا, وە دەبێت دەرگای دەسەڵات ئاوەڵابێت بۆ هەمووان, هەر کەس بەپێی تواناییو شارەزایی.

هەروەك چۆن ژن ڕووبەڕووبونەوەو بەرگری دەیخاتە ژێر پەتی قەنارەوە، هەر ئەو هێزو دەسەڵاتە دەکرێت بیباتە سەر کورسی دەسەلات – بۆیە دەڵێم ژنان هەڵسن و ڕاپەڕن".

بەڵام رابەرە سەرەتاییەکانی ڕێکخراوەکانی ژنان – ئۆلیمپ دی گۆج و ڕۆزلاکۆمپ– لەسێدارەدران و حکومەتی شۆڕش بڕیاری هەڵوەشاندنەوەو یاساغکردنی هەموو ڕێکخراوەکانی ژنانی دەرکرد.

دوای هەڵوەشاندنەوەی کۆت و بەندەکانی ڕژێمی دەرەبەگی، بوارێکی فراوان لەبەردەم سەرمایەداریدا کرایەوە بۆ دەستبەسەراگرتنی هێزی کارو کەمکردنەوەی کرێ لەرێگای بەکارخستنی ژنان و منالانەوە، هەر لەو کاتەدا دەوڵەتی بۆرژوازی سیستەمی خێزانی وەك بنەمای سەردەمی سەرمایەداری جێگیرکرد.

یاسای مەدەنی ناپلیۆن ژنی خستە ژێر فەرمانی پیاوەکەیەوە، لەو ڕووەوە کە ژن موڵکی مێردەکەیەتی و منداڵی بۆدێنێت وەك چۆن داری کیمیتری بەر بۆ خاوەنەکەی دەگرێت. ناپلیۆن لەبەردەم شورای دەوڵەت رایگەیان کە " بێگومان سروشت ژنەکانمانی کردووە بە کۆیلەی ئێمە، بۆیە پیاو مافی هەیە بەژنەکەی بڵێت: خانمەکەم ئەمڕۆ ناچیتە دەرەوە! ناچیت بۆ شانۆگەری! فلانکەس و فیسارکەس نابینیت! بەمانایەکی تر: خانمەکەم تۆ بە ڕوح و بە لاشە موڵکی منی!".

وە بەلزاك ئەم بارودۆخەی ژنانی بەوتەیەك گوزارشت لێکردووە کەدەڵێت: " تاکە تواناو نەمری ژن ئەوەیە دڵی پیاو بهەژێنێت... ژن موڵکێکە دەکرێ بەگرێبەست ببێتەخاوەنی، موڵکێکە خاوەندارێتیەکەی لە کەسێکەوە بۆ کەسێکیتر دەگۆڕێت... ژن سەرەنجام هیچ نییە جگە لەپاشکۆی پیاو".

ڕۆمانەکانی بەلزاك بە وردی و ڕاستگۆیانە دەسەڵاتی سەرمایەی بەسەر ژیانی خێزانی بۆرژوازیدا وەسفکردووە، کە زۆربەی پاڵەوانی ئەو ڕۆمانانە لە

کەسانێکن کە بەدوای ژنی دەوڵەمەندا دەگەڕێن تا بەهۆی ئەوانەوە سەربکەون.

ئەدەبی ڕۆمانسی و نووسینی سۆسیالیستە خەیاڵیەکان ئەو بێهیواییانەیان دەخستەروو کە ئالابوونە ئەو کۆمەڵگە نوێیەی بیرمەندانی سەردەمی روناکی بانگەشەیان بۆدەکرد. سانسیمۆن و فۆریە لەفەرنساو ئۆین لە ئینگلیەرە ئەو ڕەخنانەیان قوڵکردەوە کە لە ماتریالیستەکانی سەدەی پێشوو دەگیران. وە ئەو کۆمەڵگە پڕئاژاوەو کوێرو نەفامەیان سەرکۆنە کرد کەتیایدا دەسەڵاتی چینێك جێگای دەسەڵاتی چینێکی تر دەگرێتەوە. وە ئەو کۆمەڵگایەی کە تیایدا سەرمایەداری لەرێگای ناکۆکیە کۆمەڵایەتییەکان و ئاژاوەی بەرهەمهێنانەوە گەشەی کردو ئەوەی کە هیوای گەلی لەناوبردو هەندێك لە مرۆڤەکانی کردە دڕندە بۆ گیانی ئەوانیترو کۆیلایەتی کۆنی ژنانی کردە هەتاهەتایی.

دیدرۆ بەزەیی بە وەزعی ژناندا دەهاتەوە:" بێگومان دڵڕەقی یاسامەدەنییەکانیش چووە پاڵ دڵڕەقی سروشت". وە هیلیفتیوس و دالامبیر داوای یەکسانی ژنانیان دەکرد لەگەڵ پیاو. وە سۆسیالیزمی خەیاڵی ئەو توراسە پڕبایەخەی تەبەنی کردو دەنگی ناڕەزایەتی بەدژی ئەو چارەنووسە هەڵبڕی کە لەکۆمەڵی بۆرژوازیدا بۆ ژنان دیاریکراوەو ڕێگاچارەشی خستەروو.

بەتایبەتی لایەنگرانی سانسیمۆن هەوڵیان دا ژنان لەو کەموکوڕیانە ڕزگارکەن کە چەوسانەوەیانی پاساودەدا، داوایاندەکرد لەزەتە هەستەوەرییەکانیان بۆ بگەڕێتەوە، لەو روانگەیەوە ئەوەی خوا دروستی کردووە پیس نابێت، لاشەی فرۆڤیش دروستکراوی خوایە، بەڵام ناتەواوی سانسیمۆنیزم لەوەدایە کە پشتی بە شیکردنەوەی چینایەتی نەبەستووە، لەڕووی ئەرکە سێکسیەکەیەوە دەڕوانێتە ژن نەك لەڕووی ئەرکە

کۆمەڵایەتیەکەیەوە، ئەو پێی وایە ئەرکی سێکسی رەمزی لاشەیە کە ئەمە قوتابخانەی سانسیمۆنیزمی پێدەوڵەمەند بوو. ئەو قوتابخانەیە دەیەویست لەرێگای (رێچکەی صۆفی– هەوەسبازی)ەوە کۆمەڵگە نوێبکاتەوە. لێرەوە ئەندامەکانی تووشی بێهیوایی قوڵ بوون.

بەڵام فۆرریە کە خاوەنی خەیاڵێکی زیندوو بەربڵاوی هیجائی بووەو هەستێکی بەرزی دادپەروەرانەی هەبووە، داوای رزگاری ژنان و یەکسانی هەردوو رەگەزو ئازادی سۆزەکانی کردووە. ئەو پێی وابوو فەیلەسوفەکان "چاویان لە ئاست مافەکانی ژنان نوقاندووە، ئەو مافانەی کە پێشێلکردنیان لەبنەڕەتەوە دەبێتەهۆی لەناوبردنی دادپەروەری". وە بەلای فۆریەوە باشترین میللەت ئەوەیە کە زۆرترین ئازادی بەژنان دەدات. ئەوە پێوانەی راستەقینەی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتییە. وە لەکێبی (تیۆری هەرچوار جوڵانەوەکە) دا وتوویەتی:

" بەپێی پێشکەوتنی ئافرەت بەرەو ئازادی،گەشەی کۆمەڵایەتی و ئاڵوگۆڕی قۆناغەکان دێنە ئاراوە، کەموکوڕی لەمافەکانی ژنانیش دەبێتە هۆی هەرەسهێنانی هەررژێمێکی کۆمەڵایەتی. ... وە فراوانکردنەوەی دەسکەوتەکانی ژنان پرەنسیپی گشتی هەموو پێشکەوتنێکی کۆمەڵایەتییە."

بێگومان ژنانیش وەك پیاوان دەتوانن هەموو کارێك بکەن، ئەگەر بوارییان بۆ بڕەخسێنرێت توانا سروشتییەکانیان دەربخەن. ئەوان هاوتای پیاوانن و هەندێجار لەوانیش بەتواناترن. لەو بارەیەوە فۆریە لە " جیهانی پیشەسازی و کاری هاوبەشی"دا دەڵێت: "بەیەکسانی ژن و پیپاو ئاوازەکە نەشازنابێت وەك ئێمە بەنەزانی خۆمان نەشازمانکرد و ژنانمان لەبواری پزیشکی و زانستی دوورخستەوە بۆئەوەی لە بواری درومان و چنیندا بیانهێڵینەوە. فۆریە دەزانێت سروشت بەسەر هەردوو رەگەزەکەدا بەیەکسانی توانایی زانست و هونەری دابەشکردووە... ، لەبەر ئەوە ئەو فەیلەسوفانەی

دەیانەوێت وەك دوژمنکارییەك یەکێك لەو دوو رەگەزە لە لەیەکێك لە بوارە گرنگەکان دووربخەنەوە، بەو پیرە شەڕەنگیزانە بەراوردیان دەکات کە دوای ئەوەی بەشێوەیەکی هەمەجی کۆیلە رەشپێستەکانیان ئەشکەنجە دەدەن، دەڵێن ئەوانە لەئاستی مرۆڤدانین. هەڵبەت بۆچوونی ئەو فەیلەسوفانە دەربارەی ژنان هەربەقەدەر بۆچوونی ئەو پیرانە دەربارەی رەشپێستەکان راستی تێدایە."

فۆریە لە رەخنەلێگرتنی " شارستانێتی" دا ،کە پێنجەمین قۆناغی گەشەی مرۆڤە، دژی بازرگانی و زەواج دەنگی هەڵبڕی کەدەبنە سەرچاوەی درۆو ریاکاری، درۆ لەپەیوەندییە ئابوورییەکان و ریاکاری لە پەیوەندی سێکسی دا، هاوسەری کەلەسەر بنەمای مامەڵەگەری و چاوچنۆکی دامەزرابێت خۆپەرستی وەك ناوەرۆکی پەیوەندی هاوسەری پەرەپێدەدات و ژن کۆیلەدەکات تەنانەت لە پێش زەواجیش، چونکە کچان ناچاردەکات وەك کالایەك خۆیان بخەنەڕوو کە حەتمەن کڕیارێك پەیدادەبێت نرخەکەی هەرچەند بێت. ئا بەم شێوەیە لەژێر پەردەی یاسادا بازرگانی بەلەشەوە دەکرێت.

" ئایا کچان کالایەك نین خرابیتنەڕوو بۆ فرۆشتن بۆ هەرکەسێك بیەوێت مامەڵەی بکات و ببێت بەخاوەنی؟ وەیاخود رازیبوون بەو زەواجە درۆیەك و مەسەلەیەکی ناچاری نییە لە ژێرکاریگەری دەسەڵاتی ئەو بۆچوونەی هەر لە منداڵییەوە بەسەریدا سەپاوە؟یر

پیاویش لەم هاوسەرگیرییەدا وێڵی دوای بەرژەوەندی خۆیەتی، لەبەرئەوە ئەو فرۆشتنە ژن و پیاو هەردوکیان وەك یەك دەگرێتەوە." رێککەوتنی ئەو دوانەش لەسەر بازرگانیەك بۆ هاوسەرێتی بەچاکە دەژمێردرێت".

[2] تیۆری ضوار جولآنەوةکة" ل92

بەلام فۆریەش وەك هەموو خەیاڵیەكان ئازادی ژن‌و بەرەلایی سێكسی تێكەڵ كردووە. ئەو دەرك بەوە ناكات كە سەربەستی ژن پەیوەستە بە گەشەی مێژووییەوە. بۆیە تەواوی بۆچوونی خۆی لەوەدا چڕكردۆتەوە كە سەربەستی ژن تەنها پەیوەستە بە ئازادی سۆزو پەیوەندی سێكسییەوە.

وە لەراستیدا بیروباوەڕی خەیاڵییەكان رەنگدانەوەی ئەو قۆناغە لەسەرمایەدارییە كە تیایدا ئەندێشە هەوڵیەدا ئەو كەموكوڕییانە پڕكاتەوە كە هێشتا هەلومەرجە بابەتیەكەی نەڕەخسابوو. لەبەر ئەوە زۆرترین شتێك كەلەتوانای خەیاڵییەكاندا بوو پەرەی پێبدەن بەهەشتە خەیاڵیەكان بوو...

ئەوژنانەی دەیانەوێت ژن رزگاربێت، دەبێت رووەو چینی كرێكار هەنگاوبنێن. فلۆراتریستان وایكرد كاتێك ساڵی 1843 داوای لەكرێكاران كرد لەسەندیكای كرێكاری كە پرەنسیپی یەكسانی ژن‌و پیاو بەدەستەوە بگرن:

"بیسەلمێنن ئێوە بەراستی داوای دادپەروەری دەكەن، ئێوە خۆتان دادپەروەرن‌و بەویژدانن، نیشانی بدەن كە ئێوە پیاوی بەهێز، ئێوە پیاوانی قۆڵڕووت ژنان لەگەڵ خۆتان بەیەكسان دەزانن.....".

لەوەلام بە جارنامەی مافەكانی مرۆڤ پێویستە جاڕنامەی مافەكانی ژنیش دەربچێت. تەنها ئەكاتە "یەكێتی مرۆڤایەتی دێتەدی".

بەلام بیرۆكەی پەیوەستكردنی مەسەلەی ژنان بەمەسەلەی كرێكارانەوە لەبۆچوونی خراپەكاراندا تەنیا جەختێكی بێناوەرۆكە،كە ئەو بۆچوونە لەبانگەشە خەیاڵیەكانی فۆریەو خەونە رۆمانسیەكان دا نقوم بووە. لێرەوەیە كە فلۆراتریستان باوەڕی وابوو كە ژنان خەبات‌و گیانبازی بكەن بۆگەل‌و سەرلەنوێ كۆمەڵگا لەرێگای خۆشەویستییەوە ببوژێننەوە.

"بەراستی پێتاندەڵێم‌و دووبارە پێتاندەڵێم كە ئێوە رزگارنابن تەنیا ئەوكاتە نەبێت كە فێربن چۆن خەڵكتان خۆشبوێت. ئێوە دەبێت ئەو راستیە بزانن، مادام ناتانەوێت هیچ لەبارەی ژنانەوە فێربن".

كاتێك ماركس‌و ئەنگلس هاتن مەسەلەی ژنان جیهانی خەیاڵ‌و خۆشباوەڕی بەجێهێشت. ئەوان نەهاتن ماڵێك بۆ خۆشەویستی‌و شارێكی رەنگاڵەیی لەخەیاڵدا دروست بكەن‌و باوەڕیشیان بەئامۆژگاری رازاوە نەبوو، لەبەرئەوەی هەماهەنگی خێزان‌و بەهێزبوونی كەسایەتی ژن‌و ئاسودەیی منال لە كۆمەڵگای بۆرژوازیدا كارێكی ئەستەمە.

داهێنەرانی سۆسیالیزمی زانستی(ماركس‌و ئەنگلس) ئەوەیان فێری خەڵك دەكرد كە دەبێت ژن‌و پیاو بچنە شەڕی سەختەوە بۆ رزگاربوونی كۆمەڵگای مرۆڤایەتی بەجۆرێك كە لەگەڵ مرۆڤایەتیدا بگونجێت‌و ئەو یەكێتییەی(نێوان ژن‌وپیاو) كە سەرەنجام بۆی دەگەڕێتەوە ببێتە سەرچاوەی هێزی. لەبەرئەوە كێشەی ژن ناكرێت لەكێشە كۆمەڵایەتییەكان جیابكرێتەوە، ماركس‌و ئەنگلس چارەسەری ئەم كێشەیەیان پەیوەستكردووە بە خەباتی چینایەتی‌و گۆڕینی شۆڕشگێرانەی كۆمەڵگاوە.

كاتێك ماركس بۆیەكەمجار لەساڵی 1842دا لە رۆژنامەی رینان دا بیروڕای خۆی سەبارەت بە ژن‌و هاوسەرگیری خستەڕوو تەمەنی تەنها 24 ساڵ بوو، دووساڵ دوای ئەوە ئینجا گەشەی كرد بەرەو كۆمۆنیزم، سەرەتا لە هیگڵەوە دەستی پێكردو دواتر لە هیگڵیە لاوەكان دووركەوتەوە. ئەوانە لەبەرلین لەگەڵ ماكس شتیرنەرو هەندێ لە ئیباحیەكان كۆمەڵەی (رزگاریخوازان) یان پێكهێنا كە زیادەڕۆییە زارەكیەكانیان ژیانێكی ئاژەڵی وێنادەكرد. ماركس لەكاتێكدا كە لەشەڕدابوو لەگەڵ كۆنەپەرستی پروسی‌و جینی دەسگیرانی نیشانەدەكرد لە حوزەیرانی 1843دا هیچی لەدەست نەهات جگە لەوەی فرەوێژی‌و بەدئاكاری كۆمەڵەی(رزگاریخوازان) رەتبكاتەوە.

ماركس له دوو وتاردا كه له ڕۆژنامه ڕينانـدا بلاويكردنهوه ههڵويستی خۆی دهربارهی خێزان دياريكرد، لهههردوولايهنی هاوسهرگيری كردنو لێك جيابوونهوه، كه ئهو لايهنگری يهكێتی زهواجو ئازادی تهلاق بوو.

لهوتاری يهكهمدا –له 9یئابی 1842 – ماركس ڕهخنهی له قوتابخانهی مافهمێژووييهكانو دامهزرێنهرهكهی گرت كهناوی هيگۆ بوو، وه لهوتاری دووهمدا – 15ی تشرينی يهكهمی 1842– ڕهخنهی له پرۆژهی ياسای پروسيا گرت دهربارهی تهلاق، وه بۆچوونی هيگڵی تێكشكاند كهپێی وابوو زهواج قابيلی ههڵوهشانهوه نييه. وه جهختی لهسهر ئهوهكرد كه زهواج چهمكێك نييه لهچهمكهكان وهك هيگڵ دهڵێت بهڵكو واقيعێكی كۆمهڵايهتييه.

وه له " ڕهشنووسی ئابووریو فهلسهفی" كه به "ڕهشنووسی 18844" ناسراوه، ماركس چهند لاپهڕهيهكی جوانو ناوازهی لهبارهی پهيوهندی نێوان ژنو پياو نووسیو پێیداگرت لهسهر ئهوهی كه ئهو پهيوهنديه پێوانهی سهرهكی پێشكهوتنی كۆمهڵگايه، تيايدا بيری ئهوهی ڕهتكردهوه كهژن هاوبهش بێت بۆههمووان وهك له"كۆمۆنهی ڕهمهكی"دا بانگهشهی بۆدهكراو لهو ڕووهوه كه بابهتو خۆراكی غهريزهی سێكسی مرۆڤێكی ترهو ههستی ههيهو شتێكی بێگيان نييه، غهريزهی سێكسی له پێويستيه سروشتيهكانی تر جياكردهوه.

وه لهكتێبی" خێزانی پيرۆز"دا 1845 ماركس بۆيهكهمجارو بۆههميشه فهلسهفهی ئايدياليستی هيگليه لاوهكانی تێكشكاند كه ههوڵياندهدا به قسهی زل ڕژێمی مهوجود داپۆشن، يهكێك لهو لاوانه سزيليگا بوو ڕۆمانی " نهێنيهكانی پاريس"ی (ئۆجين سۆ)ی برده كهشكهلانی فهلهك. ماركس بيروڕاكانی " ڕۆدۆلف"ی پاڵهوانی ئۆجين سۆی شوبهاند به ئارهزووهكانی فۆريه كه نوقمی ئهنديشه بوون. وه ئۆجين سۆ كه به بانگهشهی نيمچه سۆسياليستیو به نهزعهی خۆشهويستی كۆمهڵگهبهگشتی پف دراوه،

هێشتا زۆر دووره لهوهی پێی وابێت بارودۆخی ژنان لهكۆمهڵگهی نوێدا بارودۆخێكی نامرۆڤانهيه". وه ئامۆژگاریو چهنهبازييهكانی هيچ ناكات جگه له داپۆشينی زۆرداریو خۆپهرستیو دڵڕهقی چينی دهسهڵاتدار، ماركس ههر بهو ڕهخنانهی فۆريه ئاراستهی خێزانی بۆرژوازی كردبوو دژی ئهو ئامۆژگاریو چهنهبازييانه وهستاو ههروهك فۆريه مۆری شهرمهزاری نا بهناوچاوی هاوسهری بۆرژوازييهوه.

ئهگهر دهروازهی فهلسهفه ماركسی بهرهو كۆمۆنيزم برد، ئهوه ئهنگڵس لهڕێگای سهرنجی كۆمهڵايهتیو ئابووری سياسيهوه پێیگهيشته. كاتێكيش ماركسو ئهنگڵس لهساڵی 1844 له پاريس بهيهك گهيشتن، بينييان كه هاوڕاييهكی تهواو له بۆچوونياندا ههيه.

ئهنگڵس له " بارودۆخی چينی كرێكار له ئينگلتهرا" ئهو بارودۆخه ئابووریو كۆمهڵايهتييهی له ئاكامی گهشهی پيشهسازييهوه پهيدابووه، به بێهيوايی كرێكارانو ئالودهبوون بهخواردنهوهو داوێنپيسیو ههڵوهشانهوهی خێزانو تێكشكانی جهستهيیو مهعنهوی وهصفكرد.

" كاتێك مرۆڤ دهخرێته بارودۆخێكهوه كه تهنها بۆئاژهڵ شياوه، هيچ لهبهردهميا نامێنێتهوه جگه لهوهی ياخی ببێت يان ژيانی ئاژهڵی قبوڵبكات. بۆيه بۆرژوازی كهمترين مافی ههيه لهسهرزهنشتكردنی كرێكاران لهسهر خراپی سێكسی(1)".

ژنانو منالآن قوربانی يهكهمی دهستی سهرمايهدارين، خاوهنكارانی ڕستنو چنين كرێكاری ژنيان بهلاوه باشتره له پياو چونكه ژنان باشترو بهكرێی كهمتر كاردهكهن. ژنانی كرێكاری ئاوريشم لهشاری ليۆن ساڵی 1831 له هاويندا له كاتژمێر 3ی بهيانييهوه تا شهو، وه له زستانيشدا له كاتژمێر 5ی بهيانييهوه تا 11ی شهو واته 17 سهعات له وهرشهی شێدارو تاريكدا كاريان دهكرد. لهبهره ئهوه زۆريان تووشی سيل دهبوون.

ئەو بارودۆخەبوو کە مارکس‌و ئەنگڵس دژایەتییان دەکرد، لە"مانفێستی کۆمۆنیست"دا رەخنەی مارکسیانە لە زەواجی بۆرژوازی باشترین گوزارشتی لێکراوە. هەر لەمانفێستدا مارکس‌و ئەنگڵس پێیان لەسەر ئەوە داگرت کە تەنها لە کۆمەڵی سۆسیالیستی بێچین دا ژن رزگار دەبێت‌و لەشفرۆشی " رەسمی‌و نارەسمی" هەڵدەوەشێتەوە.

لە"سەرمایە"دا مارکس میکانیزمی ئابووری سەرمایەداری لەبەریەك هەڵدەوەشێنێت‌و تاوانەکانی چینی دەسەڵاتدار ئاشکرادەکات کە شێلەی قازانجی خۆیان لە خوێنی ژنان‌و منالان بەدەست دێنن، وە لەهەمانکاتدا سەرنجمان رادەکێشێ بۆ لایەنی باشەی چوونەناوەوەی بەکۆمەڵی ژنان بۆ ناو کارگەکان دەدات، ئەوەش لەبەر ئەوەی پیشەسازی گەورە خێزانی کۆن لەبەر یەك هەڵدەوەشێنێت‌و ژنان لەدەستی مێردو منالان لەدەستی مێرد رزگاردەکات. ئەوە سەرەتای پەیدابوونی خێزانی نوێیە کە ژن ئیتر هەردایك نییە، لێرەوە مارکس مژدەبەخشێکی راستگۆبوو کە رزگاری ژنانی گرێ دا بە رزگاری چینی کرێکارەوە.

مارکس لەجیهانی واقیعی‌و لە بزووتنەوەی مێژووی دیالەکتیکییەوە بۆ شتەکان دەچوو، ناکۆکی نێوان کاری بەکۆمەڵ لەکارگەکان‌و خاوەنداریێتی تاکەکەس بۆ ئامرازەکانی بەرهەمهێنان، بەرەو ئەوە دەچێت کە هێزە بەرهەمهێنەرەکان دژایەتی موڵکایەتی سەرمایەداری بکە، سیستەمی پرۆژەی ئازادو قازانج پرۆلیتاریا بەرهەمدێنێ، کەدوژمنی ئەمرۆو گۆڕهەڵکەنی سبەینێی سەرمایەدارییە، پرۆلیتاریای پێکهاتوو لەژنان‌و پیاوان ناتوانێت رزگاربێت ئەگەر هاوکات لەگەڵ خۆی تەواوی توێژەکانی کۆمەڵگا رزگار نەکات.

بێگومان بەشداری لەبەرهەمهێنان‌و رزگاری لە چەوسانەوەی سەرمایەداری دوو قۆناغی بنەڕەتین لە رزگاری ژنان. ئەو رۆژەی دیکتاتۆری سەرمایەداری

دەڕوخێت‌و چینی کرێکار سەردەکەوێت، هەموو پێوەندە حقوقی‌و سیاسی‌و ئابوورییەکانی ژنان دەپچڕێن. لەبەرئەوەی کۆیلایەتییەك کە لەسایەی دەسەڵاتی بۆرژوازی‌دا بەسەر ژندا سەپاوە، لاناچێت تەنها بەلەناوچوونی ئەو رژێمە نەبێت.

ئەمە هەڵبەت بەو مانایە نییە کە بیروڕای مارکس دەربارەی رۆڵی ئافرەت‌و دوارۆژی ئەو بەئاسانی‌و خێرایی چەسپاوە، لەوبارەیەوە ململانێی زۆری کردووە لەناوچینی کرێکاردا بەتایبەتی لە ئەنتەرناسیونالی یەکەم، کاریگەری تێکدەرانەی برۆدۆنییەکان کەدەیانویست ژن لەبواری بەرهەمهێنان دووربخەنەوە، لەم بارەیەوە مامۆستاکەیان (برۆدۆن) دەنووسێت: پیاوو ژن یەکسان نین، جیاوازی رەگەزی لەیەکی جیاکردوونەتەوە، بەجۆرێك کە هاوشێوەی جیاوازی ئاژەڵە جیاوازەکانە، بەو پێیە لەجیاتی ئەوەی چەپڵە بۆ ئازادی ژنان لێبدەم ئارەزووی شتێکی تر دەکەم. ئەگەر کاروبار بەو زیادەرۆییە لای من بچێتە پێش تا ئاستی ئەوەی ژن هەموو بڕیارێکیان لەدەست دەربهێنرێت، لەبەر ئەوەی ژن بە سروشتی خۆی‌و بەپێی چارەنووسێك کە هەیەتی نە شەریکێکی باشە، نە هاووڵاتیەکی باش‌و نەکارمەندێکی باشە[3].

ئەوەی لەم بۆچوونانەی بردۆن نزیك بوو روحیەتی خاوەندارە بچووکەکان بوو کە ئارەزوویان لە ستەمکاری ناوخێزان وەك بۆچوونەکانی ئایدۆلۆژیستە کۆنەپەرستەکانی لەبابەتی بۆنالد کە دەنووسێت: " ژنان سەر بەخێزانن نەك سەر بە کۆمەڵگەی سیاسی، سروشت بۆ ئەرکی ماڵ دروستی کردوون نەك بۆ کاروباری گشتی".

[3] برۆدۆن" بیرەوەرییەکان دەبارەی موڵکایەتی"

سەرباری ئەوەی برۆدۆنیەکان دەیانویست ژنان لە کونجی ماڵ بپەستن، بەڵام مارکس توانی لەکۆنگرەی ئەنتەرناسیونالی یەکەم کە لە 1866 لە جنێف بەسترا، بیروڕای خۆی زاڵ بکات.

شۆڕشی 1871ی پاریس هات‌و ژنان رۆڵێکی زۆر گرنگیان تێدا بینی، کە راستی هەڵوێستی مارکسی لە مەسەلەی ئازادی ژناندا بەکردەوە نیشان دا، زیاتر لە دەهەزار ژن بەشدارییانکرد لە بەرگری کردنێکی قارەمانانە لە کۆمۆنەی پاریس. وە کۆمیتەیەکیان لێپێکهات بەناوی" یەکێتی ژنان بۆ بەرگری لەپاریس‌و بۆ چاودێری برینداره‌کان" وە شان بەشانی پیاوان جەنگان‌و چوونە سەنگەرو ژمارەیەکی زۆریان شەهید بوون.

کاتێککتێبەکەی لویس مۆرگان بەناوی" کۆمەڵگەی کۆن" لە ساڵی 1877 بڵاوبۆوە، مارکس جارێکی دیکە گەڕایەوە سەر گرنگیدان بە مەسەلەی ژنان، مارکس دەیویست کتێبێك لەبارەی مێژووی خێزانەوە بنووسێت، بەڵام دەستی مەرگ پێیگەیشت‌و ئەو پرۆژەیە کەوتە ئەستۆی ئەنگڵس، بەوشێوەیە کتێبە گرنگ‌و یەکلاکەرەوەکەی " بنەچەی خێزان‌و موڵکایەتی تایبەتی‌و دەوڵەت" کە تیایدا ئەنگڵس بەشێوەیەکی حاشاهەڵنەگر پەیوەندی راستەوخۆی نێوان کۆیلەتی ژنان‌و سەرهەڵدانی موڵکایەتی تایبەتی نیشاندەدات.

بەراستی ئەگەر بمانەوێت چەند لایەڕەیەك بخەینەڕوو لە نووسینەکانی هەردوو دامەزرێنەری سۆسیالیزمی زانستی دەربارەی مەسەلەی ژنان‌و خێزان‌و زەواج‌و خۆشەویستی، لەماوەی 40 ساڵی خەباتی فکری‌و سیاسیان کە هەڵوێستیان هەر لەسەرەتاوە جێگیرو لێکهەڵپێکراوبوو کە بە تێپەربوونی کات دەوڵەمەندتر بووەو زیاتر رۆشن بۆتەوە، وە دەکرێت ئەو هەڵوێستە بەم شێوەیەی خوارەوە کورتبکەینەوە:

مرۆڤ بەتێپەڕبوونی مێژووەکەی لەژیانی ئاژەڵی رزگاری بووە، کە لەسەردەمەکانی پێش مێژوودا کۆیلەی هۆکارە سروشتیەکان‌و کائینێکی دەسەوسان بوو، ووردەووردە مرۆڤی کۆمەڵایەتی جێگای مرۆڤی سرشتی گرتەوە، مرۆڤ نەوەستا لە زیادکردنی هۆشیاری خۆی‌و نەوەستا لە فراوانکردنی دەسەلاتی خۆی بەسەر سروشتدا، لە ساڵی(1844)ەوە مارکس دیاریکرد کە هەڵوێستی پیاو بەرامبەر ژن، پلەی گۆڕانی رەفتاری مرۆڤی سروشتی بۆ رەفتاری مرۆڤانە دیاریدەکات".

دیارە خواستی مرۆڤانەی مارکسی تێکۆشانیکە مرۆڤ دەیکات لەپێناوی گەپێدان‌و تەکمیلکردنی لایەنەکانی، تێکۆشانێکە دژی نەریتە باوە سروشتی‌و کۆمەڵایەتیە داسەپاوەکان بە هیوای گۆڕینیان.

خۆشەویستی، کە کرانەوەیەکی جوانە بۆ کەسانی ئینسانی، هەم لەرووی کۆمەڵایەتی‌و هەم لەرووی فەردییەوە هەڕەشەی لێدەکرێت: کۆیلایەتی دەرەکی کە لە پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنانەوە پەیدابووە، وە بەردەوام راگەیاندنی غەریزەی کوێرانە. لەتەواوی کۆمەڵگە چینایەتیەکانی مێژوودا ژنان چەوساونەتەوە، خۆشەویستی پێشێلکراوەو ستەمی‌لیکراوەو حەرامکراوە. هەندێکجار وەك پەرچەکردارێك لەبەرامبەر ریاکاری رەوشتی بۆررژوازی‌دا، هەندێ کەس زیادڕەوی لە ئارەزووی سێکسی دەکەن، کەوایە کەسانێك ئەگەر نەیانتوانی لەکۆیلایەتی کۆمەڵایەتی رزگاریان بێت دەبن بەکۆیلەی غەریزەکان.

مارکس‌و ئەنگڵس کاریگەرییە خراپەکانی ئابووری کە سەرمایەداری دەیسەپێنێت بەسەر پەیوەندی نێوان پیاوو ژن دا ریسوادەکەن‌و هەروەها یاخیبوونی ئاژاوەگێرانەش لە زەواجی بۆرژوازی رەتدەکەنەوە، چونکە ئەو یاخی بوونە رەتکردنەوەی یەکێتی هاوسەرییە. شێوەی " کۆمۆنیستە

سەرەتاییەکانە" کە داوای ئیباحەی گشتی دەکەن و بەناوی خۆشەویستی ئازادەوە بانگەشەی لەشفرۆشی گشتی دەکەن.

بێگومان ئازادی خۆشەویستی راستەقینە، ئازادی هاوسەرگیری و بەختەوەری خێزان، پەیوەستە بە کۆتاییهاتنی رژێمی سەرمایەداری. ئازادی زەواج و بەدوای ئەویشدا ئازادی هەڵبژاردنی هاوبەشی ژیان بەدی نایەت تا ئەوکاتەی موڵکایەتی تایبەتی هەڵنەوشێتەوە، کە لەگەڵیدا ئیعتیباراتی ئابووریش هەڵدەوەشێتەوەکە تا ئەمڕۆش رۆڵێکی کاریگەر دەبینێت لە دیاریکردنی شەریکی ژیاندا.

ئەوە سەرکەوتنێکی گەورەیە بۆ مارکسیزم: ژن رزگار نابێت تا سۆسیالیزم سەرنەکەوێت، بەڵام سۆسیالیزمیش بەدینایەت بەبێ بەشداری راستەوخۆی ژنان.

پێشەکی کتێبی" کۆمۆنیزم و ژن"
هەڵبژاردە لە دەقەکانی مارکسیزم

پێشەکی کتێبی (ئافرەت و سۆسیالیزم)

جۆرج تەرابیشی

لە عەرەبییەوە مامۆستا عەلی سەلیم

لەڕەوتی مێژوودا بیروڕاو فەلسەفەی پێشکەتنخوازی وادەرکەوتووە و بیروڕای شۆڕشگێڕ بوونی هەبووە, بۆیە ناکرێت مۆرکی پێشکەوتنخوازی تەنها بەئایدیای سۆشیالیزمی زانستی‌یەوە ببەستینەوە و تەنها بەوەوە پەیوەستی بکەین, بۆزیاتر پێداگرتن لەسەر ئەم ڕایە خودی بنیاتنەرانی سۆشیالیزمی زانستی, واتە (مارکس, ئەنگڵس) ئەم ڕایە دەسەپێنن کە سۆشیالیزمی زانستی هەرگیز بوونی نەئەبوو ئەگەر لەپێش خۆی‌دا بیروڕاو تێزی زانستی نەبووایە.

بەڵام لێرەدا سیمایەکی تایبەتی سۆشیالیزمی زانستی هەیە کە لەبیروڕا پێشکەوتخوازو شۆڕشگێڕیەکانی پێش خۆی جیای‌دەکاتەوە ئەویش شمولیەتی مارکسیزمە.

سەرەڕای خێرخوازیو شۆڕشگێڕی بیروڕاو فەلسەفەکانی سەردەمی بووژانەوە لەپێش بوونی مارکسو سۆشیالیزمی زانستیدا، دەبینین بەپێی هەلومەرجی مێژوویی لەتوانادا نەبووە ئەو ئایدیا کۆنانەی کە مرۆڤایەتیو ئازادی بەتەواویو بێکەموکوڕی بینیویەتی، لەزۆر بواردا. هەرچەندە ئەم بیروڕا فەلسەفیانە مەبەستی ئازادی مرۆڤایەتیان هەبووە, بەڵام لەتوانایاندا نەبووە دابینی بکەن.

بۆیە دەکرێت بڵێین هەموو بیروڕاو تێزە شۆڕشگێڕەکانی پێش مارکسو پێش سۆسیالیزمی زانستی جزئیو ناکامڵ بوون. جزئین لەداماڵینی چەوسانەوەو لەچارەسەرکردنی ئەو کێشانەو لەدۆزینەوەی ڕێگاچارەی پێویست بۆی.

مارکسیزمو سۆسیالیزمی زانستی سوودی زۆریان لەو فەلسەفانەی پێش خۆیان وەرگرتووە, هەرچەندە دەرکیان بە کەموکورتی ئەو دیدانە کردووە بەڵام بەمەبەستی واوەتر چوون، شێوازێکی نوێ بۆدیاردەو کێشەکان پێشکەش دەکەن.

هەر ئەمەش جیاوازی دەدا بەسیمای سۆسیالیزمی زانستی مارکسو ئەنگلس لەمەڕ سەربەستی تەواوی مرۆڤایەتی بەگشتیو سەربەستی ئافرەت بەتایبەتی.

ئەو جیهانەی سۆسیالیزمی زانستی بانگەوازی بۆدەکرد, جیهانێکی ئازادو سەرفرازی سەرجەم مرۆڤایەتی بوو, دوور لەهەموو دیاردەیەکی چەوسانەوەو داماڵینو نابەرابەری.

مارکس باسی لەمرۆڤی نوێ دەکرد, ئەو مرۆڤەی کە دووربێت لە هەموو چەوسانەوەیەکو نابەرابەریەک, ئەو باسی لەئازادیەک دەکرد کە سەردەمەکانی دیکە بەخۆیەوە نەدیبوو.

باسکردن لە ئازادیو ڕێگاچارەی مرۆڤایەتی پەیوەندی بەژیری مارکسەوە نیە, بەڵکو ئەوە گەشەکردنی مێژوو هەلومەرجی نوێی مرۆڤایەتییە ئەو دیاردەیەی هێناوەتە پێشەوە.

لەگەڵ سەرهەڵدانی سیستمی سەرمایەداری بۆ یەکەمجار چینێك پەیدابوو کە خەبات بۆ رزگاری سەرتاسەری بکات بێئەوەی چینێکی دیکە ژێر دەستەبکاتو خۆی ڕۆڵی ئەو چینە چەوسێنەرە بگرێتەوە, بۆ یەکەمجار چینێك لەهەوڵو شۆڕشدایەو لەهەوڵی گۆڕانکاری ژێرخانی کۆمەڵدایە, بێئەوەی بیەوێت شوێنو مەقامی خۆی خۆشبکات, بەڵکو بەپێچەوانەوە لەو شۆڕشەیدا هەموو مرۆڤایەتی, تەنانەت خودی بۆرژوازی دەسەڵاتداریش رزگاردەکات.

بۆ یەکەمجار چینێك پەیدابوو کە ناتوانێت بەتەنها خۆی ڕزگاربکات, بەڵکو دەبێت لەخەباتی بێیووچاندا بێت بۆئەوەی هەموو مرۆڤایەتی لەچنگی ڕژێمی سەرمایەداری ڕزگار بکات, ئەم چینە واتە چینی کرێکار ناتوانێت سنوورێك بۆ چەوسانەوەکان دابنێت ئەگەر سنوورێك بۆ بوونی وەك چینێك دیاری نەکات.

بۆیە دەبینین لەهەموو مێژوودا چینی کامڵ شۆڕشگێڕ نەبووە, بەڵکو نیمچە شۆڕشگێڕو نیمچە پێشکەوتنخواز هەبووە, تەنها کە کرێکار وەك چینێك هاتە مەیدان سیمای کامڵ شۆڕشگێڕی بەخۆوەگرت وە لەهەوڵی خۆڕێکخستنو ئامادەباشیە بۆ ڕزگاری سەرجەم مرۆڤایەتیو هەمو چینە شۆڕشگێڕو پێشکەوتنخوازەکان, پێش پەیدابوونی چینی کرێکار هەر ئەوەندە شۆڕشگێڕبوون هەتاکو دەسەڵاتیان گرتووەتە دەست, ئەوسا دەبوونە دەسەڵاتدارو دڕندە لەگەڵ ئەو دۆستانەی کە تا دوێنێ هاوخەباتبوونو لەیەك سەنگەردابوون.

ئەمڕۆ ئێمە ئەوە تێگەیشتووین کە سۆشیالیزمی زانستی وەك ئایدیای چینی کرێکار لەهەوڵی نەمانی چەوسانەوەدایە بۆ چینی کرێکارو سەرجەم بەشەریەت, ئەگەر ئەوەمان زانی کە سۆشیالیزمی زانستی تاسەر شۆڕشگێڕە، بەپێچەوانەی چینە شۆڕشگێڕەکانی پێش خۆیەوە, ئەوا تێدەگەین کە بۆچی بنیاتنەرانی سۆسیالیزمی زانستی هەردووکیان ئەوەندە گرنگییان بەئازادی ئافرەت داوە.

ئەگەر بمانەوێت تووندوتیژترین چەوسانەوەی مێژوویی دەستنیشان بکەین لەڕەوتی گەشەکردنی کۆمەڵدا, دەتوانین بڵێین کە چەوسانەوەی ئافرەت کۆنترین چەوسانەوەیە کە لەنێوان خودی مرۆڤو مرۆڤدا ڕوویداوە.

چونکە ئافرەت نەك بەتەنها چەوساوەیە, بەڵکو چەوساوەی دەستی چەوساوەیە لە کۆمەڵی سەرمایەداریدا, بۆ نمونە ئەگەر مرۆڤی کرێکار لەژێر باری سەختی ژیاندا دەناڵێنێتو چەوسانەوەی چینایەتی تەنگی پێهەڵچنیوە بەدەستی سەرمایەدارانەوە, کەچی ئەویش سەختی ژیانو سەختی کارەکەی وایلێدەکات لە ڕقدا خێزانەکەی ئازارو ئەشکەنجەبداتو ژیانی لێسەخت بکات.

ئەو کرێکارە چەوساوەیە کە سەرمایەداری دەیچەوسێنێتەوەو زێدەبایی لێزەوت دەکات, کەچی ئەو ژیانی لەئافرەتەکەی سەخت کردووەو ژیانی پڕ ئەشکەنجە کردووە.

دەتوانین بڵێین یەکەم چەوسانەوە لە مێژوودا, چەوسانەوەی ئافرەت بووە لەلایەن پیاوەوە, وە ئەم چەوسانەوەیە بە چەوسانەوەی دوو جەمسەوە لەقەڵەم دەدرێت.

بۆیە بەڕێکەوت نەبووە کە بنیاتنەرانی سۆشیالیزمی زانستی نهێنی ئەو چەوسانەوە دوو جەمسەرەیان دۆزیوەتەوە, لەڕەوتی گەشەکردنی کۆمەڵو گەشەکردنی بەرهەمهێناندا.

گەشەکردنی موڵکایەتی تایبەت بەشێك بووە لە دابەشکردنی کۆمەڵ بەچەند بەشێكو بەچەند چینێکەوە. بۆیە دەبینین مارکس لەکتێبە کۆنەکانیدا بەشێکی زۆری باسەکانی سەبارەت بە کێشەی ئافرەت بووە, بەتایبەت لەکتێبی (المخگوگات الاقتصادیه والاجتماعیه).

چونکە مارکس سەرەتا لەفەلسەفەوە دەستی پێکردووە ئینجا بەرەو ئابوریو ئابوری سیاسی ڕێچکەی گرتوەو ئەم فەلسەفەی سۆسیالیزمی زانستییەیان لەگەڵ هاوڕێی ماندوونەناسی ئەنگڵس بەدەست هێناوە, مارکس سەرەتای باسەکانی لەیەکسانی کۆمەڵایەتیەوە دەست پێکردووەو لەوێدا خەباتی توندوتۆڵی کردووە دژ بەسیستمی سەرمایەداریو خەباتی چینایەتی ئاراستەی ئەو چینە دەسەڵاتدارە کردووە. وە هەر لەپرۆسەی ئەو دراسەو هەوڵو کۆششە بەو ڕاستیە گەیشتووە کە چینی کرێکار ئەرکێکی شکۆداری لەئەستۆدایە ڕووەو رزگاری خۆیو سەرجەم بەشەریەت, وە هەر بیری مارکسیزم بوو سیمای بەجیهانبوونی سەرمایەداری دەستنیشانکردو لەبەرانبەریدا خەباتی سەرتاسەری چینی کرێکاری ئاراستەکرد. هەر وەك چۆن سەرمایەداری لەئاستی وڵاتو نەتەوەدا ئۆقرە ناگرێت، بەهەمان شێوە چینی کرێکار لەخەباتدا پشتی بەهاوچینی خۆی کە چینی کرێکاری هەموو جیهانە بەستووە, وە لەشەڕێکی سەرتاسەریدایە لەگەڵ چینی بۆرژازی هەموو جیهان. مارکس گرنگی تەواو بەچینی کرێکار دەداتو ئەو ئامرازە بەهێزەشی نیشان دەدات کە بەکاری بهێنێت لەپێناو رزگاری سەرتاسەریداو ئەویش بەپتەوکردنی ڕیزەکانی خۆی واتە ریزەکانی چینی کرێکار لەدژی سەرمایەداری.

بۆیە هەرگیز مەبەستو دوائامانجی لەبیرنەکردووە کە ئەویش سەرنگوونکردنی ئەو چینە دژی بەشەریەیەو لەناوچوونی جیهانە پڕ چەوسانەوەکەیەتی, وە بۆ ئەم مەبەستەش پێکهێنانی رژێمی سۆشیالیستی

بەڕێگاچارە داناوە کە لەو کۆمەڵگایەدا ئینسانەکان یەکسان دەبن و هیچ ئازارو چەوسانەوەیەك نامێنێت.

مارکس بۆگەیشتن بەسۆسیالیزمو سەرفرازی چینی کرێکار چەق دەبەستێت لەسەر پایەداربوونی ڕیزەکانی چینی کرێکار وە بۆ ئەو جەنگە سەختو ناهەموارە بانگەوازی یەکخستنی ڕیزەکانی کرێکار دەکات لەپارتی سەربەخۆی خۆیاندا. چونکە چینی بۆرژوازیو نیزامی سەرماریەداری, تەنها لەڕێی ئەو ئۆرگانە بەهێزەوە لەناودەچێت, چینی بۆرژوازیو ئایدۆلۆژی بۆرژوازی بەدەیان ئامرازی جۆراوجۆرەوە لەمەیدانە, بەلاّم هەرچی چینی کرێکارە تەنها ڕێکخستنی ڕیزەکانی هێزی دەنێتەبەر ئەگینا کرێکار لەپێك دەستە.

ئەو جیهانەی کرێکار دەیەوێت جیهانێکی بێدژایەتیو بێ ناکۆکی چینایەتیەو دورە لەهەموو چەوسانەوەیەکی چینایەتیو مرۆڤایەتی. بەلاّم ئەو جیهانە مرۆییە بەچارەسەکردنێکی جزئی کۆتایی نایەت, وە ئەو جیهانە مرۆییە بەمەبەستێکی جزئی سیمای کاملّی مرۆڤایەتی لەناو ئەبات, چونکە سەرمایەدار تەنها وەك ئامرازێك سەیری کرێکار دەکاتو تەنها لە قوّڵو بازوویەوە سەیری دەکات نە وەك مرۆڤی کاملّو خاوەن هەستو شعور. بۆرژوازی کرێکار لەهەردوو بازوویەوە سەیر دەکات کە ئەمەش ڕوانینێکی نا ئینسایە, هەر لەبەر ئەوەشە بیری سۆسیالیزمی زانستی لەخەباتێکی سەختدایە لەدژی ئەم چینە چەوسێنەرە.

وە لە هەوڵی رزگاری چینی کرێکارو زەحمەتکێشاندایە, تەنانەت خودی بۆرژوازیش ڕزگاری دەبێت لەو ژیانە پڕ ناکۆکیەی تێیدایە, وە رزکاری دەکات لەو حاڵەتە نامرۆڤایەتیەی کە تێیدا دەژی, هەروەك لینین دەڵێت "هیچ مرۆڤێك ئازاد نیە ئەگەر ئازادی یەکێکی تر زەوت بکات, بەڵکو خودی ئەو کەسەش ئازاد نیە کە یەکێکیتر دەچەوسێنێتەوە".

هەر بۆیە دەڵێین چینی کرێکار چینی بۆرژازیش ڕزگار دەکات نەك بەتەنها خۆی.

هەروەك لەپێشدا ڕوونمان کردەوە کە مارکس هەر لەسەرەتادا دەرکی بەو پەیوەندیە نابەرابەریەی پیاوو ژن کردووە کە ڕەنگدانەوەی چەوساندنەوەیەکی دوورو درێژی مێژوویەیە, کە بۆ یەکەمجار پیاو توانیویەتی ئەو دابەشکردنی کارو دابەشکردنی ئینسانیە نابەرابەرەی بسەپێنێت, وە مارکس هێما بەو چەوسانەوە نابەرابەریە دەدات, وەك بەرجەستەی گەشەکردنی خاوەندارێتی تایبەت.

بەلاّم لەبەرئەوەی چەوسانەوەی پیاوو ژن, هەروەها پەیوەندیە سێکسیەکانی نێوانیان, پەیوەندی نێوان مرۆڤو مرۆڤە بۆیە مارکس چارەسەری تەواوی ئەو کێشەیە تەنها بەلەناوبردنی خاوەندارێتی تایبەتەوە نابەستێتەوە, بەڵکو دەیووت ئازادیو بەرابەری ژنو پیاو لەهەلومەرجێکی لەبارترو گەشەکردووتر کە دوای سۆسیالیزم دێت, واتە سەردەمی کۆمۆنیزم, وە لەو قۆناغەش واوەترو پێشکەوتوو تر چارەسەری ئەو کێشەیە دەبێتو ڕووەو چاکترو بەرابەرتر دەچێت, ئەو کێشەیە کەوا کێشەیەکی مرۆڤیە بەهێڵێکی ڕاستەقینەو ئابوری چارەسەر ناکرێت, هەرچەندە سەربەخۆیی ئابوری مرۆڤەکان بڕبڕە پشتی هەموو هەوڵەکانە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی مرۆڤ, بۆیە مارکس کێشەی پەیوەندی نێوان پیاوو ژن بەکێشیەکی چۆنایەتی دادەنێت, وە چارەسەری زۆر سەختە بەبێ چارەسەری کێشەکانی تری ڕژێمی سەرمایەداری, بەڵکو تەنها لەقۆناغی سۆسیالیزمو سەردەمێکی بالاّتر لەو کە قۆناغی کۆمۆنیستیە, ئەم کێشانە ڕووە لەناوچوون دەچن, تەنها لەو هەلومەرجە بەرابەریەدا مرۆڤەکان لەهەمو خێرو بەرهەمێکی خۆیان بەهرەمەند دەبن.

بەڕاستی چەوسانەوەی پیاو بۆ ژن هەرچەندە ڕەگو ڕیشەکەی بۆ پێش مێژوو دەگەڕێتەوە, کە هۆیەکەشی پەیوەندی بە باری ئابوریەوە هەیە, کە باری ژن گۆڕاو هەلومەرجی ئابوری پیاو چاکتربوو توانی ژن بخاتە ژێر ڕکێفی خۆیەوە, ئەمڕۆ ئەو کێشەیە تەنها کێشەکی ئابوری نیە, بەڵکو پوختەو چڕکراوەی ئاوێتەبوونی هەموو چەوسانەوەکانە, دۆزینەوەی سەرچاوەی ئەم چەوسانەوەیەش دەرکێکی شمولی تێرو تەسەلی دەوێت کە دووربێت لە تاکڕەوی ئایدۆلۆژیانە.

بۆیە لەم سەردەمەدا پێوانەی ڕاستو دروستی هەر ئایدیۆلۆژیایەك, دەگەڕێتەوە بۆهەڵوێستی ڕاستو دروست بەرانبەر بەکێشەی چەوسانەوەی ئافرەت, هەر ئەمەش شمولیەت بەبیروباوەڕی مارکس دەدات کە سەرەتا لەو کێشە مرۆڤایەتیانەوە دەستی پێکردووە هەر لەو ساڵەی کە مارکس بووە بەمارکس دانی بەو کێشەیەدا ناوە,واتا هەر لەساڵی (1844)ەوە.

ئەوەی ئایدلۆژیا دەگرێتەوە مرۆڤی ئاساییش دەگرێتەوە بۆیە مارکس دەڵێت ئێمە ئەوکات پیاو بەمرۆڤێکی سەربەستو ئازاد دادەنێین کە دان بەماف ئافرەتدا بنێتو ئازادیەکان ڕەچاوبکات, پێداگرتن لەسەر کێشەی ئافرەت لە وولاتە دواکەوتووەکانی جیهانی بەناو سێیەم گرنگیو تایبەتمەندی خۆی هەیە, کە تیایدا مرۆڤ بۆ گەڕانەوەی پێشمەرجە ئینسانیەکانی لەهەولدایە, مارکس کاتێك لەسەر کێشەی چینایەتیو باری ناهەمواری مرۆڤایەتی دەدوێت لەکۆمەڵگای سەرماریەداری, هەلومەرجی ناهەواری کۆمەڵگای بەتەواوەتی لەبەرچاوبووە, بەو مانایەی کە مارکس لەئەوروپادا دەژیاو کۆمەڵگای سەردەمی مارکس بەهرەمەندبووە لەدیموکراسیو گۆڕانکاریە دیموکراسیەکانو وە ڕەگو ریشەی کۆنەپەرستیان لەبن هێنابوو, وە لە دەسەڵاتی کڵێساو بیروباوەڕە ئەفسانەییەکانی سەدەی تاریکی پێش سەدەی بووژانەوە رزگاریان ببوو,

لێرەدا دەتوانین بڵێین دەسکەوتەکانی کۆمەڵگای دیموکراسی کە شۆڕشی بۆرژوازی ئەوروپا بەدی هێنابوو, یەکەم هەڵوێستی دیموکراسییان دان پیانانی ماف ئافرەتان بووەو هەڵوێستی بەرانبەریان هەبووە لە ئافرەت بەرانبەر بەپیاو, وەك بوونەوەرێکی مرۆڤی سەیری ئافرەتیان دەکرد, بەڵام چینی بۆرژوازی ئەم دیموکراسیەتو شۆڕشگێڕایەتیەی تاسەر نەبوو, هەر زوو هەڵوێستی گۆڕی بەرانبەر بەدیموکراسیەتو بەرانبەر بەکێشەی دیموکراسیەکان, وە یەکێك لەو مەیدانانەی کە هەڵوێستی تاسەر شۆڕشگێڕی تیادا نەما, مەسەلەی ئافرەت بوو, بۆیە مارکس بڕیاریدا لەم مەیدانەدا زیاتر کاربکاتو پێدابگرێت, چونکە چینی بۆرژوازی بەرانبەر بەم کێشەیە ڕاستگۆیی لەدەستداوە, ئەم کێشەیە پێویستی بەچارەسەرکردنی شۆڕشگێڕانەیەو ئەوەش تەنها لەلایەن چینێکی شۆڕشگێڕەوە دەبێت کە هەڵگری بیروباوەڕی شۆڕشگێڕیو پێشکەوتنخوازی بێت, کە ئەویش چینی کرێکارە کە تاسەر شۆڕشگێڕەو هەڵوێستی شۆڕشگێڕی هەیە, بەرانبەر بەهەموو کێشەکانی سەردەمی ڕژێمی سەرمایەداری وە بەتایبەتی کێشەی ئافرەتانو هەموو کێشەکانی تری ئەم ڕژێمە.

ئەو چینە واتا چینی کرێکار کە هۆشمەندە بەبیری سۆسیالیستی زانستی لە هەوڵەکانیدا ڕاستگۆیانە بەرانبەر بەهەموو سەختیو ناهەمواریەك دێتە دەستو هەمو بەشەریەت رزگار دەکات, ئەو زەمینەیەی کە چینی بۆرژوازی دیموکراسیو لیبرالیەتی تیادا نواند لەئەورپای سەدەی نۆزدەدا, ئەمڕۆ بەهەمان شێوە ئەو زەمینەیە لە هەموو جیهانی سێیەمدا لەبارنیەو مەوجودیەتی نیە, بۆیە ئەو کێشەیە واتا کێشەی ئافرەتو چارەسەرکردنی هەلومەرجی ژیانی لەوولاتانی عەرەبیو جیهانی سێیەم ڕووبەڕووی سەختیەکی زۆر دەبێتەوە, وەماندووبوونی زۆری دەوێت, بەپێوانە لەگەڵ ئەوسای ئەوروپا. واتا بەپێوانە بەسەدەی نۆزدەی ئەوروپاوە.

بۆیە دەکرێت بەڕاشکاوانە بڵێین کە هەڵوێست بەرانبەر ئافرەت پێوانەی شۆڕشگێڕیە لەو وڵاتانەو سیمای مرۆڤ دۆستیە بۆ ئەوکەسانەی کە بەرگری لەماف ئافرەت دەکەن.

لەبەر ئەوە چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە تەنها بەچارسەرکردنی کێشە ئابووری‌و سیاسیەکانی ڕژێمی سەرمایەداری نایەتەدی‌و ڕەگ‌و ڕیشەی لەناوناچێت چونکە سیمای سەرمایەی وڵاتانی ژێر دەسەڵاتی ئیمپریالیستی کۆنەپەرستانەیەو لەهیچ کاتێکدا لەهەوڵی بنەبڕکردنی ئەو کێشەیەدا نەبووە, چونکە چینی بۆرژوازی ناوخۆی ئەم وڵاتانە ئەرکی بووە کە پارێزگاری لەو ڕێڕەوە کۆنەپەرستانەیە بکات.

من لێرەدا باس لەخووڕەوشت دەکەم، ڕێگاچارەیەك بە پێویست دەزانم. چونکە هیچ ماکێك ئەوەندەی ئەو ماکە کاریگەر نیە بەسەر کۆمەڵانی دواکەوتووی ئەم ناوچەیەوە, کۆمەڵگای ئەوروپی هەر لەگەڵ سەرەتای سەرهەڵدانی بۆرژوازی‌و گەشەکردنی سەرمایەداری‌دا ڕێگاچارەی سۆسیالیستیان گرتەبەرو لە ڕێگای خەباتی شیلگیرانەیان, دەیان بڕیاری گۆڕینی یاسای کۆنیان داو سەبارەت بەمەسەلەی ئافرەت بڕیاری یاسایی نوێیان بۆ باری کەسایەتی دەرکردو یاسای تایبەتییان بۆ مەسەلەی ژنهێنان‌و دابەشکردنی میرات دەرکرد.

وە دانیان بەمافەکانی ئافرەت هێنا, ئەو ڕێ‌و ڕەسم‌و عادەتە کۆنەپەرستانەیەی لەکۆمەڵگادا هەبوو ڕووبەڕووی بەرەنگاری شۆڕشگێڕانەی ڕابەرانەی سۆشیالیزم بوونەوە, ئەویش لەڕێگای بریاردانی یاسایی تایبەت بۆ چارەسەرکردنی شۆڕشگێڕانەی ئەو کێشانەو جەماوەریان بۆ پیادەکردنی ئەو بڕیارو یاسا نوێیانە هاندەداو ئامۆژگارییان دەکردن بۆ پەیڕەوەکردنی ئەو یاسا شۆڕشگێڕانەیەی کە سەبارت بەمەسەلە دیموکراسیەکان دەرچوون‌و بەوەش ئەو ڕێ‌و ڕەسمە کۆنەپەرستانەیە لەناودەچێت.

ئەم شێوازە لەدیموکراسی لەسەرجەم ئەوروپا پیادەکرا, وە بوو بەڕێ‌و ڕەسمی نوێ لەکۆمەڵگای نوێی ئەوروپی‌دا. بەڵام بەپێچەوانەوە هیچ کام لەوڵاتانی عەرەبی‌و جیهانی هەنگاوی جدییان بۆ پەیڕەوکردنی ئەو بڕیارو یاسا شۆڕشگێڕانە نەنا, هیچ وڵاتێکی عەرەبی دەستکاری یاسای کاروباری کەسایەتیان نەکرد کە تێیدا چارەسەری باری ژنهێنان‌و پەیوەندی نێوانیان بکرێت بەشێوازێکی پێشکەوتنخوازانەو شۆڕشگێڕانە.

لێرەدا دەکرێت هۆی چارەسەر نەکردنی شۆڕشگێڕانەی ئەم کێشانە لەوڵاتانی عەرەبی‌و ئیسلامی بۆ ئەم دوو خاڵە بگەڕێنینەوە:

1/ نەبوونی لێهاتوویی (جورئەت)ی شۆڕشگێڕانە.

2/ ڕۆڵی کۆنەپەرستانەی کۆمەڵگا لە هێشتنەوەی ئەو ڕێ‌و ڕەسمە کۆنەپەرستانەی کە زاڵن بەسەر کۆمەڵگادا.

بەڵام لە هەردوو حاڵەتەکەدا بەیەك ئاکام گەیشتووین ئەویش ناکۆکی‌و جیاوازی توندوتیژی نیوان ژێرخانی کۆمەڵگاو سەرخانی کۆمەڵگایە, ناکۆکی لەنێوان خاوەنداریێتی کۆمەڵگا لەئامرازەکانی بەرهەمهێنان‌و لەنێوان پەیوەندی کۆمەڵایەتی نیمچە دەرەبەگایەتی.

وە لێرەدا دەتوانین بڵێین کە بڕیاردانی یاسایەکی شۆڕشگێڕانە بۆ کاروبارەکانی کەسایەتی زۆر پێویست‌و کاریگەرترە وەك لەبڕیاردان بۆ یاسای دابینکردن (قانون التأميم).

ئێمە لێرەدا مەبەستمان پشتگوێ خستنی قۆناغەکان نیە لەباری پەیوەندیە کۆمەڵایەتی‌یەکان, مەبەستمان ئەوە نیە کە خەڵك دابڕاوبن‌و هەلومەرجی سەردەم ڕەچاونەکەن‌و هەموو بارێکی کۆمەڵایەتی بەیەك چاو سەیربکەن, بەڵکو لەسەر پێشەنگە شۆڕشگێڕەکانە کە جەماوەر ئامادەبکەن‌و هانیانبدەن بەرەو کاری شۆڕشگێڕانە تاوەکو نەکەونە داوی کۆنەپەرستانەی هەلپەرستانەوە. ئێمە سۆسیالزم بە دارە سحریەکەی موسا نازانین کە

بیهاویت و هەموو گۆڕانکاریەکی پێبکەیت، بەپێی ویست، وە لەنێوان شەو و ڕۆژێك چیت بوێت بۆت بکات. ئەم تێزە بەتایبەت لەجیهانی سێهەم دەبێت ئەو بۆچوونی داری سحریە ڕەتکاتەوە چونکە گۆڕانکاری سەرخانی کۆمەڵ، هەوڵ و تێکۆشانی زۆری دەوێت، دەتوانین بڵێین گۆڕینی ژێرخانی کۆمەڵ زۆر سووك و ئاسانترە وەك لەگۆڕینی سەرخانی کۆمەڵ. وە گۆڕانی سەرخانی کۆمەڵ تێکۆشانی بێووچانی دەوێت.

لە سەرووی هەموو کێشەکان، کێشەی ئافرەت، دەبێت زەمینەی لەباری بۆخۆشبکرێت کە ئەو کێشەیە چارەسەر بکات. چونکە لەکێشە سەختەکانی کۆمەڵە، وە گەشەکردنی کۆمەڵ بەوەوە پەیوەستە، خاڵی لاوازی چارەسەرکردنی کێشەی ئافرەت خودی ئافرەت خۆیەتی، کە هەوڵ و تێکۆشانەکانی کەمتر دێنە بەرچاو بۆ چارەسەرکردنی کێشەکەی، ئەوە لەلایەك، لەلایەکیتر باری کۆمەڵایەتی بووەتە مایەی ڕێگەگرتن لەبەردەم گەشەکردن و چارەسەرکردنی کێشەکەیدا.

بۆیە دەبینین ئەرکی سەرشانی سۆشیالیستە شۆڕشگێڕەکان زۆر سەخت و ناهەموار بووە لەم بارەوە، وە هێزو گوڕێکی زۆری وویستوە، وە جورئەتێکی چاکی دەوێت بۆ بەدەستهێنانی ئیرادەی خۆی و دروستکردنی هەلومەرجی بابەتی، وە لەهەردوو حاڵەتەکەدا پێویستی بەجورئەتی ڕوبەڕوونەوە دەکرد بۆ بەرهەڵستی کردنی کۆنەپەرستان هێرش بردنەسەریان لەناوماڵی خۆیاندا، وەمەبەست لەماڵی خۆیدا ڕێ و ڕەسمی کۆمەڵایەتی کۆنەپەرستی کۆمەڵە، لەبەرانبەر کێشەی ئافرەت و نابەرابەری پیاو و ژن.

لێرەدا دەتوانین بڵێین دەبێت کەسە سۆسیالیست و شۆڕشگێڕەکان خاوەن ئیرادەی پۆڵایین بن، بۆئەوەی فێری ئەوە بن کە چۆن دووربن لەئایدیای خێرخوازانە و خەیاڵی و دووربن لەکەوتنە داوی (عمومیات)، ئەرکی سەرشانی کەسە سۆسیالیستەکانە کە بەخۆیاندا بێنەوە و لێپرسینەوەی

زاتیان هەبێت، چونکە لێپرسینەوە بۆکادری سۆسیالیست و شۆڕشگێڕ زۆر پێویستە، وە دەبێت ئەوەش بزانین کە شۆڕشگێڕی ڕەها لەوجوددا نیە، چونکە هەرچەندێك مرۆڤ شۆڕشگێڕو بەهەڵوێست بێت، بەشێکی کەم لەڕێ و ڕەسمی کۆمەڵ هەڵدەگرێت، بەتایبەت لەهەڵوێست وەرگرتن و مامەڵەکردن لەسەر مەسەلەی ئافرەت، کە هەر لەگەڵ شیری دایکدا ڕاهاتوون لەسەر ئەو جۆرە پەروەدە کردنە، بۆیە هەرگیز ناکرێت بەیاسایەك یان بەهەڵوێست گۆڕینێك بەرانبەر بەمەسەلەی ئافرەت بیروڕامان بگۆڕین، کە وەك ڕێ و ڕەسمی کۆمەڵایەتی تەمەنی بەقەد درێژایی مێژووی نابەرابەری کۆمەڵایەتیە، لەم بارەیەوە نمونەیەك دەهێنمەوە کە چۆن ئادەمیزاد بەتایبەتی پیاو هەڵگری ڕێ و ڕەسمی کۆمەڵایەتیە، هەرچەند کەسێکی ڕۆشنبیرو پێشکەوتنخوازیش بێت.

روناکبیرێکی پێشکەوتنخواز جارێکیان لەکۆڕێکدا باس لەسەر مەسەلەیەکی زانستی دەکات و باسەکەی دێتە سەر ئازادی ئافرەت بەڵام لەکۆتایی کۆڕەکەدا، ئەم پرسیارەی ئاراستەی بەشداربووان کرد، ئایا ئافرەت خواوەندە یاخود شەیتانە؟

ئەو ڕوناکبیرە لەبیری دەچێت کە ئافرەتیش هەر وەکو پیاو ئەویش مرۆڤە، ئێمە دەڵێین ئافرەت بەرابەرە لەگەڵ پیاو، بەڵێ بەڕاستی وایە، بەڵام ئایا ئەوەی وادەڵێت چووەتە بنج و بنەوانی ئەم ووتەیەوە؟، ئەبێت ئەوەی کە بۆ پیاو بەشیاو و گونجاوی دەزانین بۆ ئافرەتیش بەهەمان شێوە، جا ئەو ئافرەتە خیزانمان بێت یاخود خوشك یان کچمان بێت، بۆ چارەکردنی ئەم گیروگرفتە کۆمەڵایەتیەو بۆ بەدیهاتنی ئازادی سەربەخۆیی ڕاستەقینە دەبێت سەرەتا لەپیاوەوە دەست پێبکەین وە سەرنجێك لەڕەوشت و ڕەفتارمان بدەین بەرانبەر بەئافرەت و بەشێك لەو مافە بەزۆر سەپاوانەی کە بەسەر ئافرەتماندا سەپاندووە فەرامۆش بکەین، هەرچەندە ئەم چارەسەرە بەبێ شۆڕشی

سۆسیالیستی کارێکی گرانەو بەڵام ئەمە ئەرکی سەرشانی هەموو کەسێکی ئینسان دۆستو هەڵگری بیری سۆسیالیستی شۆڕشگێڕە کە لەخۆیەوە دەست پێبکاتو گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانە بەسەر خۆیدا بهێنێت, وە چاوەڕوانی گۆڕانکاری کۆمەڵگا نەکات, چونکە چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە تەنها بەبانگەواز نابێت, بەڵکو دەبێت هەوڵی جدی بۆ بدرێت, بەو شێوەیە یەکسانیو بەرابەری لەنێو خەڵکە بیرمەندو ئینسان دۆستو سۆشیالیستەکاندا بڵاودەبێتەوەو شۆڕشی کۆمەڵایەتی نزیك دەکاتەوە.

وە دەبێت ئافرەتیش ماکی گۆڕانکاری تێدابێتو لەهەوڵی بێووچاندا بێت سەبارەت بەکێشەکەی خۆیو بڕیاری شۆڕشگێڕانە بدات.

بێگومان تەنها ڕێگاچارە ڕێگای سۆشیالیزمە کە ڕۆڵی کاریگەری هەیە لە رزگاری ئافرەتو سەرجەم مرۆڤایەتیدا. بەڵام پێکهێنانی جیهانی سۆسیالیزمیش بەبێ هەوڵی ئافرەت نابێت. لەووڵاتانی عەرەبیو جیهانی سێیەم زۆر شانازی بەزۆری دانیشتوانیان دەکەن, بەڵام ئەوەیان لەبیر دەچێتەوە کاتێك باس لەو چەند سەد ملیۆنە بەشەرە دەکەن ئەوان نیوەیان فەرامۆش کردووە, چونکە هەموو کۆمەڵگایەکی لەپیاو لەژن پێکدێتو نیوەی کۆمەڵ ژنە, کەواتە ئەوانە نیوەی کۆمەڵیان فەرامۆش کردووە.

چونکە بەپێی ڕێو ڕەسمی کۆمەڵایەتی ئەو ناوچانە دەبێت ئافرەت لەکونجی ماڵەوە نەچێتە دەرەوەو تەنها کاری ماڵەوەی پێدەسپێردرێتو تەنها ئەو کاتانە بەکاریان دێنن کە لەتەنگوچەڵەمەو جەنگدابن.

نمونە لەم بارەیەوە زۆرە, لەشەڕەکانی جەنگی جیهانی دووەمدا, هەموو وولاتانی سەمایەداری کارگەکانیان بەئافرەتان دەبرد بەڕێوە, لەعێراقیشدا لەکاتی جەنگی عێراق- ئێران هەموو ئافرەتە خوێندەوارەکانیان بەکاردەهێنا, بەتایبەت لەو جێگایانەی کە پیاو چۆڵی کردبوو چووبوونە بەرەکانی جەنگەوە.

بەڵام وولاتانی ئەوروپای ڕۆژئاوا بەهۆی شۆڕشی پیشەسازیو گەشەکردنی نیزامی سەرمایەدای لەوولاتانەو گەشەکردنی بیری دیموکراسی لیبرالی, مەسەلەی ئافرەتو کارکردنی وەکو پیاو مەسەلەیەکی بەرچاوە, ئێستا ئەو ڕێژەیە دەگاتە 45٪ بەتایبەت لەکەرتی پیشەسازی, وە ئەم ڕێژەیە لە سۆڤیەتی پێشووش دەبینراو بەزیاترەوەش.

ئێمە دەزانین لە کۆمەڵگا دواکەوتووەکاندا ڕێژەی بێکاری زۆرەو ئەم دیاردەیە کێشەی زۆربەی ئەو وولاتانەیە, بەڵام چارەسەرکردنی بێکاری بەکارنەکردنی ئافرەتو دوورخستنەوەی لەکار چارە ناکرێت, بەڵکو ئەو کێشەیە بەزیاتر کارکردنو فراوانکردنی پرۆژەکانو ڕێکخراوبوونی کۆمەڵگا دەبێت.

ئەوانەی داوای فەرامۆشکردنی ڕۆڵی ئافرەتو دەرکردنیان لەکارگەو کارخانەکان دەکەن خەڵکانی دژی مافی مرۆڤو مافی ئافرەتنو خاوەن هەڵوێستی پێشکەوتخوازی نین, بەڵکو دەیانەوێت کۆمەڵگا هەروا بەدواکەوتوویی بمێنێتەوە.

لینینو مەسەلەی سێکس

کلارا زاتکنین

لەعەرەبییەوە: باوکی داوەر

زۆرجار هاوڕێ لینین لەگەڵ مندا باسی مەسەلەی ئافرەتی دەکردو گرنگی پێدەدا, دەیگوت کێشەی ئافرەت ڕۆڵی گرنگی هەیە لەبەرنامەی ئێمەدا, چونکە بزووتنەوەی ئافرەتان لە ڕوانگەی لینین دا پایەیەکی بنەڕەتی هەیەو لە هەلومەرجی ئێستادا بەشێگی گرنگە لە بزووتنەوەی جەماوەری، ئەو دەیگوت یەکسانی پیاو لەگەڵ ژن لە پرنسیپە سەرەکیەکانی باوەڕی کۆمۆنیستییە.

یەکەم گفتوگۆمان سەبارەت بەمەسەلەی ژنان لەگەڵ لینیندا لە پاییزی ساڵی 1920 دا بوو, لەنوسینگەکەی خۆی لە کرملین لەسەر مێزەکەی دانیشتبوو کە پڕ بوو لە کتێبی جۆراوجۆر، کە نیشانەی سەرقاڵیو مەشغەڵەتی ئەوبوون, بەڵام وەك لێکۆڵەرەوەکانی تر سەرمێزەکەی پشێوو پەرتوبڵاو نەبوو, دوای ئەوەی بەخێرهاتنێکی گەرمی کردم ووتی:-

"ئەرکی سەرەکی ئێمە پێکهێنانی بزووتنەوەی جیهانی ژنانە لەسەر بنەمای تیۆرییەکی ڕوونو دیاریکراو, ئاشکرایە کە ئێمە ناتوانین کارێکی لەو جۆرە بکەین ئەگەر تیۆریی مارکسیستی چالاکانە پیادەنەکەین. بۆیە

ئێمە وەکو کۆمۆنیست دەبێت هەڵگری بیروڕاو پرنسیپە بنەڕەتییەکانی باوەڕی مارکسیستی بین سەبارەت بەم مەسەلەیە, دەبێت ئێمە بەپێچەوانەی هەموو پارتەکانی دیکەو بەجیاو دابڕاو لەوان, هەڵوێستی جددیمان هەبێتو ڕاشکاوانەش دەریببڕین, کۆنگرەی ئەنتەرناسیونالی دووەم کەمو کورتی زۆری هەبوو سەبارەت بەم بابەتەو کاتی پێویستی بۆتەرخان نەکرد, کە دەبوایە ئەم بابەتە لە کۆنگرەدا بەجددی گفتوگۆی لە سەر بکرایە, ئەم کەموکورتییە دەکەوێتە ئەستۆی لیژنەی بەڕێوەبەری کۆنگرە کە هەر خەریکی باسی لاوەکی بوو و کێشەی سەرەکییەکانی وەلانا بوو. دەبوایە لیژنەی بەڕێوبەری کۆنگرە شێوازی بڕیارو بابەتەکانی وەك ئەرکی جددیو پێویست سەیر بکردایە, بەڵام تاکو ئێستا کارەکانی کۆنگرە نەچووەتە پێش, بۆیە بەپێویستی دەزانم یارمەتیتان بدەین".

من پێشتر بیروڕای لەو جۆرەم لە لینین بیستبوو، بۆیە بەلامەوە غەریب نەبوونو بەبیستنیان خۆشحاڵ بوومو سەری ڕەزامەندیم بۆ دەلەقاند. وە من چالاکیەکانی ئافرەتانی ڕووسیام لەو هەڵوێستو کارانەی لە شۆڕشی ئۆکتۆبەری مەزندا نواندبوویانو قارەمانانە ڕووبەڕووی دوژمنی چینایەتی خۆیان ببونەوە بەدژی ئەو زوڵمو زۆرەی نیزامی بۆرژوازی بەرامبەر چینی کرێکار, بەرز دەنرخاند، چ ئەو داواکارییانە لە پێناو بەدیهێنانی مافە پێشێلکراوەکانی ئافرەتانی جیهان دابووبێت بەگشتی، یان ئافرەتانی روسیا بەتایبەتی.

من دەمزانی چالاکییەکانی ئافرەتانی ناو پارتی بەلشەفی بەنرخو بەگوڕە, وە دەمزانی ئافرەتانی ئەو پارتە لە ئاستی مەسئولیەتی مێژوویی خۆیاندان بەرامبەر بەکێشەی کرێکاران بەگشتیو مافەکانی خۆیان بەتایبەتی، چونکە ئەو پارتە تاکە پارت بوو لەو ڕۆژەدا هەڵوێستی شۆڕشگێڕانەی هەبێت بەرامبەر بەزۆر بابەتی کاریگەرو هەستیار لەمەڕ بزووتنەوەی مارکسیو

كۆمۆنيستى, وە ئەو پارتە (پارتى بەلشەڤ) خاوەنى كۆمەڵێك كادرى بەتواناو لێهاتوو بوو كە دەيتوانى كارى لەو جۆرە هەڵسووڕێنێت و بەرەو پێشەوەى ببات و لە هەمان كاتيشدا پێشەوايى و ڕابەرى مێژوويى خۆيان بنوێنن. سەرنجم دا لينين بەقسەكان خۆشحاڵ بوو, سەرى ڕەزامەندى دەلەقاند. لينين ووتى:

"بەڵێ ڕاستەو زۆريش ڕاستە لە پترۆگرادو لێرەش لە مۆسكۆو لە هەموو شارە پيشەسازييەكان هەڵويستى ئافرەتانى پرۆليتاريا زۆر قارەمانانە بووەو جێى شانازييە هەردەم ئەو چالاكييانە بەرزڕابگرين, دەتوانم بڵێم بەبێ چالاكييەكانى ئافرەتانى پرۆليتاريا دوور نەبوو كە ئەو شۆڕشە مەزنەمان سەرنەگرێت، باوەڕ بكە كلارا سەرەڕاى ئەو هەموو ئازارو ئەشكەنجەيەى دەيچێژن ئافرەتانى پرۆليتارياى روسيا هێشتا بەگوڕو چالاكن و لەپێناو پارێزگارى شوراكاندا لە ئامادەباشى بەردەوامدان, ئەوان سەربەستى و سەرفرازيى كرێكارو كۆمۆنيزميان دەوێت. بەڵێ كرێكارە ئافرەتەكانمان هەروەكو گشت پرۆليتارياى شۆڕشگێڕى رووسيا خەباتگێڕى چينايەتى سەرسەختن, بۆيە شايستەى خۆشەويستى و ڕێزلێنانن لاى ئێمە.

بەڵێ پارتەكەمان ئافرەتى كۆمۆنيست و جێمتمانەى هەيە, كە زۆر زيرەك و چالاكن لە كارەكانيان بەشێوەيەكى ماندوونەناسانە كاردەكەن و لە تواناياندا هەيە جێگاو پلەو پايەى بەرز بگرن لە شوراكان و ليژنەكانى جێبەجێكردندا (اللجان التنفيذية) وە ڕۆڵى بالايان هەبێت لە كۆمۆسيۆنى گەل و بەڕێوبەرايەتى كردنيدا, وە هەروەها دەتوانن ڕۆڵى چالاكيان هەبێت لە هێزى بەرگرى سووردا.

ئەم ڕۆڵەى ژنانى كرێكارى رووسيا جێگاى شانازى ئێمەو نيشاندانى رۆڵى ئافرەتە لە بوارە جۆربەجۆرەكان و سەلماندنى تواناكانيانە لە هەموو بوارێكدا.

بەڵێ ديكتاتۆريەتى پرۆليتاريا لە كۆمەڵگەى ئێمەدا هەنگاو دەنێت بەرەو يەكسانى كۆمەلايەتى تەواو بۆ ئافرەت. ئەوە هەر ديكتاتۆريەتى پرۆليتاريايە هەوڵدەدات چەوسانەوەى ئافرەت لە كۆمەڵگادا لەڕەگ و ڕيشە هەڵكەنێت.

بۆ جەختكردن لەسەر يەكسانى نێوان پياوو ژن ئێمە دەڵێين لە ئەمڕۆدا بەبێ بوونى بزووتنەوەيەكى جيهانى ئافرەتان، بزووتنەوەى نێونەتەوەييمان كورت دێنێت و سەركەوتن بەدەست ناهێنێت, بۆيە ڕێكخستنى ئافرەتان بەكارێكى زۆر پێويست دەزانين و لەسەر شانى ئێمەيە كە چاودێرى كارى شۆڕشگێڕانەمان بين هەتا كۆتايى.

پێم بڵێ كارى كۆمۆنيستى گەيشتووەتە كوێ لەووڵاتانى ئەورووپيدا؟"

كلارا لەوەلامدا دەڵێت: منيش هەرچى زانياريم كۆكردبووەوە سەبارەت بە بزووتنەوەى كۆمۆنيستى لەووولاتانە پێشكەش بە (لينين)م كرد. هەرچەندە ئەو زانياريانە بەهۆى ئەو پەيوەنديە كەمو ناڕێكخراوەى بەسەر پارت و ڕێكخراوەكانى ئەنتەرناسيوناليزمى(2)دا زاڵبوو، كاتى و دياريكراو بوون, كاتێك ئەم باسانەم بۆ لينين دەكرد, ئەو بەووردى گوێى لێدەگرتم, بێئەوەى بێزارى و ناڕەحەتى لێوە دەركەوێت, بەڵكوگرنگى بەسەرنجە ووردەكانيش دەداو دەچووە بنج و بنەوانيان.

من كەم كەسم بينيوە وەكو لينين وردبين و بەو شێوەيە گوێ بگرێت و ئاوا بەزوويى تێبگات, من ئەمەم لەسەرنج و پرسيارە وردەكانيەوە هەست پێدەكرد كە ئاراستەى منى دەكردو دەينووسييەوە وەكو تێبينى لاى خۆى تۆمارى دەكردن. من كاتێك باسى ئەڵمانيام بۆ لينين دەكرد ئەو لە من زياتر شارەزاى هەلومەرجى ئەووولاتە بوو, پێموت ڕۆزا لۆكسمۆرگ بيروڕاى تۆى زۆر لا پەسەندە سەبارت بەگرنگيدان بە ڕۆڵى ئافرەتى شۆڕشگێڕ, بۆيە كە پارتى كۆمۆنيست لە ئەڵمانيا پێكهێنرا. ڕۆزا دەبوايە هەر زوو ڕۆژنامەيەكى هەبێت سەبارەت بە بزووتنەوى ئافرەتان.

کلارا درێژەیدا بە قسەکانی: ووتی لیوجونمیش یادی بەخێر لەگەڵ مندا بوو کاتێك پلانمان دادەڕشت, بەتایبەت پێش تیرۆرکردنی بەسیو شەش سەعات, ئێمە لە هەوڵی چالاکیو پلاندانانندا بووین, ئەو کارو ئەرکانەمان دەخستە ڕوو کە پێویست بوون لە پێناو رێکخستنی ئافرەتانی کرێکارداو ئەو کێشانەمان هەر زوو لە کۆنگرەی پرۆژەکەی پارت چارەسەردەکرد, وە دەستی کرد بەکاری مەنهەجی لە ڕیزەکانی کرێکاراندا, هەرچەندە ئێمە لە سەرەتادابن, بەڵام لە سەرەتایەکی باشەوە دەستمان پێکردووە.

لینین ووتی:-

ئەمە کارێکی خراپ نییەو هەرگیز کارێکی خراپتتان نەکردووە... بەڵام گوێم لە چەند هاوڕێیەکی ئافرەتی ڕووسو ئەڵمانی بوو کە شتی زۆر سەیرو سەمەرەیان باس دەکرد, باسیان بۆ کردم کە ئافرەتێکی کۆمۆنیستی بەتوانا هەیە لە هامبۆرگ رۆژنامەیەك بۆ (لەشفرۆشان) دەردەکاتو لە هەوڵی رێکخستنیاندایە بۆ کارو خەباتی شۆڕشگێڕانە. هەروەك چۆن رۆزا لۆکسمبۆرگ لە بارەی ئەو ئافرەتە لە شفرۆشەی نوسیبووەوە بەرگری لێدەکرد کە گیرابوو لە سەر کاری لەشفرۆشیو ڕەچاو نەکردنی هەندێك لە یاساکانی پۆلیس سەبارەت بە کێشەکەی خۆی.

راستە (لەشفرۆشان) گیرۆدەو تووشبووی کۆمەڵگای بۆرژواییبنو لەبەر دوو شت شایەنی ئەوەن دڵگران بین لەبارەیانەوە. لە لایەك گیرۆدەی ڕژێمی خاوەنداریەتی تایبەتی بەدکارنو لەلایەکی تریشەوە گیرۆدەی ڕیاکاری ئاکاری بەدکارین, تەنها ئەو کەسانەی کە بێدڵو بێچاون ئەم کێشانە نابیننو هەستی پێناکەن. بەڵام ئایا لە ئەڵمانیا ئافرەتی کرێکار نییە بیخەنە ڕێزەکانی ڕێکخستنەوەو رۆژنامەیان بۆ چاپبکەن؟

پێویست ناکات ئەمانە بخرێنە ڕیزی خەباتەوە, بەڕای من ئەمە لادانێکی نەخۆشانەیە, ئەمە ئەو بانگەشەیەمان دێنێتەوە یاد کە لەشفرۆشان وەکو

هەر ئافرەتێکی تر دەبینێت, راستە دیاردەی لەشفرۆشی کێشەیەکی گەورەو کوشندەی ڕژێمی سەرمایەدارییە، بەڵام دەرك کردن بەم کێشانە بەس نیە, ئەگەر هەوڵی بۆ نەدرێتو رێگاچارەی بۆ دانەنرێت بەتەنها رەخنە لە کاری ریاکارانەی بۆرژوازیو دەستنیشانکردنی دیاردەکانو هەڵوێستو سۆزی کۆمەڵایەتی، کێشەکان لە رەگو ریشەوە هەڵناکێشن, ئێستا لەشفرۆشی گواستراوەتەوەو بووە بە ڤایرۆسی کۆمەڵگای سەرمایەداریو ئەم کێشەیە لەووڵاتانی ئێمە کێشەی تری بەدوای خۆیدا هێناوە, چارەسەرکردنی کێشەکە هەروا سووكو ئاسان نییە, بۆیە دەبێت کێشەی لەشفرۆشی بگەڕێنینەوە بۆ ناو کارگەو کارخانەکانی بەرهەمهێنانو لەوێدا رۆڵی ئابووریو کۆمەڵایەتی خۆی بنوێنێت, ئەم کارەش سەختو ئاڵۆزەو دابینکردنی لە هەلومەرجی ئەمڕۆداو بەپێی باری ئابووری ووڵاتمان سەختە. ئەمە ئەو کێشە سەختەی ئافرەتانە کە ئەمڕۆ بەزەقی ڕووبەڕوومان بووەتەوەو ڕێگاچارەی لێمان دەوێت, ئەم کێشەیە بەوە ناچێت ئەمڕۆ لەووڵاتی یەکێتی شورەویدا چارەسەر کرابێت, بەڵام بابگەڕێینەوە سەر باری تایبەتی ئێوە لە ئەڵمانیا, نابێتو ناکرێت پارت بەهیچ شێوەیەك چاوپۆشی لەو بێپرەنسیپیانە بکات لە نێو ئەندامانیدا. ئەمە تۆوی گومانو تێکەو لێکە لە کارەکاندا دروست دەکاتو هێزەکانمان لاواز دەکات, ئایا ئێوە چیتان لەم بارەیەوە کردووە؟

لینین بەبێئەوەی چاوەڕێی وەڵامی من بکات, بەردەوام بوو لەسەر قسەکانیو وتی "کلارا تۆش هەڵەکانت کەمنین, گوێم لێبوو کە تۆ گرنگی بەو باسو خواستانە دەدەیتو بووەتە میحوەری کارەکانت، بەڕای من باوەڕم نەکرد, دەوڵەتی دیکتاتۆری پرۆلیتاریای تاقو تەنیا ئەمڕۆ لەهەوڵو کۆششە لەدژی هەموو دوژمنانی سەرسەختی چینایەتی خۆیدا لەهەموو جیهان. وە هەلومەرجی ئەڵمانیاشوا دەخوازێت کە پشتگیریو توندوتۆڵییەکی بەهێز

لەگەڵ هێزی شۆڕشگێڕی پرۆلیتاریا ببەستیت. لەدژی هێرشی دژە شۆڕشەکان, کە هەروا دێن و هێز کۆدەکەنەوە لەپێناو دژایەتی کردن و لەناودانی ئەو ئەزموونە. ئا لەو کاتە ئافرەتە کۆمۆنیستە چالاکەکان کێشەی سێکسی و هاوسەری لە ڕابووردووو داهاتووو ئێستادا چارەسەردەکەن.وە دەرك بەوە دەکەن کە ئەرکی پێویستی ئەوان لە ئێستادا ڕۆشنبیرکردنی کرێکارە ئافرەتەکانە بەم شێوازە لەبیرکردنەوە, لەم بارەوە نامیلکەیەکی ئافرەتێکی کۆمۆنیستی ڤییەنی نەمساوی هەیە کە لەبارەی کێشەی سێکسی دەدەوێت کە زۆر ناسراوو بڵاوە ئەم نوسراوەیە.

بەڵام ئەم نوسراوەیە زۆر سادەیە,وە لە ڕاستیەوە زۆر دوورە. ئافرەتان پێشتریش لەلایەن (بیبڵەوە) ئەم جۆرە شتانەیان بیستووە, هەرچەندە بۆچوونەکانی بیبڵ بەو شێوەیەووشك نیە بەڵکو لەشێوەی پڕوپاگەندە لە دژی نیزامی بۆرژوازیو سەرمایەدارییەو سەرتاپای هێرشکردنە سەر بۆرژوازیو نیزامەکەیەتی, کتێبەکە پشت بەتێزەکانی فرۆید دەبەستێت سەبارەت بەسێکس و سیمایەکی زانستی دەداتێ (واتا سیمایەکی زانستی بەتێزەکانی فرۆید دەدرێت) بەڵام لەڕاستیدا ئەو تێزانە دوورن لە کاری بابەتی و بۆچوونی زانستی و خودی تیۆری فرۆید سەبارەت بەسێکس تەنها خۆ خەریك کردنە بەحەزە کاتییەکان کە بەحەزی کاتی و مۆدە ناو دەبرێت.

لینین وتی من باوەڕم بەو جۆرە بابەت و تێزانە نییە کە لە ڕێگای نامیلکەو کتێبەکانەوە باس لە سێکس دەکەن, بەکورتی باوەڕم بەو ئەدەبە نیە کە ئەمڕۆ لەنێو ئایدیا و پەروەردەی کۆمەڵی بۆرژوازیی‌دا برەوی هەیەو گەشەی پێدەدرێت, من ئەوە بەڕاست نازانم کە خەڵکانێك هەن بەبەردەوامی بیریان لای سێکسە. هەروەك ئەو پیاوە هیندییە وان کە لەبەر ئەوەی ناوکی لەدەرەوەیە هەر بیری لای ناوکیەتی.

من پێموایە ئەو هەموو تێزو بەرهەمە فراوانەی سەبارەت بەسێکس هەیە, ڕەنگدانەوەی پێویستی‌یە سێکسیەکانی مرۆڤە لە کۆمەڵی سەرمایەداریدا کە بوارێکی وا نامۆی دروست کردووە کە تەنانەت ئەدیب و نوسەرەکانیش دەرباز نەبوون لێی, بەڵکو ئەو نامۆبوونە وای لە مرۆڤەکان کردووە، مرۆڤی سادە بن یا نووسەر، هەموو دیاردە سێسکییەکان لە پێویستی و خواستە سێکسیەکانی خۆیانەوە شیبکەنەوەو گوزارشتی لێبکەن. ئەمەش وای لەو مرۆڤانە کردووە بە ئاکاری بۆرژوازییانە مامەڵە لەگەڵ ئەم کێشەیە بکەن و بانگەوازی ئازادی سێکسی بکەن و دیاردەکە بەنامۆیی سەیربکەن و شیبکەنەوە, ئەم ڕێز لێگرتنەی بیرمەندانی بۆرژوازی بۆ سێکس بەڕاستی جێی بێزاری و دڵتەنگی منە, لەڕاستیدا تێڕوانینی مارکسستی بۆ ئەم کێشەیە بەپێچەوانەی تێڕوانینی بۆرژوازییە کە بەشێوەی زۆر سەیرو سەمەرە ئەڕوانێتە کێشەی سێکس. ئەو گرنگیدانەی هزری بۆرژوازی هەرچەندە لەروخساردا وەك پەرۆشی دەوێت بەڵام لە ئاکامدا گرنگیدان و بایەخدانێکی بۆرژوازییانەیەو ئەوەی ئەم بابەتە ئەوروژێنێت خەڵکانێکی ڕۆشنفکری بۆرژوازی‌ووردە بۆرژوازین و ئەو جۆرە بۆچوونانە لەڕاستیەوە زۆر دوورن و لەگەڵ خواستی پرۆلیتاریادا نایەنەوە,وەهەروەها دوورە لە خواستی پارت و ڕێکخراوە پرۆلیتارییەکان کەخەبات دەکەن بۆ ڕۆشنکردنەوەو ئاشناکردنی چینی پرۆلیتار بەماهیەتی چینایەتی شۆڕشگێڕانە, من هەستم بەوە کردووە کە کێشەی سێکس و هاوسەری لەسایەی ڕژێمی سەرمایەداری و خاوەندارێتی تایبەتی‌دا چەندە ئاڵۆزی دروستکردووەو دەکات. ئەو کێشەیە مەسەلەی هەرە گەورەو قورس و پڕئازاری ئافرەتانی سەرجەم چین و توێژە کۆمەڵایەتیەکانە. ئێمە چەندەها جار وتوومانە کە جەنگ ئاکامەکانی ئەم کێشەی زیاتر کردووە, وە پەیوەندی نێوان پیاوو ژنی توندو تیژتر کردووە. ئەگەر ئەم کێشەیە لەگەڵ

سەردەمو هەلومەرجی پێش جەنگ پێوانەو بەراوورد بکرێت, دەبینین زۆر کێشەی نادیاربوون, بەڵام لە هەلومەرجی جەنگو لە هەلومەرجی شۆڕش ئەو کێشانە وەدەردەکەون, هەر لەگەڵ یەکەم بەیانییەی شۆڕشی ئۆکتۆبەر کە مژدەی سەرکەوتن بوو بەسەر هەموو بیروڕا کۆنو پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکان, ئیتر ئەو پەیوەندییە کۆنانە کەوتوونەتە بەر هێرشی بەرینی پرۆلیتاریای شۆڕشگێڕەوە, وە ئیتر ئەو پەیوەندییانە ڕۆژ بەڕۆژ دەشکێنەوەو باویان نامێنێتو ڕووەو نەمان دەچن, بیروڕاو هزری نوێ سەبارەت بە سێکس دێتە کایەوەو تۆوی بیروڕای نوێ دەچێنرێت, کە هێشتا سیمای وەدەرنەکەوتووەو دیارینەکراوە لەپەیوەندییەکانی نێوان مرۆڤدا, ئەوەی زیاتر گرنگی بەم بابەتە دەداتو دەیوروژێنێت, سەرهەڵدانی ڕەوتێکی نوێیە لە پەیوەندیەکان, هەر ئەوەشە کاردانەوەی کاریگەر دروست دەکات لەسەر نەریتە کۆنەکانو زیاتر نابەجێیی و ناڕاستییەکانی کۆمەڵگای بۆرژوازیی دەردەخات. لەڕەوتی مێژووشدا هەروا بووە, شێوازەکانی پەیوەندی خانەوادەیی و ژیانی هاوسەری بەپێی گۆڕانکارییە ئابووریەکان گۆڕانیان بەسەردا هاتووە, وە هەر ئەوەش وامان لێدەکات کە ئەو بیروڕا کۆنانە لە ڕەگەوە هەڵتەکێنین کە نەمری بە کۆمەڵگای بۆرژوازی دەدەن, دەبێت ئەوە لە بیروهۆشی خانەوادەکان دەربێنین, لەسەر ئەم بنەمایە دەبێت ڕەخنەی ئێمە, واتا ڕەخنەی پرۆلیتاریا سەبارەت بە کێشەی سێکسو هاوسەری، لە پێناو خۆجیاکردنەوە بێت لەگەڵ پەیوەندییە بۆرژواییەکان، هەرچی ڕێو ڕەسمو عادەتی بۆرژوایی هەیە دەبێت ڕسوا بکرێنو هەموو ئەو ئاکارە سێکسییە نامۆیانەی نیزامی سەرمایەداری دەبێت ڕسوا بکرێنو پەردە لەڕوویان هەڵبماڵرێت.

دەبێت ڕێیەکان هەموو بەرەو یەك ئاراستە بڕۆن, بۆیە هەر شیکردنەوەیەکی بنەڕەتی مارکسییانە دەبێت لەسەر لێکدانەوەی سەرخانی

کۆمەڵی بۆرژوازیی و دیاردە نامۆو شێواوەکانی ئەو کۆمەڵگە گەندەڵە پێدابگرێتو ڕژێمی سەرمایەداریو یاسا بنەڕەتیەکانی بداتە بەر ڕەخنەو سیمای گەندەڵی بەرهەمهێنانی سەرمایەداریو خاوەنداریەتی تایبەتی دەربخاتو ئاکامی شیکردنەوەکە بگاتە ئەو ئامانجەی کە دەڵێت (دەبێت قڕتاجە بڕوخێت) ئێمەش دەڵێین (دەبێت ڕژێمی سەرمایەداری بڕوخێت).

لینین بەپێکەنینو سەربادانەوە ووتی: باشە، لەرخسارتدا دیارە وەکو پارێزەرێك کە بەرگری لە هاوڕێیانی و لەپارتەکەی بکات, ئەوەی دەیڵێیت بەراستی دەزانیت. بەڵام ئەو ڕایەی ئێوە پێویستی بە دان بەهەڵەدانانە نەوەك پاساو بۆهێنانەوە, چونکە هەڵە هەر هەڵەیە، ئایا تۆ دەتوانیت دڵنیام بکەیت کە لە کۆبوونەوەکانتاندا تەنها لە ڕوانگەی ماتریالیزمی مێژووییەوە، کە باش تێیگەیشتبن، باس لەکێشەی سێکسو هاوسەری دەکەن؟ ئەمە پێویستی بەشارەزایی قووڵو فراوان هەیە, لە زانستی مارکسیستی ڕوونو دیارو دەوڵەمەند. ئایا ئێوە لە هەلومەرجی ئێستادا هێزیوا پێویستتان هەیە؟ ئەگەروەڵامەکەت بەڵێیە, ئەوا نەدەبوو ئەو نامیلکەیەی لەسەرەوە باسمان کرد, بکەن بە بابەتی کۆڕی ئێوارانتانو لە نێو هاوڕێکانتان گفتوگۆی لەسەر بکەن, ئێوە تا ئێستاش ئەو نامیلکەیە بڵاودەکەنەوەو پێی لەسەر دادەگرن, لەجیاتی ئەوەی رەخنەی لێبگرن, ئایا ئەمە لەدوالێکدانەوەدا بەرەو فێرکردنێکی ناتەواوو نامارکسی ناچێت سەبارەت بە مەسەلەی سێکس؟ بەدڵنیاییەوە دەچێت بەرەو تێنەگەیشتن لە مانای سێکسو هاوسەری کە خۆی بەشێکە لە مەسەلەیەکی کۆمەڵایەتی سەرەکیتر. مەسەلەکە بەپێچەوانەوە دەکاتەوە کێشە کۆمەڵایەتییە گەورەکەدەکاتە بەشێك لە کێشەی سێکسو درێژکراوەی ئەو. بەو شێوەیە ئەوەی سەرەکیە دەچێتە دواوەو دەبێتە پلە دوو. ئەوەش نەك هەر زیان بە ڕۆشنی کێشەکە دەگەیەنێت بەڵکو دەبێتە هۆی شێواندنی ئەندێشە بەشێوەیەکی گشتیو وشیاری

چینایەتی ژنانی کرێکار. دەشێوێنێت, لێرەدا تێبینیەك هەیە سوودی خۆی هەیە, دەڵێن سلێمانی حەکیم ووتوویەتی هەموو شتێك لەوەختی خۆیدا, بەڵام وەرە تۆ پێم بڵێ, ئەمە کاتێکی باشە ئێوە بێن بەدرێژایی چەند مانگ ژنانی کرێکار بەوەوە سەقاڵ بکەن, کە چۆن دەبێت خۆشەویستی بکەن‌و چۆن نابێت بیکەن، وە یان باسی چۆنیەتی هەوەسبازی میللەتەدواکەوتووەکانیان بۆ بکەن لە کۆن‌و ئێستاو داهاتوودا؟

ئەمەیە کە بەشانازییەوە پێی دەڵێن هەڵویستی ماتریالیستی مێژوویی! ئێستا دەبێت هەموو بیرو هۆشی کرێکارانی ژن ڕووەو سەرکەوتنی شۆڕشی پرۆلیتاریا ئاراستە بکرێت, چونکە ئەو شۆڕشە هەلومەرجێکی نوێ لە پەیوەندی سێکسی‌و هاوسەری نێوان ژن‌و پیاو بەدی دێنێت. بەڵام ئێستا دەبێت بەپلەی یەکەم باس لە مەسەلەی تر بکرێت, نەك باسکردن لەشێوازی هاوسەری لای هیندییە سوورەکان‌و ئوسترالیەکان, وەیان هاوسەری خێزانەکانی سەردەمە کۆنەکان.

مێژوو ئەرکی پێکهێنانی شوراو پەیمانی ڤێرسای‌و کاریگەری لەسەر ژیانی ئافرەتانی ئەڵمانیاو مەسەلەی بێکاری‌و کەمی کرێ‌و زۆری باج‌و مەسایلی گرنگی لەو بابەتە دەخاتە خشتەی سەرەکی کارەکانی پرۆلیتاریای ئەڵمانەوە،بەکورتی من هەمیشە رام وابووە کەئەم شێوازە لە رۆشنبیرکردنی سیاسی‌و کۆمەڵایەتی ژنان شێوازێکی ناچاری نییە. تۆ چۆن لەم کارانە بێدەنك بوویت کە دەبوایە کەڵکت لە نفوزی خۆت وەربگرتایە".

منیش بۆ هاوڕێی بەڕێزمم رۆشنکردەوە کە هیچ بۆنەیەکم لەدەست خۆم نەداوە بۆ رەخنەلێگرتن‌و بەرپەرچدانەوەی سەرکردە ژنەکانی هاوڕێمان‌و لەهەموو بۆنەیەکشدا دەنگم بیستراوە. ئەبێت ئەوەش بزانیت کە لە نێوانماندا هیچ کەس پێغەمبەر نییە, بەم رەخنانەم کاریگەریم خستە سەر گومانێك کە منی وەك وەفاداری پاشماوەی دیدی سۆشیال دیموکراتی‌و رۆحی ووردە

بۆرژوازی کات بەسەرچوو دەبینی، وە رەخنەکانم لە کۆتاییدا بەردار بوون. مەسەلەی سێکس‌و هاوسەریش سەرەکی نەبوون لەدانیشتن‌و ئێوارە کۆڕەکانماندا.

لینین بەردەوام بوو لە دەربڕینی بیروڕاکانی‌و ووتی:

من دەزانم لەسەرم‌و خۆشم هەروەها زۆر شارەزانیم لە سەردەمی نوێ. بەڵام ئەوە ناموروژێنێت, چونکە لەناو گەنجەکاندا نەزان‌و گەمژەکان هێشتا بەتەواوی سەریان لە هێلکەی تەصەوراتی بۆرژوازی نەجوقاوە, خۆیان زۆر بەزاناو زیرەك دەزانن. بەڕاستی بزووتنەوەی لاوانیش تووش بووە بە نەخۆشی رەوتی نوێ‌و ئەوەی کە هەموو گرنگی‌یەك لە کێشەی سێکس دا کۆدەکەنەوە.

لینین بەتەنزەوە ددانی بە ووشەی (نوێ)دا دەناوبەبێزارییەوە ووتی: پێیان ووتم گوایە کێشەی سێکسی بووەتە بابەتی سەرەکی دیراسەکانتان (لە رێکخراوەی لاوانی ئێوە). وە هەموو باس‌و خواسەکانتان ڕووەو ئەم بابەتە چووە, بەڵام ئەمە کارێکی زۆر مەترسیدارە بۆ بزووتنەوەی لەناودانی هێزو تەندروستی لاوان.

تۆ دەبێت دژی ئەم دیاردەیەش خەبات بکەیت چونکە خاڵی هاوبەش زۆرە لەنێوان بزوتنەوەی ئافرەتان‌و بزووتنەوەی لاوان, وە دەبێت ئافرەتانی کۆمۆنیستی هاوڕێمان لەهەموو شوێنێك بەشداری بکەن لە کاری مەنهەجیدا، لەئاکامی ئەمەدا ئافرەتان پایەیان بەرز دەبێتەوەو لە جیهانی دایکایەتی تاکەوە بۆ جیهانی دایکایەتی کۆمەڵایەتی دەچن‌و رۆڵی گرنگ دەگێڕن لەپێشخستن‌و بەئاگاهێنانەوەی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و چالاکیەکانی ئافرەتان، تا ئەوجێیەی خۆی بەسەر بیری تەسی وردەبۆرژوازی‌و دیدی تاکڕەوانەی لە ژیانی ماڵ‌و خێزاندا سەردەکەوێت

بەشێکی زۆر لەلاوانمان لەگەڵ ئەوەدان چاو بخشێنرێتەوە بەسەر تێڕوانینی بۆرژوازی بۆ "ئەخلاق" لەکێشەی سێکسیدا. پێویستە ئەوە بڵێم کەئەو لاوانە هەڵبژاردەیەکن سیخناخکراون بەبەڵێن، وەکو وتت بەها ئایدۆلۆژییەکانی کۆن لەدۆخی جەنگو سەرهەڵدانی شۆڕش دا خەریکە هەرەس دێنێ و ئەو هێزە لەدەست دەدات کەپشتی پێدەبەست. بەڵام بەها نوێیەکانیش زۆر بەهێمنی گەشە دەکەن.

تێڕوانینەکان سەبارەت بەپەیوەندی نێوان ژنو پیاو گۆڕانکاری تەواوی بەسەردا هاتووە، هەروەك چۆن گۆڕانکاری بەسەر بیروباوەڕو سۆزدا هات. وە سەر لەنوێ ماف تاكو ماف كۆ دیاری کرایەوەو ئەرکی تاك دەستنیشان کرا، ئەمەش پێویستییەکی مێژووییە، بەڵام پڕ لە ئازارو لەسەرخۆیەو زۆرجار لەنێوان لەنێوچوونو لەدایکبوونەوەدایە، ئەمە بواری پەیوەندیە سێکسییەکانیش دەگرێتەوە، ئەوەی کە پەیوەندی بەهاوسەریو خێزانەوە هەیە، بێگومان داڕووخانی هاوسەری بۆرژوازیو بۆگەنبوونو هەڵوەشانەوەی، هاوکات لەگەڵ گرانی جیابوونەوەو ئازادی پیاوو کۆیلایەتی ژن، وە ئەو درۆو دەلەسانەی ناوەرۆکی ئاکاری سێکسیو پەیوەندییە سێکسیەکان پێکدێنێت، ئەمانە هەمووی وا لەخەڵکی بەشەرەفو بەئەمەك دەکات لەناخەوە قێزی بێتەوە.

ئەو کۆتو بەندانەی یاساکانی دەوڵەتی بۆرژوازی هاوسەرێتیو خێزانیان پێ گیرۆدەکردووە، ئەو نەخۆشیەو جیاوازیەکان پەرەپێدەدات، ئەوانە کۆتێکن کە ریگانادات حورمەتی بەخاوەنداریەتی تایبەت بخاتە ژێرپێ، کە رەوایی دەدات بە پیسیو گەندەڵیو گۆڕینەوەی هەموو شتێك بەپارە، سەرەڕای بوونی بناغەی درۆینەی کۆمەڵی بۆرژوازی (بەڕێز)، خەڵکی شۆڕش بەرامبەر ئەو تێکدانەی سروشت دەکەن. لەسەردەمێکدا کە وڵاتە زلهێزەکان لەناو دەچنو شێوازی دەسەڵاتداریەتی کۆن هەڵدەوەشێنەوەو جیهانی

کۆمەڵی تەواوکار، لەناو دەچێت، لەو کاتەدا هەستو سۆزی تاکی دابڕاو بەخێرایی دەگۆڕێت.

تینوویەتیو پەرۆشی بۆ خۆشییەکانی ژیان لەلای مرۆڤەکان زۆر بەئاسانی هەست پێدەکرێن کە زۆر ستەمە بەئاسانی دەست بەرداری بێت. شێوەکانی هاوسەریو خانەوادەو پەیوەندی نێوان هەردوو رەگەزی (نێرو مێ) لە کۆمەڵی بۆرژوازیدا پەیوەندییەکی پەسەند نییەو هاوکات لەگەڵ نزیکبوونەوەی شۆڕشی کرێکاری ئاڵوگۆڕیش لەم بوارەدا بەدیدێت. وە رۆشنیشە کە ئەو مەسەلە ئاڵۆزانە دەبێتە جێگتی گرنگی پێدانی ژنانو لاوان بەشێوەیەکی یەکسان. ژنانو لاوان لەو تێکەڵاوبوونەی بواری پەیوەندیە سێکسیەکان گومان پەیدادەکەن، وە لاوان بەجدی بەدژی ئەو بارودۆخە ناڕەزایەتی نیشاندەدەنو لەتوانایاندا نیە ئەم هەموو ئاڵۆزییە تەحەمول بکەن، زۆر هەڵەیەکی گەورەشە، ئەگەر لاوان وەك راهیب سەیر بکەین، بەڵام بەبڕوای من ئەستەمیش نییە ئەو کێشە سێکسیانەی هۆکارە سروشتیەکان لەریزی پێشەوە دایانناون، لەم ساڵانەدا ببنە مەشغەڵەی یەکەمی لاوان. بەرئەنجامی ئەمەش هەندێ کات بێهیواییە.

لاوان لەهەڵوێستی نوێیاندا سەبارەت بە ژیانی سێکس، لەرووی پرەنسیپەوە ناگەڕێنەوە بۆ تیۆری. زۆرن ئەوانەی هەڵوێستی خۆیان بە"شۆڕشگێر یاخود بەکۆمۆنیست" دەزانن و باوەڕی تەواویشیان بەوە هەیە. وەمن گەورەترین کەسم کە ئەو باوەڕەی خۆیانم بەسەردا دەسەپێنن، هەڵبەت منیش زاهیدی نەسەلمێن نیم، بێگومان ژیانی سێکسی نوێ بۆ لاوانو تەنانەت بۆ گەورەکانیش، لەزۆربەی کاتەکاندا بەتەواوی بۆرژوازیانەیە. یەکێك لەروخسارەکانی بۆرژوازیە، ئەمانە هیچکامیان پەیوەندییان بەئازادی خۆشەویستیەوە نیە، بەو شێوەیەی کە ئێمە کۆمۆنیستەکان لێی حاڵی دەبین. بێگومان تۆ ئەو پەندە بەناوبانگە دەزانیت

کەدەڵێت: تێرکردنی غەریزە سێکسیەکان و پێویستیەکانی خۆشەویستی، لەکۆمەڵی کۆمۆنیستیدا شتێکی واوەتر لە هەڵنجانی پەرداخێك ئاو نییە, تیۆری " جامە ئاو" ئەمە لاوانی ئێمەی کەلەپچەکردووە.

ئەو تیۆرییە نامۆو شکست خوازبوو بۆ سەرجەم گەنج و لاوەکانمان، کەچی هەڵگران و لایەنگرانی ئەم تیۆریە، بەتیۆریەکی مارکسی رەسەن خۆیان دەناسێنن، بەراستی سوپاس بۆ ئەو ڕەوت و لایەنانە کە هەموو گۆڕانکارییەکی سەرپێیی و گۆرانکارییەك لەسەر خانی کۆمەڵ، ئایدیۆلۆجیا راستەوخۆو بەهێڵێکی راست، وەبەبێ هیچ هەڵوێستەیەك بەبنەمای ئابووریەوە دەبەستنەوە!

بەڵام هەرگیز تێڕوانینی راست لەمەڕ ئەو چەمکە بەو شێوەیە نیە، چونکە زۆر لەکۆنەوە ئەنگلس ئەم مەبەستەی بە شێوەیەکی ماتریالیستی مێژوویی روونکردووەتەوە.

بۆیە من پێموایە تیۆری (پەرداخی ئاو) هەرگیز مارکسیانە نیە، بەڵکو دژایەتیەکی تەواوی کۆمەڵگایە. چونکە لەژیانی سێکسی تەنها دەسکەوتە سروشتیەکان بەتاکە پێوەر وەرناگیرێت، بەڵکو هەموو دەسکەوتە رۆشنبیریەکان سوودی لێوەردەگیرێت، جا چ شاکاربێت وە یاخود کاری مایە پووچ.

ئەنگلس لەپەرتووکە بەناوبانگەکەی (بنەمای خێزان و خاوەنداریێتی تایبەت و دەوڵەت)، ڕۆڵ و گرنگی و گەشەکردنی خۆشەویستی سێکسی نیشان دەدات وە باس لە پەروەردەو پایەداربوون و بەرزبوونەوەی ئاستی رۆشنبیری سێکسی دەکات.

پەیوەندی نێوان هەردوو رەگەز (نێرو مێ) تەنها دەربڕینێکی کارکردنی ئابوری کۆمەڵایەتی و پێویستیە جەستەییەکانیان نیە، کە جیاوازی نێوان ئەو دوو ڕەگەزە تەنها بەشیکردنەوەی فیزیۆلۆجی بنوێنێت.

ئەو ڕەوتەی کە جیاوازییەکان دەگێڕێتەوە بۆ بنەما و ژێرخانی ئابوری، بەدەر لەپەیوەست بوونی بەهەر ئایدیۆلۆجیایەکەوە، ئەو ڕەوتە بێگومان مارکسی نیە، بەڵکو رەوتێکی عەقڵانیە، بێشك تینووەو هەر لەهەوڵی تێربوون و ڕەوینەوەی تینوویەتیەکەیەتی، بەڵام دەکرێت مرۆڤی ئاسایی لە هەلومەرجی ئاساییدا، لەسەر زگ ڕابکشێت و لەئاوی گۆمی پیس بخوات؟ وە یان لەپەرداخێك ئاو بخوات کە سەدان لێویان لێدابێت؟

لەوەش گرنگتر لەباری کۆمەڵایەتییەوە، بەڕاستی خواردنەوەی ئاو مەسەلەیەکی تاکە کەسیە، بەڵام مەسەلەی خۆشەویستی دوو کەسی تایبەتن و کەسی سێهەم لەنێوانیاندا پەیدا دەبێت، لێرەدا سەرچاوەی مەبەستەکە جیاوازەو بەرژەوەندی کۆمەڵایەتی و ئەرکی کۆمەڵایەتی رۆڵی تیادا دەبینێت.

لێرەدا من وەکو کۆمۆنیستێك هیچ سەرنجێکم ڕووەو (پەرداخی ئاو) ناڕوات، هەرچەندە بەڕەنگ و رووخساری ((لەخۆشەویستی سۆزدار) خۆی دەنوێنێت. بەهەرحاڵ ئەمە بیرۆکەیەکی نوێ نیە، بیروڕای بەناو مارکسی لەو جۆرە لەمێژوودا زۆر بەرچاوکەوتووە. تۆ ئەگەر بێتەوە یادت لە ئەدەبی ئەڵمانی لەناوەڕاستی سەدەی پێشوو بیروڕای لەو شێوەیە هەبوو، کە بانگەوازی هزری (ئازادی دڵ)ی دەکرد، کە لەلایەن دیدی بۆرژوازی بەعەمەلی دەگۆڕدرا بۆ ئازادی جەستەیی.

ئەو بۆچوون و تێزە غەیرە مادیانە لەو رۆژگارەدا بەگەرمی پروپاگەندەی بۆ دەکرا، بەڵام هەرچی پیادەکردنە، هەروا بەئاسانی داوەریی لەسەر ناکەم، وە سەبارەت بەو باسە مەبەستم زوهد نواندن نیە.

چونکە وەکو کۆمۆنیستێك مەبەستم نیە زوهد بەگەنج و لاوان پێشنیار بکەم، بەڵکو ئەرکی سەرشانمە ڕێگای راستەقینەو ڕێگای پڕخۆشی و شادی و ژیانێکی سەرفرازییان بۆ بخوازم.

کەچی ئەمڕۆ ئەوەی دەیبینیم لەنێو گەنجاندا زیاتر شپرزەیی سێکسی‌یە، کە ڕەنگدانەوەی نامۆیی‌و بارگرانی مرۆڤی گەنجە نەوەکو هەستکردن بەخۆشی‌و شادی ژیان لەو ڕوانگەیەوە.

وە ئەو هەلومەرجە سێکسیەی کە هەیە لە بەهای مرۆڤ کەمدەکاتەوە، نەوەکو پایە بەرزکردنەوەی بەهای مرۆڤایەتی. وە هەروەها ئەو هەلومەرجە سێکسی‌یە ئالۆزو نامۆیە دەبێتە ڕێگر لەبەردەم لاوان بەرامبەر بەجێگەیاندنی ئەرکە پیرۆزەکانیان لەکاتی راپەڕین‌و شۆڕشدا.

ئەوەی بەلای لاوان‌و گەنجانەوە گرنگە، خۆشکردنی زەمینەی لەبارە، لەمەیدانەکانی وەرزش‌و مەلەوانی‌و پاڵەوانیەتی راکردن‌و هەموو جۆرە راهێنانەکانی تری جەستەیی، وە هەروەها گرنگیدانە بەڕەوشت‌و ئاکارە جۆراوجۆرەکان‌و لێکۆڵینەوەو شیکردنەوە بابەتییەکان. ئەم بوارانە خۆشی بەخشن بەلاوان، نەوەکو ڕاهێنانیان بە نوسینی راپۆرت‌و گفتوگۆی بێکۆتایی لەمەڕ سێکس‌و بابەتە سێکسی‌یەکان وە هەست کردن بەخۆشیەکانی ژیان لەم ڕووانگەیەوە.

بیرۆکەی هزری ساغ لەجەستەی ساغدایە، نەترس، نەدون جوانی نەڕەسوایی ئەڵمانی) وەك چەقی سنوور بەندین).

تۆ هاوڕێ‌و دۆستەکەی خۆت (هوز) باش دەناسی، راستە لاوێکی بێخەوشە، بەهرەمەندە، پایەبەرزە، بەڵام دەترسم هیچی لێ‌پەیدانەکەیت، چونکە دەبینم، ئەمپەرو ئەوپەری زۆرە بەتایبەت لە ڕەفتارە سۆزداریەکانی، وە ئەمەش هیچ پێشکەش بەخەباتی سیاسی‌و خەباتی شۆڕشگێڕانە ناکات.

بەڕاستی من باوەڕی تەواوم بەو ئافرەتانە نیە، کە ئەندێشە تێکەڵ بەسیاسەت دەکەن، وە باوەڕیشم بەو پیاوانە نیە کە هەر کراسی کورتی ئافرەتە جوانەکان دەبینن هەموو شتێکیان لەبیردەچێتەوە، دەکەونە داوی ئەو

ئافرەتە جوانانە، بەڕاستی ئەو مرۆڤانە بۆ شۆڕش‌و راپەڕین‌و خەباتی بێووچان دەست نادەن.

لینین هەڵسایە سەر پێ‌و جۆرێك لەتووڕەیی پێوە دەرکەوت‌و بەتووندی دایە سەرمێزەکەی بەردەمی، چەند هەنگاوێکی بەتووڕەیی نا لە ژوورەکەدا ئەوسا ووتی:

شۆڕش پێویست بەکۆکردنەوەی هێز هەیە لەلایەن تاك‌و جەماوەرەوە، هەڵوێستەش لەگەڵ هەوەسبازی‌و چوونە ناو دنیای سێکسبازی نایەتەوە، هەروەکو چۆن پاڵەوانە سێکسبازە ڕسواکانی (دانوتریو) پیادەیان دەکرد. شپرزەیی لەژیانی سێکسی نیشانەی شکستی کۆمەڵگای بۆرژوازیە، بەپێچەوانەی چینی پرۆلیتاریا هەڵکەوتوو، کە هەرچەندە چینێکی چەوساوەو ژێردەستە بەڵام پێویستی بەسەرخۆشی‌و بەخۆ گێژکردن‌و هەڵپەسەو داواکاری سەرخۆشی‌و زۆر خواردنەوەو زۆر پیادەکردنی سێکسی ناکات. چینی پرۆلیتاریای راپەڕیو، گەندەڵی سەرمایەی لەبیرنەچووە، وەهەموو دڕندەیی‌و چەوسانەوەکانی سەرمایەداری لەبەرچاوە، وە پرۆلیتاریا هەموو گوڕو هێزی خەباتی خۆی بەکارهێناوە وە زەمینەی لەباری رەخساندووە بۆ سوودوەرگرتن لەکۆمۆنیزم وەکو ئیلهام بەخش‌و فێرگەی راستەقینە.

ئەوەی پرۆلیتاریا پێویستیەتی لەکۆمۆنیزم تەنها هۆشیارکردنەوەو ڕوونکردنەوەیە. بۆیە من پێ لەسەر ئەوە دادەگرم کە نابێت سازش‌و ساردی لەخەبات بکەین، وە هەروەها نابێت کات بەفیڕۆ بدەین، وە نابێت هێزی خۆمان خراپ بەکاربهێنین. فێربوونی ئارامی‌و ئاسایشی دەروونی‌و زاڵبوون بەسەر کردارو کاردانەوە دەروونیەکان کۆیلایەتی ناگەیەنێت، وە ئەمەش لەپرۆسەی خۆشەویستی‌دا پێویستە.

بەڵام لێمببورە کلارا کە زۆر لەبابەتە سەرەکیەکە دوورکەوتمەوە، پێمخۆش بوو ئاگادارم بکەیتەوە، لەو دەرچوونە لە بابەتەکەمان.

دڵەڕاوکەو پەرۆشیم بۆ ئەو بابەتە وای لێکردم، کە زیاد لەپێویست ڕوونکردنەوەی لەسەر بدەم، داهاتووی گەنجانم زۆر بەلاوە گرنگەو زۆر بیروهۆشم بەو مەبەستەوە خەریك کردووە. چونکە گەنجان بەشێکی گرنگی شۆڕشن. وە ئەگەر کاردانەوەی خراپ بەسەر گەنجان پەیدابێت، لە ڕێگای گەندەڵی و هزری بۆرژواییەوە، بەو مانایەیە زیان دەگاتە شۆڕش. هەروەکو چۆن رەگی دار پەلی زۆرە، کرمێ بوونی پەلێك زیان لەپەلەکانی تریش دەدات، هەر ئاواش بیرو هزری خراپ ڕەنگدانەوەی خراپی دەبێت بۆ سەرجەم لاوانی ئێمە. کێشەی سێکسی لەکێشە گەورەکانی ڕژێمی چینایەتیە، وە بەتایبەت سەرمایەداری، وە ڕەنگدانەوەی تەواوی هەیە بەسەر لاوانەوە بەگشتیو ئافرەت بەتایبەتی.

لینین زۆر بەووردیو قەناعەتەوە دەدوا، وە من دەمزانی هەموو ووشەیەك کە لە زاری دێتە دەر، لەکانگای دڵیەوە دێتە دەرەوەو ئامانجو مەبەستیەتی ڕاستی بسەپێنێت، سیماو ڕەنگو بۆی ئەو ڕاستیەی دەسەلماند. وە جووڵەی دەستی نیشانەی هزری راستەقینەی ئەوی دەنواند.

ئەوەی زۆر سەرنجی رادەکێشام سەبارەت بە لینین فراوانی زانیاریو بایەخدانی بوو بەهەموو بوارەکانی ژیان، ئەو تەنها بایەخی بەسیاسەت نەئەدا، بەڵکو بایەخی بەبچووکترین دیاردەکانی رۆژانەی ژیان دەدا، ئەو تەنها شارەزایی لەووردو درشتی روسیای شورەوی نەبوو، بەڵکو شارەزایی لەسەرجەم جیهانی سەرمایەداری هەبوو.

لینین وەك مارکسییەکی شارەزا سەیری هەر دیاردەیەکی بکردایە جا ئەگەر لاوەکیش بوایە یاخود لەهەر شێوەكو لەهەر جێگایەکی ئەم جیهانە بووایە، پەیوەستی دەکرد بەکێشە گەورەکانی جیهانەوەو گرنگیو بایەخی

بەسەرجەم کێشەکان دەداو لەسەرەتاوە بۆ کۆتایی کێشەکانی دەنرخاندو دەناساند. وە هەموو تواناو هێزی لەپێناو ئەو مەبەستە گەورەیەدا بوو کە دەبێت شۆڕش ئامادەکاری بۆ بکرێت، چونکە کێشەی سەرەکی هەموو جەماوەر پەیوەستە بەسەرکەوتنی ئەو شۆڕشەوە.

لینین هەموو کێشەکانی لەو ڕووانگەیەوە پێوانە دەکرد کە چەندێك رۆڵی دەبێت بەسەر هێزی شۆڕشگێڕو کۆڵندەدەری جەماوەرو چەندێك مەبەستەکانی شۆڕش دەپێکێت، چ لەسەر ئاستی ناسیونالیستی وە یان ئەنتەرناسیونالی، چونکە ئەو کێشەیە، گەورەترین کێشە بوو بەبەرچاوی لینینەوە.

لەگەڵ بەهەند وەرگرتنو ڕەچاوکردنی تایبەتمەندی مێژووی هەموو وولاتانی جیهان، لە هەموو قۆناغە جیاجیاکاندا، شۆڕشی پرۆلیتاری بەشۆڕشێکی جیهانیو سەرتاسەری دەزانی، کە ناکرێت ئەو شۆڕشە دابەشو لێك جیابکرێتەوە.

کلارا بەدەنگی بەرزەوە بانگەوازی کرد:

(بەداخەوە هاوڕێ لینین.. ئێستا سەدان بگرە هەزاران خەڵکی پرۆلیتارو هەژاری ئەم وولاتە ئەو ووتە بەپێزانەی تۆ نابیستن، تۆ باش دەزانیت ئەو بیروڕایەی تۆ بەو نامۆییە نیەو قەناعەتی تەواوم پێ‌ی هەیە بەڵام ئەوەی گرنگە بەلای ئێمەوە، دەبێت دۆستانی ئێمەو تەنانەت دوژمنانی ئێمەش گوێ بیستی ئەم ووتانەی تۆبن.

لینین بەڕوونیو سنگ فراوانیەوە پێ‌دەکەنیو ووتی:–

دەکرێت رۆژێك سەبارەت بەم بابەتە شتێك بنووسم، بەڵام ئێستا نا، بەڵکو لەرۆژگارێکی دیکەدا، ئەمڕۆ دەبێت هەموو هێزمان ڕووەو بابەتێکی تر ئاراستە بکەین. ئێستا کێشەی گەورەو ئاڵۆزترمان لەبەردەمدایە، تائێستا دەسەڵاتی شورەوی لەمەترسی‌دایەو پێویستی بە خەباتو بەرگری‌یە، وە

هێشتا هەموو مەترسیەکان لەلایەن نەیارانی شورەوییەوە نەڕەویونەتەوە، دەبێت هەموو هەوڵی ئێمە لە پێناو یەکلاکردنەوەی ئامانجەکانی شەڕ لەگەڵ پۆلۆنیا بێت.

تائێستا (ورانجل) لەباشوور ماوەتەوە، بۆیە پێموایە دەبێت سەرکەوتن هەر بەدەست بهێنین، وە ئەوەش وای لە وولاتە ئیمپریالیستەکانی وەك ئینگلیزو فەرەنسا کردووە کە بە باشی بیر لەو هەلومەرجە بکەنەوە، بەڵام لەوەش گرنگتر بنیاتنانەوەی وولاتە، ئەویش تەنها بەسەرکەوتن لەجەنگ دا نایەتە دی.

لە هەلومەرجێکی داهاتوو دەکرێت زیاتر بیر لەو کێشەیە بکرێتەوە واتە بیر لەکێشەی نێوان هەردوو ڕەگەزی نێرو مێو کێشەی ئیزدیواجو پێکهێنانی خێزان بکرێتەوەو گرنگیو بایەخی زیاتری پێبدرێت. بەڵام تا ئەو رۆژە دەبێت خەباتی بێووچان بکەینو بوار نەڕەخسێنین ئەو کێشانە بەڕێگای غەیرە مارکسییانە چارەسەربکرێن، وە بوار نەدەین بۆ دروستبوونی زەمینەو پێگەی چەوتو لادانی سێکسی کە زیانبەخشە. لەدواییدا لینین سەیری کاتژمێرەکەی کردوو، ووتی: (کاتی من تەواوبوو، لەپێویست زیاتر قسەم کرد، ئیتر ئەرکی ئێمەیە لەسەر ئەم بابەتو تێڕوانینانە قسەی زیاتر بکەینو بیگەیەنینە ئافرەتانی کۆمۆنیست – سەبارەت بەئێوە من دڵنیام لەکاری کۆمۆنیستیتانو هەوڵەکانی ئێوە جێی شانازیە، بۆیە هەر ئەوەندە لەسەر ئەم بابەتە دەدوێم – ئیتر با بەرەو کار بڕۆین.

سەبارەت بەخۆشەویستی ئازاد

لینین

لەعەرەبیەوە:مامۆستا عەلی سەلیم

کچە تێکۆشەری فەرەنسی (ئیناسا ئارمان)، کەلەسەردەمی لینیندا ژیاوە، لەسەرەتای ساڵی 1915دا, لەدووتوێی نامیلکەیەکدا پرۆژەیەکی سەبارەت بە"خۆشەویستی ئازاد" نووسی، کەپەیوەندی نێوان پیاوو ژنی تیادا دیاری کردبوو.

ئیناسا ئارمان نوسخەیەکی ئەو بابەتەی ناردووە بۆ(لینین) کە ئەوسا لەسویسرا بوو. لینین پێشوازیەکی گەرمی لەو نوسینە کردو هاوکات ڕەخنەشی لێگرت، کەبانگەشەی کرێکارانی دەکرد بۆ خۆشەویستی ئازاد، ئەویش لەدوونامەدا کەبۆی نارد. دەقی ئەو دوو نامەیە ساڵی 1939 بۆ یەکەمجار لەمۆسکۆ بڵاوکراوەتەوە.

نامەی یەکەم

15ی‌کانونی دووەمی 1915

هاوڕێی ئازیزم..

تکات لێدەکەم بابەتەکەت زیاتر ڕوونبکەیتەوە ئەگینا زۆر شتی گرنگ تیایدا بەنادیاری دەمێنێتەوە.

سەرەتا دەمەوێ ڕای خۆمت بۆدەربڕم سەبارەت بەخاڵێکی دیاریکراو:

ئامۆژگاریت *دەکەم برگەی سێهەم لابەریت: کە داوای* خۆشەویستی ئازاد دەکات. ئەوە داخوازیەکی کرێکاری نییە بەڵکو بۆرژوازیە.

تۆ مەبەستت چیە لەخۆشەویستی ئازاد؟ خەڵك چی لێتێدەگەن؟ ئازادی لەچی؟

1) ئازادی لە کێشەو بەرەی ماددی لەخۆشەویستیدا؟

2) ئازادی لەمەشغەڵەی پەیداکردنی ئیمکانات؟

3) ئازادی لەبیروڕا کۆنەکانی ئایین؟

4) ئازادی لەدەسەڵاتی باوکسالاری؟

5) ئازادی لەبیروڕای کۆنی کۆمەڵگا.

6) ئازادی لەژینگەی پۆخەڵی (جوتیاری، وورده بۆرژوازی، ڕۆشنفکری بۆرژوازی)؟

7) ئازادی لە ڕێگریەکانی یاساو دادگاو پۆلیس؟

8- ئازادی لەپیادەکردنی خۆشەویستی جددی؟

9) ئازادی لەنەبوونی منداڵ؟

10) ئازادی سێکسی؟ ... تاد.

تۆ زۆرێك لەو خاڵانەت دەستنیشان کردووە(هەموویان نا)، بەڵام بەتەئکید مەبەستت خاڵەکانی (8، 9، 10)نیە، بەڵکو خاڵەکانی (1ـ7) یان شتێکی نزیك لە خاڵەکانی(7.1)ت مەبەستە.

بەڵام پێویستە بەنیسبەت خاڵانی(1ـ7)یشەوە صیغەیەکیتر دابنرێ، لەبەرئەوەی دەربڕینی"خۆشەویستی ئازاد" گونجاو نییە بۆ ئەو گرنگیپێدانانە.

بێگومان جمهورو خوێنەری ئەو نامیلکەیە شتێکی لەبابەتی خاڵەکانی (8ـ10) لە"خۆشەویستی ئازاد"تێدەگەن، تەنانەت ئەگەر تۆ مەبەستیشت

ئەوە نەبێت. چونکە چینەداراو زۆربڵێو بەدەسەڵاتەکان لەکۆمەڵگای ئێستادا "خۆشەویستی ئازاد" بە خاڵەکانی 8ـ10 تێدەگەن، بۆیە ئەو خواستە کرێکاری نیە، بەڵکو بۆرژوازیە.

بەڵام بەنیسبەت چینی کرێکارەوە خاڵەکانی (1و2) گرنگترین خاڵن، ئینجا خاڵەکانی (3ـ7)، بەڵام ئەوە خۆشەویستی ئازاد نییە بەمانای بەرتەسکی ووشەکە.

دیارە تۆ وەکو خۆت مەبەستت ئەو مەسەلەیە نییە، بەڵام مەسەلەکە مەسەلەی لۆژیکی بابەتی پەیوەندی چینایەتیە لەخۆشەویستیدا.

هاوڕێیانە دەستت دەگوشم

* * *

نامەی دووەم

24ی کانونی دووەمی 1915

هاوڕێی ئازیزم

داوای لێبووردنت لێدەکەم کە وەڵامەکەم دواکەوت، دوێنێ دەمویست وەڵامت بدەمەوە، بەڵام بارودۆخ بواری نەدامو هەلم بۆ نەڕەخسا.

ئەوەی پەیوەندی بەو نامیلکەیەوە هەیە، پێموایە (خواستی خۆشەویستی ئازاد) نادروستەو سەربەخۆ لەخواستو ئیرادەی تۆ (هەروەك ئاماژەم پێدا" مەسەلەکە مەسەلەی پەیوەندی بابەتییانەی چینایەتیە نەك مەسەلەی ئارەزووە زاتیەکانت)، لەهەلومەرجی کۆمەڵایەتی ئێستادا وەك داخوازیەکی بۆرژوازی دەردەکەوێ نەك کرێکاری.

تۆ بەوە ڕازینیت. باشە، بابەتەکە باجارێکیتر بخەینەوە ڕوو.

بەویستی خۆم 10 (دە) لێکدانەوەم دیاریکردبوو(کەلە ململانێی چینەکاندا بوونی هەیە) وە تێبینیم کردووە ئەو لێکدانەوانەی 1ـ7 بەبڕوای

من نمونەیی و لەبارن بۆ ژنانی کرێکار, بەڵام لێکدانەوەکانی (10،8) نمونەیین بەنیسبەت ژنانی بۆرژوازییەوە.

وە ئەگەر ئەوە ڕەتدەکەیتەوە پێویستە لەسەرت ئەمانەی خوارەوە بسەلمێنیت:

1) ئەو لێکدانەوانە ڕاست نین (ئەوکاتە دەبێت بگۆڕدرێن بە هیتر یان هەڵەکان وەڵام بدرێنەوە).

2) یان بڵێین ئەم لێکدانەوانە تەواونین (وئەوکات دەبێت تەواوبکرێن).

3) یان بڵێین ئەو خاڵانە دابەش ناکرێن بۆ لێکدانەوەی پرۆلیتاری و بۆرژوازی.

بەڵام تۆ هیچ کامێك لەوانە ناکەیت.

وە تۆ دژی خاڵەکانی (1 تا 7) ناوەستی, ئایا(بەشێوەیەکی گشتی) ئەمانە بەڕاست دادەنێیت؟ ئەوەی تۆ دەینووسیت سەبارەت بە لەشفرۆشی ژنانی کرێکارو شوێنکەوتنیان :"کەهەرگیز نالێن نا" بەتەواوی لەگەڵ خاڵەکانە 1بۆ7 دەگونجێ. دیارە ئێمە لەسەر ئەو بابەتە هیچ ناکۆکیەکمان نییە.

دواتر تۆ ئەوە ڕەتناکەیتەوە کە ئەوە لێکدانەوەیەکی کرێکارییە. دەمێنێتەوە خاڵەکانی (8بۆ10). تۆ بەتەواوی لێیان تێ نەگەیشتوویت و ناڕەزاییش دەردەبڕیت. "من تێناگەم چۆن دەکرێ خۆشەویستی ئازادو خاڵی 10 یەکبخرێن" (ئەوانە قسەی خۆتن).

کەوایە ڕووندەبێتەوە کە من یەکیاندەخەم و تۆش ئامادەییت هەیە بۆ تێکشکاندنم.

ئەوە چۆن؟

بێگومان ژنانی بۆرژواز خۆشەویستی ئازد بەخاڵەکانی (8 تا 10) تێدەگەن, ئەمە ڕای منە, ئایا نکوڵی لەوە دەکەیت؟. کەوایە ئەوەم پێبڵێ کە

ژنانی بۆرژواز لەخۆشەویستی ئازاد تێی دەگەن. تۆ نایڵێیت, بەڵام ئایا ویژەو ژیان نایسەلمێنێت کەژنانی بۆرژواز رێك بەوجۆرە لێی تێدەگەن؟ ئەودووانە ئەو راستیە دەسەلمێنن، تۆش بەبێدەنگیەکەت دانی پێدادەنێیت.

ئەگەر حاڵەتەکە بەو جۆرەیە، ئەوە لەهەڵوێستی چینایەتییانەوە سەرچاوەی گرتووەو هەرگیز ئینکاری ئەوە ناکرێت.

پێویستە هێڵێکی جیاکەرەوەی رۆشن دابنێین. ئێمە لەروانگەی چینی کرێکارەوە بەرامبەریان دەوەستین. پێویستە ئەوراستیە بابەتیە لەبەرچاوبگرین کە ژنانی بۆرژواز ئاوان، ئەگەر دژیان نەوەستین ئەو بڕگانە لەنامیلکەکەت دەردەکێشن و بەشێوازی خۆیان لێکیدەدەنەوەو نامیلکەکەت دەکەن بە چەکێك بەدەست خۆیانەوەو سروشتی بیرکردنەوەکانت لەبەردەم ژنانی کرێکار دەشێوێنن و مێشکیان تێکدەدەن(بەوەی کە دەیانترسێنن گوایە تۆ بیروڕای نامۆیان ئاراستە دەکەیت). بەڵام لەڕاستیدا ئەوان ئەو شتەیان لەبەردەستدایەو دەوڵەمەندن لە ڕۆژنامەوانیداو تاد....

تۆ بەوازهێنانت لە روانگەی بابەتی و چینایەتی هێرش دەکەیتە سەرمن و تاوانبارم دەکەیت کە خۆشەویستی ئازاد لەگەڵ خاڵەکانی 8بۆ10 یەکدەخەم. جوانەو بەراستی جوانە !..

تۆ نووسیوتە"تەنانەت ئارەزوویەکی راگوزەرو پەیوەندیەکی کاتی زۆر عاشقانەترو پاکترە لە ماچی بێخۆشەویستی کەبەشێوەی رۆتین لەنێوان ژن و مێردا دەگۆڕدرێتەوە"، ئەمەت لەنامیلکەکەت نوسیوە. جوانە!

ئایا ئەوە ناڕەزایەتیەکی مەنتقیە کە دەڵێی ماچی بێ خۆشەویستی نێوان ژن و مێرد ڕەنگدانەی ناپاکی نێوانیانە؟ باشە رازیم بەڵام دەتەوێ دژی چی بوەستیت؟ بەماچی پڕ لەخۆشەویستی؟ وەك دەردەکەوێ بەنەخێر، چونکە تۆ دژایەتی دەکەیت بە"ئارەزوو" (بۆچی ناڵێیت خۆشەویستی سەرپێیی؟). (بۆچی سەرپێیی؟) بەرئەنجامی لۆژیکی ئەو مەسەلەیە ئەوەیە کە ماچی

بێخۆشەویستی (راگوزەر) جیاکراوەتەوە لەماچی بێخۆشەویستی نێوان ژن‌و مێرد....

بەراستی جێگای سەرسوڕمانە، ئایا باشتر نەبوو لەنامیلکە جەماوەریەکەتدا هاوسەرێتی پرۆلیتاری دامەزراو لەسەر خۆشەویستی بکەیت بەبەدیلی زەواجی بۆگەن‌و نزمی دانەمەزراو لەسەر خۆشەویستی(بڕوانە خاڵی 5و6ی ئەوەی من). (ئەگەر هەر پێدادەگری لەسەر ئەوە، پێویستە ئەوەش زیادکەی کەپەیوەندە ئارەزووکارانەی راگوزەریش دەکرێ هەم پیس‌و هەم پاك بێت). تۆ بەدیلە چینایەتیە جیاوازەکان لێك جیاناکەیتەوە، بەڵکو خەریکی حاڵەتە جیاوازەکان بەراورد دەکەیت!, من گومانم نیە ئەویش دەکرێت ڕووبدات, بەڵام ئایا مەسەلەکە مەسەلەی حاڵەتە تایبەتەکانە، ئەگەر وەك حاڵەتی تایبەتی وەریبگرین، بۆنمونە حاڵەتێکی تاك لە ماچێکی بێخۆشەویستی نێوان ژن‌و مێردو ماچێکی پاکی پەیوەندیەکی راگوزەر، بابەتێکی لەم جۆرە تەنها بۆ رۆمان دەشێت(لەبەرئەوەی شتی بنەڕەتی لەرۆماندا وەصفی تاك‌و شیکردنەوەی تایبەتمەندی‌و سایکۆلوژی تاکەکانە, بەڵام ئایا ئەوە بۆ نامیلکەیەك دەشێ؟

وابزانم مەبەستی من بەتەواوی تێگەیشتیت سەبارەت بەو نمونانەی خستمە بەردەست, هەروەك چۆن لەگەڵ (هیلین کای)[4] دا ووتم ناکرێت باسی پسپۆڕی شارەزایی لەخۆشەویستی‌و عیشقدا بکەین, ئەوە تەنها لە خۆشەویستی‌و عیشقی سەرپێیی(عابر)دا دەگونجێت.

من نامەوێت بەرامبەرکێ لەگەڵ تۆدا بکەم, خۆزگەم دەخواست کە ئەم نامەیەم نەنوسیایە تا لەدیدارێکدا ئەم باسانەمان یەکلادەکردەوە, بەڵام بەهەرحاڵ بەو ئاواتەم نامیلکەکە باشبێت, ئیمکانی ئەوەنەبێت رستەیەکی

[4] هیلین کای نوسەرێکی سویدیە،کە لەساڵانی 1926،1849) ژیاوەو بەرگری لەمەسەلەی گەل‌و ژنان کردووە

لێدەرکێشن کەشەرمەزارت بکات, (چونکە وەك پەندێکی ڕووسی دەڵێت "کەوچکێکی بچووك لەتاڵاو شوشەیەکی گەورەی هەنگوین دەشێوێنێت").

وە بەو هیوایەم کە هیچ کەسێك شتێکت بۆ هەڵنەبەستێت کە تۆ مەبەستت نەبووە, وە منیش ئەم نامانەم بۆیە ئاراستە کردی بۆئەوەی نامیلکەکەت پوختتر دەربچێت, چونکە ئەم باسە پێویستە شێوەیەکی جددی‌و بابەتی هەبێ, لەبەرئەوەی باس لە کێشەیەکی گەورەی کۆمەڵایەتی دەکات, ئەویش کێشەی ئافرەتە, وە پەیڕەوکردنی ڕێبازی پرۆلیتاری لەپەیوەندی نێوان ژن‌و پیاو بەئەرکی سەرشانی ڕابەرانی پرۆلیتاری دەزانێت.

ئەم بابەتە بۆ هاوڕێکانت باس بکە, وە بیگۆڕە سەر زمانی فەڕەنسی هەروەك چۆن دەتگۆڕیە سەر زمانی ئینگلیزی, وە باسی ئەو دە خاڵە بکە کە دەستنیشانم کردووەو جیاوازیم کردووە لەنێوان خواستی پرۆلیتاری‌و بۆرژوازی لەنێوان خاڵەکاندا. وە باسەکانمان سەبارەت بە خۆشەویستی‌و عیشقی سەرپێیی‌و تێڕوانینی تێرو تەسەلی لەسەر بکە, دەبینین ئەم تاقیکردنەوە بچووکە سوودێکی زۆری دەبێت بۆئەوەی ەو خەڵکانەی لەدەرەوەن‌و چی‌دەڵێن سەبارەت بەم باسەو ڕەنگدانەوەی چۆنیان دەبێت‌و چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم نامیلکەیە دەکەن.

لەکۆتایی‌دا دەستت بەتووندی دەگوشم‌و خوازیاری ئەوەم سەر ئێشەکەت بەزووترین کات نەمێنێت‌و لەش ساغ بیت.

ژن لەروانگەی کریکارییەوە

مەحمود ئەحمەد

لە فارسییەوە: عەلی مەولود

ژنان نیوەی کۆمەڵن و دەبێت بەئەندازەی قەوارەی کۆمەڵایەتیشیان لە بەڕێوەبردنی کۆمەڵگادا رۆڵیان هەبێت، بەڵام دەبینین لەسایەی دەسەڵاتی سەرمایەداریدا بەتایبەت لەوڵاتانی ژێردەستی ئیمپریالیزم یاخود لە وڵاتانی کەمدەرامەتدا ژنان بەوڕادەیە بەشدار نین و لەدیاریکردنی چارەنووسی کۆمەڵدا خاوەنی ڕا نین و زۆررتریش لە بواری خزمەتگوزاریدا بەکاردەخرێن.

ئەو بێمافیانەی دەرهەق بەژنان دەکرێت بەشێك لەو بێمافیانەیە کە بەسەر کۆمەڵگادا سەپاوە، ئەگەرچی ژنان قوربانی سەرەکین. چەوسانەوەی ژنان خۆی بەشێکی گرنگ و پێویستی شێوەی بەرهەمهێنانی سەرمایەدارییەو سەرەنجام چەوسانەوەی چینی کرێکاریشە، چونکە هێرشکردنەسەر مافەکانی ژنان و راگرتنیان لەجێوشوێنی ئێستادا راستەوخۆ هێرشکردنە بۆسەر کۆمەڵگاو لەکارخستنی نیوەی هێزوتوانای کۆمەڵگایە. سەرمایەداری بەکەڵکوەرگرتن لە نەریتە کۆن و دواکەوتووەکانی وەك خێزان و ئاین و نەتەوەو موڵکایەتی تایبەتی بەئاسانی توانیویەتی کۆمەڵگا کۆنترۆڵ بکات و بەو هۆیەوە دەسەڵاتی خۆی پاراستووە. سەرمایەداری ناهێڵێت بارودۆخی ئێستا بگۆڕێت، چونکە مانەوەی نەزانی و دواکەوتوویی و خورافە ژێردەستەیی ژنان دەپارێزێت و لەوان سود وەردەگرێت. چەوسانەوەی ژنان وەکو هەموو

مەسەلەکانی دیکە ریشەی ئابووری هەیەو سەرمایەداری بە کەڵکوەرگرتن لە نایەکسانی و ستەم و هەڵاواردنی رەگەزی قازانجی زۆری کردووەو لەم رێگایەوە سەرمایەی لەسەریەکناوە، هەربۆیە بۆ رێگاگرتنیش لە هێرش بۆسەر ژنان و بۆ هێنانەمەیدانی ئەوان لەپێناوی بەهێزکردنی یەکێتی کرێکاران و خەڵکی زەحمەتکێش و هەروەها لەخەباتی ئەواندا دژی ستەم و نایەکسانی دەبێت ریشەی ئابووری ستەمکێشی ژنان رۆشن نیشانبدرێت، تا مەسەلەی یەکڕیزی بۆ بەدەستهێنانی یەکسانی ئاسانتر بکات.

کۆتاییهێنان بە هەموو کێشەو ئازارو نەهامەتییەکانی ژنان و کرێکاران و خەڵکی زیحمەتکێش لەرژێمی سەرمایەداریدا پەیوەستە بە یەکگرتنی خۆیانەوە، ئەوان بەگشتی هێزێکن هەرکاتێك ئیرادەبکەن دەتوانن بەو ژیانە مەشقەتبارو نامرۆڤانەیەی ژێردەسەڵاتی ناسازگاری سەرمایەداری کۆتایی بێنن و لەجێگاکەیدا کۆمەڵگایەکی مرۆڤانەو ئازادو یەکسان دابمەزرێنن. هێزی سەرەکی ئەم ئەرکەش چینی کرێکارە کە بەناسینی هێزی کۆمەڵایەتی خۆی حەتمەن دەست بۆ ئەمکارە دەبات.

هەروەك ئاماژەی پێکرا یەکێك لە بەرجەستەترین ناعەدالەتییەکان لەرژێمی سەرمایەداریدا چەوساندنەوەی ژنانە، بۆیە مەسەلەی ژنان راستەوخۆ مەسەلەی کرێکارانە، ژنان نیوەی کۆمەڵی مرۆڤیان پێکهێناوە، ئەگەر چینی کرێکار باسی ئازادی مرۆڤایەتی دەکات و دەیەوێت کۆمەڵگایەکی مرۆڤانەو یەکسان دابمەزرێنێت، ئەوکارە بەبێ خەباتی لێبڕاوانە بۆ چارەسەری کێشەی ژنان و کۆتاییهێنان بە نایەکسانی ژن و پیاو لەتوانادا نییە. تا مەسەلەی ژنان وەك ئێستا بێچارەسەر بێت و ئەوان کۆیلە بن و لەکونجی ماڵ زیندانی بکرێن و لەمەیدانی ژیانی کۆمەڵایەتی(لەناویشیاندا لەمەیدانی خەبات) ئامادەنەبێت، سەرکەوتن لەتوانادا نییە، بەبێ ژنان ئەگەر کرێکارانی پیاو بتوانن لەبەرزترین و باشترین ئاستدا ریزی خۆیان رێکبخەن هێشتا نیوەی هێزی

خۆیان ڕێکبخستووەو نیوەی هێزی کۆمەڵایەتی خۆیان هێناوەتە مەیدانی خەبات، کەوایە چینی کرێکار بۆگەیشتن بەئامانجەکانی دەبێت ڕیزی خۆی (ژنان و پیاوان) ریکبخات. بەو پێیە هەر لەئیستاوە دەبێت ئەو نەریتە پێشکەوتوانەی بەکردەوە یەکسانی ژن و پیاو دەسەلمێنن لەریزی خۆیان و لەناو خێزانەکانیاندا جێبخەن. ناتوانرێت ئەوکارە هەڵگیرێت بۆ داهاتوو، چونکە ئەگەر شتێك لەناوخۆیاندا جێنەکەوتبێت، ناتوانن داوابکەن لەکۆمەڵگادا جێبەجێ ببێت.کەواتە دەبێت لەپێشدا خۆیان کار بەوەبکەن تا دواتر هەموو کۆمەڵ بگرێتەوە. کرێکارێك ئەگەر باوەڕی بەئازادی هەبێت حەتمەن لەخۆیەوە دەست پێدەکات.

پێویستە خۆمان لەنەریتە کۆن و ژەنگگرتووەکان دووربگرین و پەیڕەوی لە نەریتە نوێ و پێشڕەوەکان بکەین. پێویستە ئازادی ژنان و یەکسانییان لەگەڵ پیاو لەمەیدانە جۆراوجۆرەکانی ژیانی کرێکاران پیادە بکرێت. تا لەم ڕێگایەوە نمونەی کۆمەڵگەی ئازادو یەکسان لەخێزانە کرێکارییەکاندا بەدیبکرێت و وەك ئەڵتەناتیڤ بۆ کۆمەڵگەی ئیستا خۆی نیشان بدات. ئەوکاتە کەلێیان پرسین ئێوە چیتان دەوێت؟ ئەو نەریتە پێشڕەوانە دەخەینەڕوو کە لەناو خۆماندا جێمانخستووە. ئەمە پوختەی باسێکە کە ساڵی 1992 لەگەڵ یەکێك لەدۆستەکانم نووسیمان لەژێر ناونیشانی (مەسەلەی ژنان مەسەلەی کرێکارانە). 11ساڵ دوای ئەو نووسینە کە یەکسانی ژنان لەیەکسانی ئابووریدا دەبینێت و چینی کرێکار بەخاوەنی توانای بەئەنجامگەیاندنی ئەو یەکسانییە دەزانێت، ئێستا چەندین نمونە بەرچاودەکەوێت کە ژنانی خوێدەواریش بە تاقیکردنەوەی جۆراوجۆر بەو ئەنجامە گەیشتوون کە بەبێ یەکسانی ئابووری بەمافی یەکسان ناگەن.

دوو بابەت کە بڵاوکراوەی "شهروند" بڵاوی کردوونەوە ئەوە نیشان دەدات کە ژنان بۆ گەیشتن بە یەکسانی ئابووری هاتوونەتە مەیدان و تێدەکۆشن لەو

پێناوەدا. لە یەکێك لە ژمارەکانی "شهروند" هەواڵك هەبوو کە باسی شونەکردنی کچانی ئێرانی دەکات، سەرەڕای ئەوەی تەمەنیشیان چووەتە سەرێ، هەواڵەکە هۆی ئەو شوونەکردنە بۆ هۆکاری ئابووری دەگێڕێتەوەو ڕۆشنی دەکاتەوە کە کچانی ئێرانی دەیانەوێت یەکەمشت لەڕووی ئابوورییەوە سەربەخۆبن ئەوسا زەواج بکەن. تا نەبنە پاشکۆی مێردو خێزان.

کچانی خوێنەوار تێگەیشتوون کە بۆ ڕزگاربوون لە پلەدوویی و بۆ بەدەستهێنانی یەکسانی پێویستییان بە ئیمکاناتی ئابووری هەیە، ئەمە ئاڵوگۆڕێکی گەورەیە، ئەوان تەبلیغات و ڕێبازی زەینگەراو ئایدیالیان تاقیکردەوەو ئەنجام بەوە گەیشتوون کە تەنیا یەکسانی ئابووری دەتوانێت یەکسانی لەبوارەکانی تردا بەدیبێنێت. لەمبارەیەوە لەژمارە 590ی"شهروند" (دالاس) ڕاپۆرتێك هەیە بەناوی "ڕاپۆرتی کۆبوونەوەیەك سەبارەت بە- ژن لەچاپکراوەکانی ئێراندا-" ئەو کۆبوونەوەیە ئەنجومەنی ڕۆژنامەوانانی ژن بەرپایانکردبوو، کە تیایدا عەباس عەبدی و ئەمیر موحیبییان و شادی سەدرو فریبا داودی موهاجیرو لەیلا فرهادپور بەشداربوون.

عەباس عەبدی بۆچوونی خۆی ڕاگەیاند کە گوزارشت لە بۆچوونی ڕەوتی ریفۆرمخوازیش دەکات، ئەو چارەسەری کێشەی ژنان حەواڵەدەکات بۆ دوای دامەزراندنی حکومەتێکی خەڵك سالار، گوایە ئەوکاتە هاوسەنگی بەقازانجی لاوازەکان واتە ژنان دەگۆڕێت. ئەوان پێیانوایە90٪ی کێشەی ژنان و پیاوانی ڕۆژنامەنووس هاوبەشن تەنها 10٪ی ئەوکێشانە پەیوەندییان بە هەڵاواردنی ڕەگەزییەوە هەیە. بە بڕوای عەبدی ریشەی ئەو بڕە کەمەش لەکۆمەڵگادایە، عەبدی داوادەکات خستنەرووی خواستەکانی ژنان بەجۆرێك نەبێت ڕووبوڕووبوونەوە دروست بکات، بەڵکو بەجۆرێك بێت کە یارمەتیدەریان

بێت بۆ پێشکەوتنی خەڵك سالاری، هەروەها داوادەکات لەئاستێکدا خواستەکان بخرێنەڕوو کە قبوڵبکرێن‌و ئەویش لەکاتی خۆیدا، لەکۆتاییدا عەبدی دەڵێت:" لەرژێمی خەڵك سالاردا ئەم مەسەلەیە بەو جۆرە چارەسەردەبێت کە ژنان دەنگ بدەن بەو حزبەی خواستەکانیان بێنێتەدی".

دەبینین مەبەستی عەبدی گەڕان بەدوای چارەسەردا نییە بۆ نەهێشتنی ستەمی سەر ژنان، بەڵکو ئەو سەرنجی ژنان رادەکێشێت تا پاریزگاری‌و پشتیوانی لە رەوتەکەی بکەن. چونکە عەبدی‌و رەوتەکەی بەباشی هێزی گەورەو ترسناکی ژنان دەناسن‌و دەیانەوێت بەقازانجی رەوتەکەیان لەو هێزە سود وەربگرن، تا بەو هۆیەوە رەوتی محافەزەکار وادار بکەن لەبەرامبەریاندا نەرمی بنوێنێت، بەڵکو لەم رێگایەوە جێپێیەك بۆ بەهێزبوونی خۆیان بکەنەوە. واتە عەبدی هێزی ژنانی هەر بەو رادەیە لامەبەستە کە بۆ گەشەی رەوتەکەی پێویستی پێیەتی.

3 رۆژنامەنووسەکەی تر کە ژنن دژی بۆچوونەکانی عەبدی وەستانەوە، شادی سەدر ئاماژەی بەوەکرد کە " هەرکاتێك دەربارەی مەسەلەی ژنان قسەدەکەین یەکسەر مەسەلەی چەندایەتی دێتە ئاراوە، بەڵام هیچ ئاماژە بەوە ناکرێت کە بۆچی کۆمەڵگا بەوجۆرە لەسەر بنەمای رەگەزو هەڵاواردن دابەشبووەو بۆ چارەسەری ئەمەش کارێك ناکرێت". ئەوان قبوڵیانە کە لەکومەڵگەیەکی دیموکراتدا ژنان ئاساتردەتوانن بە ئامانجەکانیان بگەن، بەڵام لەناوەرۆکدا پێویستی بەدیهاتنی دیموکراسییان بەلاوە کێشە نییە. هەروەها دەڵێت:" لەم کۆمەڵگایەدا ژنان هەم وەك مرۆڤو هەم وەك ژن سوکایەتییان پێدەکرێت‌و جیاوازی‌دەکرێن".

لەیلا فەرهادپووریش ئاماژەی بەوەکرد کە" بەبێ لەناوبردنی ئاسەوارەکانی هەژاری‌و منالەبەری‌و هەڵاواردنی رەگەزی، ناکرێت باس لە گەیشتن بە شایستەسالاری‌و دادپەروەری بکەین". ئەمیری موحیبیانیش بۆ

چارەسەری مەسەلەی ژنان پێشنیاری‌کرد چەمکی دادپەروەری لەجێگای چەمکی خەڵك سالاری بەکاربهێنرێت‌و ئەو باوەڕیشی وابوو کە " لەدیموکراسیشدا ژنان یەکسەر بەمافەکانیان ناگەن".

ئەو وتانە لەکاتێکدا لەدەمی ژنانی رۆژنامەنووس دێنەدەر کەئێران بۆ ژنان دۆزەخە، ئەوان باوەڕیان وایە کە تاهەژاری بمێنێت مافی یەکسانی ژن‌و پیاو بەدینایەت، تاقیکردنەوەی 25ساڵی حکومەتی کۆماری ئیسلامی کە وەڵامی داخوازییەکانی ژنان لە دووتوێی لاپەڕەکانی شەریعەت دەردەکێشرێن‌و بەو ئەحکامانە ژنان بەردەباران دەکرێن، ژنانی بەو ئەنجامە گەیاندووە کە جگە لە بەدەستهێنانی یەکسانی ئابووری هەموو ریگاکانی تر ئایدیالی ناواقیعین.

بەو پێیە ژنانی رۆژنامەنووس لەلایەکەوە دەستی" رەد" یان بە سنگی عەباس عەبدی‌یەوە نا و لەلایەکی تریشەوە لەوەڵامی ئەوەی کەدەڵێت" شێوەی خستنەڕووی مەسەلەی ژنان بەجۆرێك نەبێت کە پێکدادان درووست بکات". شادی سەدر وتی " باسکردن لەریبازی وا کە کەمترین روبەڕوبونەوەو پێدادان بەدیبێنێت، لەراستیدا هەر درووشمەو ناواقیعییە". لەکۆمەڵگەی ئێمەدا مەسەلەی ژنان خۆی ورووژێنەرو هەستیارە، لەلایەك لەگەڵ شەریعەت‌و لەلایەك لەگەڵ حکومەت لەلایەکی تریش لەگەڵ کۆمەڵگەی پیاوسالاریدا رووبەڕووە.".

سەرەنجام تائێرە باسی 11ساڵ پێشوتری ئێمەیە، باسی موجەڕەدو تایبەتی چەن کەسێك نییە، بەڵکو بوعدی کۆمەڵایەتیشی هەیە، ئەمڕۆ بەلەبەرچاوگرتنی ئەوەی کۆماری ئیسلامی بەکۆمەڵێك لەشکرو سوپای پاسدارانییەوە چاودێری سنوورەکان دەکات‌و چاوەڕوانی ئەوەیە بە ئایەتە ئیسلامییەکان رێگای هاتن‌و چوونی بیروباوەڕەکان ببەستێت، بەڵام هەروا دەبینین ئەو قسانەی لەلایەن کەسان‌و لایەنی پێشکەوتنخوازی دانیشتووی دەرەوە لە لەکەش‌و هەوایەکی ئازادتردا رادەگەیەنرێت، هەروەك ئەوە وایە کە

لەناوئێران‌و لەبارودۆخی سەرکوتدا دەوترێت، بەپێچەوانەی بانگەشەی حکومەتی ئیسلامی کە ڕەوتە پێشکەوتنخوازەکان بەدابڕاو لەمەسەلەکانی خەڵك دەزانێت. دەبینین لەناوەوەو لەدەرەوەی ئێران خوێندنەوەی هاوبەش هەیە ئەویش ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی دەبێت بڕوات‌و ڕێگای پراتیکیش بۆ بەدەستهێنانی ئەڵتەرناتیڤ بەدیهێنانی یەکسانی خێزانی، ئابووری، سیاسی، کۆمەڵایەتی‌و فەرهەنگی‌یە. لەبەرئەوە ژنان وەك نیوەی کۆمەڵ لەریفۆرم‌و ریفۆرمخوازی واوەتردەڕۆن‌و ئەگەر لەترسی ئەشکەنجەو زیندان‌و ئیعدام نەبێت هەزاران بیرمەندی مەسەلەی ژنان لە ناویشیاندا ئەم 3 ڕۆژنامەنووسە باسی ئەڵتەرناتیڤێکی شۆڕشگێرانە دەکەن کە دەسکەوتەکانی هەمیشەییە.

عەباس عەبدی‌و تەواوی ریفۆرمخوازانی تر لەوە بەئاگان‌و لەترسی عاقیبەتێك کە بۆیان هەزم ناکرێت‌و لەوانەیە ڕووبدات، کەوتوونەتە بیری ئەوەی لەوەوە دەستپێبکەن کە ژنان بە وەعدەوبەڵێنی بێناوەڕۆك لەرەوەندی پێشڕەوەی لابدەن‌و لەخەباتی شۆڕشگێرانە بۆ روخاندنی ڕژێم کەمبکەنەوە. ئەوە لەکاتێکدا کە ڕژێمی ئیسلامی زۆرترین گوشاری لەسەر ژنان داناوە. عەبدی ئەو جۆرە قسانە لەکاتێکدا دەکات کە بێمافی‌و پێشێلکردنی حورمەت‌و کەرامەتی ژنان لەلایەن کۆماری ئیسلامیەوە بووەتە وێردی سەرزمانی خەڵکی جیهان‌و بارودۆخ بەجۆرێکە کە تەنانەت ڕاستڕەوترین باڵی خۆپارێزیش ناتوانێت لەبەرامبەر پێشێلکارییەکانی ئەو ڕژێمە دژی مافەکانی مرۆڤ‌و مافەکانی ژنان بێدەنگ بێت. ڕاستڕەوترین حکومەتەکان‌و نەتەوەیەکگرتووەکان‌و ڕێکخراوی مافی مرۆڤ هەریەکەیان لیستێکی دوورودرێژیان لەبەردەستدایە کە دەرهەق بە ژنان ئەنجامی داوە. کە ئەوانیش وەك عەبدی لەپێناوی بەرژەوەندی خۆیاندا لەسەر مێزی وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی مامەڵەدەکەن. جیاوازییان لەگەڵ عەبدی ئەوەیە کە

ئەوان بۆ ئیعتیباری خۆیان‌و بۆ ئەوەی جێپێیەك لەئێران بکەنەوە تارادەیەك خوازیاری چارەسەرکردنی مەسەلەی ژنانن. بەڵام ماهییەتی عەبدی‌و ڕەوتی ریفۆرمخواز بەرادەیەك لەخوارەوەیە کە لەوهەموو ستەمەی لەژنان دەکرێت چاوپۆشی دەکات‌و بەکەمی دەگرێت. تەنانەت ئەو 10٪ یەی کە باسیشی دەکات ڕۆشنی ناکاتەوە چییە. تەنیا لە خەیاڵی ئەوەدایە کە چۆن بەمەبەستی گەیشتن بەئامانجی خۆیان ژنان بکاتە ئامرازێکی فشار بۆسەر خۆپارێزە تەقلیدیە ئیسلامییەکان. بەڵام خوێندنەوەی عەبدی لەم بارەیەوە لە هەڵسەنگاندنەکەی واوەتر ناچێت‌و باجەکەشی ئەوەیە کە لە ناو ململانێی باڵەکاندا هیچ پشتیوانێیەکی خەڵك بەدەست ناهێنێت. ئەوە دەبێت وانەیەك بێت بۆ هەموو ریفۆرمخوازەکان کە ئیتر دەورانی یاریکردن بە چارەنووسی خەڵکی زەحمەتکێش کۆتایی پێهاتووە. خەڵك ئیتر وشیارەو ئەمجارە بەزمانی خۆی لەبارەی شۆڕشەکەیەوە دەدوێت.

لەرووەیەکی ترەوە ئەوە تەنها عەباسی عەبدی‌و ریفرمخوازەکان نین کە کە دەیانەوێت بەقازانجی خۆیان لە خەباتی ژنان کەڵك وەرگرن. بەڵکو هەموو حکومەتەکان‌و حزبەکان‌و دامەزراوەکان هەریەکەی بەشێوازێك هەوڵدەدات بۆ مەبەستی خۆی کەڵك لە هێزی ژنان ببینێت. ئەوان لە ژنانی بۆرژواز کەڵك وەردەگرن بۆ درووستکردنی خۆشباوەڕی لەناوژناندا. بزووتنەوەی فیمینیستی بەشوێنێك گەیشتووە کە بۆرژوازی پارەی بۆ هەڵرشتوون، هەندێك لەبەشەکانی بزووتنەوەی فیمینیستی جۆرە سیاسەتێك بەڕێوەدەبەن کە کەهاوجووتە لەگەڵ بەرژەوەندی وڵاتانی گەورەی پیشەسازی جیهان. تەنانەت کۆماری ئیسلامی لەژێر پۆششی فیمینیزمی ئیسلامیدا هەوڵدەدات بە کەڵکوەرگرتن لە ژمارەیەك ژنی ئاینی دەمارگیر ڕوخساری دژی ژن بوونی خۆی بشارێتەوەو بە ژنانی جیهان بڵێت وەرن لەزمانی ژنانی ئێرانییەوە دەربارەی حکومەتی ئیسلامی ببیستن. کە ئەو جوڵانەوەیە خۆی دژی

بەرژەوەندییەکانی ژنان و کرێکاران و خەڵکی زەحمەتکێش وەستاوە و بێزارە لە گەشەکردنی بیروباوەڕی پێشڕەو لەناو ژنان و کرێکاران و زەحمەتکێشاندا، لەمبارەیەوە دەتوانرێت نمونەی زۆر بهێنرێتەوە. فیمینیستە ئیسلامییەکانی رژێمی ئێران زۆرجار لەگەشتە سیاسییەکانیاندا مۆری تەئید لە کردەوەکانی ئەو حکومەتە دەدەن و هاوڕایی دەکەن. خۆیان لە بیروباوەڕی پێشکەوتوو یەکسانیخواز دووردەگرن. تەنانەت ئەو بەشە لە فیمینیستە ئیسلامییەکان کە لە تەیفی میللی – مەزهەبیین و ناکۆکن لەگەڵ رژێم ئەوانیش لەبیروباوەڕی پێشکەوتوو خۆدەبوێرن و لەروانگەی شەرعەوە بە ناعەدالەتی ئیسلامی دەبارەی ژنان رازین تەنها لەهەندێ مەسەلەی لاوەکیدا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ناکۆکییان هەیە.

لە ریفۆرمخوازەکانیش دەتوانرێت ئاماژە بە دژایەتی ژنانی ریفۆرمخواز لەگەڵ بیروباوەڕی پێشکەوتوو بکرێت، بۆ نمونە خانمی هایدەی موغیسی لە کۆبوونەوەیەکدا کە ساڵی رابردوو لە شاری دالاسی ئەمریکا بەسترا ئاماژەی بەوە دا کە دەبێت کێشەی ژنان بەکاری رۆشنبیری لە ناوپیاوان چارەسەر بکرێت. ئەو لەبەرامبەر ئەوپرسیارەی کە رای چییە بەرامبەر ئەوەی کە ریشەی کێشەی ژنان ئابوورییە وتی "وانییە ئەوە قسەی چەپە کە دەڵێت ژێربینای ئابووریی سەرخانی سیاسی دروستدەکات، ئەوە نادروستە و من زەمانێك چەپ بووم و ئەو بیرە نادرووستەم هەبوو". ئەم رەوەندە لە لەلای سەڵتەنەت تەڵەبەکان و حکومەتی ئەمریکاو شوێنی تریش بەو جۆرەیە لەم رووەوە بەکورتی وتەکانی سیمین پاکنەژاد لە رەخنە لێگرتنی ئەوانەدا ئاماژە پێدەکەم.

لە ئەمریکا (Ms Magazine) یا رێکخراوی ژنانی ئەمریکایی کە لەئەمریکا(Now) کاردەکەن و لەکۆبوونەوەی کۆبنهاگن هەڵوێستی دژی فەلەستینییان وەرگرت لە بنەڕەتدا زایۆنین و پاریزگاری لە مەسەلەکانی

ئیسڕائیل دەکەن و لەهەمانکاتدا لە دژی مەسەلەکانی رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین و وتاری ئەو رێکخراوە وەستان و لەدژیان لە کۆپینهاگن وتاریان پێشکەشکردبوو. ئەمڕۆ زۆرێك لەوانەو لەناویشیاندا (رێکخراوی فیمینیستی زۆرینە) ئەو هەلویستانەی بەرامبەر فەلەستین و رووداوی 11ی سێپتەمبەری 2001و شەڕی ئەفغانستان هەیانە هەڵوێستێکن کە بەتەواوی هاوجووتن لەگەڵ بەرژەوەندی حکومەتی وڵاتەکەیان. هەر ئەو رێکخراوە رێکخراوی ژنانی ئەفغانی(راوا)ی بانگهێشتکردبوو کاتێك بینییان رێکخراوی ژنانی ئەفغانی هەڵوێستی توندی دژی ئیمپریالیستییان هەیە، ئامادەنەبوون کارئاسانی سەفەرەکەیان بۆ بکەن. کاتێکیش جەنگی ئەفغانستان روویدا ئەم بەشە لە فیمینیستە ئەمریکییەکان لایەنگری شەڕیانکردو بە تەواوی پشتیوانییان لەو حکومەتە کرد کە ئەمریکا بردوویەتیە ئەفغانستان و ئەو حکومەتەشیان بە رزگارکەری ژنانی ئەفغان پێناسەکرد، سیمینی پاکنەژادیش سەبارەت بەژنانی ئێرانی دانیشتووی دەرەوە ئاماژەی بە چەند کەسایەتیەك کرد کە بابەتەکانی باڵی راستی بەهێزدەکرد. لەناویاندا نیرەی تەوحیدی و مەهنازی ئەفخەمی و ئەفسانەی نەجمئابادی، کە بەشێك لەوانە سەڵتەنەت تەڵەب بوون و لەرژێمی پاشایەتیدا بەرپرسیارێتی سەرەکییان هەبووە. سیمینی پاکنەژاد لەوەش واوەتردەچێت و دەڵێت: ئەوانە چەپ بە رێگری سەر رێگای ژنان دەزانن و خوازیاری رژێمێکن لەئێران کە لەلایەن ئەمریکاوە بێتە سەرکار.

ئەوە شتێکی رۆشنە کە بۆرژوازی بە تەواوی توانای خۆی تێدەکۆشێت لەرێگای بزووتنەوەی فیمینستییەوە خەباتی ژنان لە رەوەندی ئەصڵی خۆی لابدات و لە راستای بەرژەوەندییەکانی خۆی بەکاری بێنێت. بە رێگای کاری ئایدیالیستی و فۆرماڵی بۆ وەستاندنی هێزی پێشڕەوی خەباتی ژنان. لە رووەیەکی ترەوە بیری پێشڕەو تەنها بە رەخنەگرتن نابێت بووەستێت بەڵکو

دەبیت ڕێگای کاری ڕادیکاڵو ئەڵتەرناتیڤ بخاتەڕوو. لە ئەڵتەرناتیڤێکی کرێکاریدا دەبێت تەواوی ئەو چەندوچوونو گۆشەو کەنارانەی کە دەبنە ڕێگر لەبەردەم نایەکسانی ژنانو پیاوان نیشانبدرێت. من لێرەدا هەوڵدەدەم کاری هەڵسوڕاوانی ئەم مەیدانە ئاسانکەم بە ئومێدی ئەوەی ئەگەر لەگەڵی هاوڕابوون لە نووسینەکانیاندا پەیوەند بەم مەسەلەیەوە کەڵکی لێوەربگرن. یاخود ڕێگای تر بخەنە ڕوو.

جیاوازی نێوان مرۆڤەکانو دابەشکردنیان بۆ دوو ڕەگەزی نێرو مێ یاخود ژنو پیاو نیشانەی نادادپەروەری کۆمەڵایەتیە. پەیدابوونی ئەو نایەکسانیە بۆ ئەو بیروباوەڕانە دەگەڕێتەوە کە دەورانێکی دوورودرێژ کەڵکیان وەرگرتووە لە جیاوازیو نایەکسانیی نێوان مرۆڤەکانو درووستکردنی دووجەمسەری ژن-پیاو. هۆی سەرەکی ئەم نایەکسانییە ئابوورییە، بە ناسینی تەواوی هۆیەکانی دروستبوونی ئەو دوو جەمسەرییەو هەڵپێچانی فەرهەنگی پیاوسالاری دامەزراندنی جیهانێک کە تیایدا کۆمەڵگا بە مرۆڤەکان(ژنو پیاو) پێناسە بکرێتو بڕیاربدات کە:

1- ژنو پیاو یەکسانن.

2- دەخالەتکردنی پیاو(باوك، مێرد، برا یا کەسانی نزیك) لە بەرتەسککردنەوەی پەیوەندیو هاوژیانی ژنان لەگەڵ دەوروبەریان قەدەغەیە.

3- هاوسەرگیری کارێکی تایبەتی کەسەکانەو هەرکەسێك ژن بێت یا پیاو لە هەڵبژاردنی هاوبەشی ژیانی خۆی ئازادە. هەرجۆرە دەستتێوەردانو گوشاردانانێك بۆ لەبەرچاوخستنو درووستکردنی دوودڵی قەدەغەیەو پەیوەندیو خۆشەویستی کارێکی ئازادانەیە. مرۆڤەکان لەئاکامی بیرکردنەوەی ئازادانەدا دەتوانن بەلێپرسراوێتی زیاترەوە ئایندەی خۆیان دیاریبکەن. تەواوکردنی ئەم پرۆسەیە دامەزراندنی خێزانی ساغو پایەدارو هەروەها لەدایکبوونو پەروەردەی باشی منداڵ مسۆگەر دەکات.

4- کاتێك ژنو پیاو بڕیاردەدەن هاوسەریو ژیانی هاوبەش پێکەوە بنێن، کەچوونە ئەو شوێنەی هاوسەرێتی یاسایی تێدا تۆماردەکرێت، هاوسەرێتیەکەیان فەرمیە.

5- تەمەنی یاسایی بۆ هاوسەرگیری 18ساڵیەو جیاوازی تەمەن لەنێوان هاوسەرەکاندا نابێت لە 7ساڵ زیاتربێت.

6- ڕێوڕەسمی ئاینی بۆ هاوسەرگیری کاری تایبەتی هەرکەسێکە، کردنو نەکردنی ڕێگا لە کاری یاسایی ناگرێتو ناچارکردنی کەسەکان بەو ڕێوڕەسمە (ئەگەرخۆیان نەیانەوێت) قەدەغەیە.

7- کە بەشێوەی فەرمی هاوسورێتی لەنێوان ژنوپیاودا تۆمارکرا تەواوی سامانی هەردووکیان هاوبەش دەبێتو لیستی سامانی هەردوولا لە بەڵگەنامەی هاوسەرێتیدا دەنووسرێت، کە سامانی پێش هاوسەری(نەختیو نانەختی) دەگرێتەوەو هەدوولا واژۆیدەکەنو هەرکاتێك نەیانتوانی ژیانی هاوبەش درێژە پێبدەنو خوازیاری جیابوونەوە بوون بەشێوەی یەکسان لەنێوانیاندا دابەشدەکرێت.

8- سەبارەت بە بوونو نەبوونی منداڵ پێویستە پێش هاوسەری ڕۆشن بێت تا دوایی کێشە نەنێتەوە، لەکاتێکدا کە ڕێککەوتن لەسەر منداڵ بۆ کۆنترۆڵکردنی زۆربوونی ژمارەی دانیشتوان 2 منداڵ بەسە، ئەگەربکرێت یەك کوڕو یەك کچ.

9- چاودێریو بارهێنانی منداڵ لەنێوان ژنو پیاودا هاوبەشو یەکسان دەبێتو بەنۆرە لەلایەن دایكو باوکەوە ئەنجامدەدرێت.

10- چۆنێتی مامەڵەکردنو پەروەردەی فکری منداڵ بەمەبەستی ئامادەکردنیان بۆ قوتابخانە پێویستە پێکەوە بێتو ژنو پیاو پێشتر لەسەری ڕێکبکەون چۆن بێت. لەهەرکاتێکدا جیاوازی درووستبوو مافی دایك

لەپێشترە، لەبەرئەوەی ئەو شیری دەداتێ و تایبەتمەندی منداڵەکە باشتر دەناسێت. لەحاڵێکدا پیاو رازی نەبوو ئەو کێشەیە بەیاسا چارەسەردەکرێت.

11- باشترین حاڵەت بۆ ژن و پیاو ئەوەیە کە بەنۆرە کاربکەن، یەکیان کاربکات و یەکیان چاودیری بکات. کەیەکیان لەسەرکار گەرایەوە ئەویدیکەیان بچێت بۆسەرکار. لە هیچ بارودۆخێکدا رێگا نادرێت ژن ناچار بکرێت هاوکات لەگەڵ چاودێریکردنی منداڵدا کاربکات.

12- چەند ژنە، شیربایی، صیغەو ژن بەژن قەدەغەیە.

13- پیاو لەخێزاندا هەرچییەکی کچ بێت(تەنانەت باوک و براش) بۆیان نییە دەست لە هەڵبژاردنی هاوسەری ئەوان وەربدەن.

14- میراتی خێزان دوای مردنی باوک و دایک بەشێوەی یەکسان لەنێوان منالانیاندا(کوڕوکچ) دابەشدەکرێت. لەکاتی لەژیاندان مانی دایک و باوکیش دا، منالان چ کوڕو چ کچ ئەگەر ویستیان بەتەنیا بژین دەبێت پشکی خۆیان لە میرات پێبدرێت.

15- ئەگەر ژن و پیاو بریاری جیابوونەوەیان دا دوای جیابوونەوەش هەروەک کاتی هاوسەرێتییان چاودێری و خەرجی بەخێوکردن بە ئەستۆی هەردوکیان دەبێت و ئەرکی هەریەکەیانە دوای کارەکەیان بۆ وەرگرتنی منالەکان سەردانی یەکتر بکەن.

16- چ ژن چ پیاو ئەگەر لە هاوسەرێتی یەکەمیاندا 2 منالیان هەبێت لە زەواجی دووەمیاندا بۆیان نییە مندالی تریان ببێت.

17- تا ئێستا نەریت وابووە کەدوای زەواج ژن چووەتەسەر خانەی خێزانی پیاو، کە ئەوە وابەستەیی ژنی بە پیاوەوە نیشاداوەو ژنی کردووە بە پلەدوو، لە ئیستا بەدواوە چ ژن و چ پیاو هەریەکەیان ناوی خێزانی خۆیان پارێزراو دەبێت.

18- نەریت وایە منال بەناوی باوانیەوە بانگدەکرێت، دەبێت جۆرێك بێت کە یەکسانی نێوان باوك و دایك دەستەبەر بکات. بۆ ئەو مەبەستە ناوی خێزانی منال دەبێت بەناوی هەردووکیانەوە بێت.

19- دایك و باوك نابێت ئەو جۆرە یارییانە بدەنە منالەکانیان کە جیاوازی نێرو مێ درووست دەکات، واتە نابێت بوکەشوشە لەبەرئەوەی نیشانەی مێیە تایبەت بێت بەکچ ئەوە پەیوەندی بە پیاوسالارییەوە هەیەو ئیتر نایاسایییە. بەگوێرەی ئیمکان ئامرازەکانی یاریکردن هاوبەش بن، ئەگەر نا بۆ هەردوو رەگەزەکە یەکسان و یەکجۆر بن.

20- هەرجۆرە دانیشتنێك لەنێوان دایك و باوکدا بۆ بەرنامەی ژیانیان پێویستە منالەکانیان(کوڕو کچ) بەشدار بکەن و لەچۆنێتی بەرێوەبردنی تێیان بگەیەنن، تا 16 سالی راوێژیان پێبکەن و لەوەبەپاش بەکردەوەو راستەو خۆ بەشداریانکەن.

21- ئەگەر دایك و باوك بریاریان دا منالەکانیان بۆ کارێك بنێرنە سەفەر دەبێت هەردوو رەگەز بگرێتەوە، ئەگەر جیاوازی کرا دەبێت سزای یاسایی بدرێت.

22- بەشداری ژنان لە تەواوی مەیدانەکانی کاری کۆمەلایەتی ئازادەو هیچ جیاوازی نییە لەگەڵ پیاو. تا ئێستا بەدەگمەن بینراوە هەڵبژاردنی ژنان بۆ پۆستە بەرزەکانی سەرۆکایەتی لەبەرچاو بگیرێت، ئیتر دەبێت وەرگرتنی ئەو پۆستانە بۆ ژنان نەك هەر رێگری نەبێت بەڵکو پێویستییەکیشە.

23- گرێبەستەکانی کار نابێت ئەو پرسیارانە لەخۆ بگرێت کە رەگەزی نێرو مێ جیا دەکاتەوە.

24- جیاکردنەوەی هۆیەکانی گواستنەوەو پۆلەکانی خوێندن و خواردنگەکان و دەستەبەندی کردنی کارو وەرزش لەسەر بنەمای رەگەز قەدەغەیە.

25– تەواوی ئیمکاناتی تەندروستی لەگشت بارودۆخێکدا دەبێت لەشوێنی کار بۆ ژنان لەبەردەستدا بێت و دکتۆرو هۆیەکانی پێشگرتن بە مناڵ بوون بۆ ئەوانەی نایانەوێت مناڵیان ببێت دەبێت لەبەردەستدابێت تا ڕیگە بە لەباربردن بگیرێت.

26– 3 ڕۆژ پشووی زیاتر لەمانگێکدا بۆ ژنان لەکاتی سوڕی مانگانەدا.

27– ژنان لەهەڵبژاردنی جۆری کاریاندا سەربەستن.

28– ژنانی شیردەر ڕۆژانە کاتژمێرێک کەمتر کاربکەن.

29– ژنان دەبێت چەندین کار بزانن تا لەکاتی گۆڕینی کارەکانیاندا ڕێگرییان بۆ درووست نەبێت و بۆ ئەو مەبەستەش دەبێت خولی تایبەتی ڕاهێنان ببینن.

30– سپاردنی کاری قورس بەژنان قەدەغەیە.

31– ژنانی دووگیان 4مانگ پشووی ڕەسمییان پێدەدرێت (بەتەواوی مافەکانییەوە) 2مانگ پێش و دوو مانگ پاش مناڵبوون، ئەگەر دکتۆر ماوەی پشووی درێژتر کردەوە دەبێت بڕیاری دکتۆر فەرمی وەربگیرێت.

32– بەمەبەستی پاراستنی حورمەت و کەسایەتی ژنان و بۆ ڕێگرتن لەوەی بکرێن بە کاڵا، کەڵکوەرگرتن لە کاری ژنان بۆ دیعایەی بازرگانی و لە مەیخانەکان و شوێنی لەو جۆرە قەدەغەیە.

33– لەشفرۆشی قەدەغەیە، ئەم کارە بەشێکە لە بەکاڵاکردنی ژنان و ئەنجامدەرانی ئەو کارە هەم ژن و هەم پیاو سزادەدرێن، هۆی لەشفرۆشی هەژارییە، ڕژێمە چینایەتییەکان تائێستا هۆکاری ئەمە بوون، ئەو ڕژێمانە وشیارانە ڕیگەنادەن پێویستیەکانی مرۆڤ دەستەبەر ببێت، لەئاکامدا لەناو پیاواندا دزی و لەناو ژناندا لەشفرۆشی ڕەواج پەیدا دەکات، لەحکومەتی کۆماری شورا شۆڕشگێڕەکاندا لەبەر ئەوەی تەواوی پێویستیەکانی

مرۆڤەکان دابین دەبن هیچ بیانوویەک بۆ لەشفرۆشی نەماوەتەوەو بەهەموو شێوەیەک قەدەغەیە.

34– لە لادێکان دەبێت نانەواخانەی گشتی هەبێت تا ژنان لە نانکردنی ڕۆژانەو کەناری تەنیشت تەنوورەکان ڕزگاریان بێت.

35– لەهەر دێیەک دەبێت جلشۆرگەی گشتی هەبێت.

36– دەبێت کارەبا بەهەر دێیەک بگەیەنرێت تا بەهۆیەوە ڕیگابگیرێت لەوەی بەهێزی ژنان جێگای بگیرێتەوە.

37– لەتەواوی لادێکان دەبێت مەڵبەندی تەندرووستی و دکتۆرو کارمەندی شارەزا هەبن کە وەڵامدەرەوەی نەخۆشیەکانی ئەو ناوچەیە بن کە زۆربەیان ژنان و مناڵانن.

38– سەرەڕای کاری سەخت و قورسی ژنانی لادێ، سەرپەرشتی و چاودێری مناڵانیش ئەو بارەی قورستر کردووە، بۆیە دەبێت تەواوی ئامرازەکانی سەرگەرمی مناڵان بۆ دێهاتەکان ببرێت و قابیلی کەڵک لێوەرگرتن بێت بۆ مناڵان، بەمەش بەشێک لە ئەرکەکانی ژنان لادەچێت.

39– خوێندنی ژنان لە دێهات تا قۆناغی ناوەندی ئیجبارییە، ژنانی لادێ دەبێت بتوانن بچنە زانکۆ ئەمە تاکە ڕێگایەکە بەڕێوەبردنی خەڵک بەدەستی خەڵکی ناوچەکە خۆی دابین دەکات.

40– بۆ جێبەجێبوونی خاڵی 39 دەبێت تەواوی لادێکان قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندییان هەبێت، بۆ دەورەی کۆتاییش دەبێت هەر چەند گوندێک و ناوەندێکیان هەبێت. زانکۆش دەبێت لەهەموو شارەکان هەبێت.

41– بۆ سەلامەتی و تەندرووستی دەبێت لەهەموو دیهاتەکان گەرماو هەبێت، بەبێئەوە ناوەندەکانی داوودەرمان ناتوانن زۆر کاریگەر بن، بۆ سەلامەتی ژنان لەکاتی دووگیانی داو هەروەها بۆ مناڵانی تازە لەدیک بووش ئەوە یەکێک لە هەنگاوە بنەڕەتییەکانە.

بەم شێوەیە کۆتایی بە کاردابەشکردنێکی ناعادیلانە دێت کە لەسەر بنەمای رەگەز دامەزراوەو هەر لەگەڵ سەرهەڵدانی چینەکان سەریهەڵداوەو بە کۆتایی‌هاتنی چینەکانیش کۆتایی دێت. ئیتر کۆمەڵگای مرۆڤایەتی رازی نابێت تەواوی تەمەنی ژنان بەخواردن دروستکردن و جلشۆری‌و منداڵ بەخێوکردنەوە سەرف بێت و پیاویش لەهەمووی ئەو کارانە بەخشراو بێت و سەرەڕای ئەو تەواوی ئیمکاناتی خێزانیشی لەدەست دابێت و بەو هۆیەوە بچێتە سەیران و گەشت و لەرووی سیاسیشەوە تەواوی کاروبارەکان لەدەست پیاواندا بن. بەم خاڵانەی ئاماژەیان پێکرا ژنان لە کۆیلەتی مۆدێرن رزگاریان دەبێت، ئەوە مافێکی بێئەملاو ئەولای ژنانەو دەبێت ئەو مافەیان پێبدرێت، ماف دەسەنرێت نادرێت، بۆ گەیشتن بە مافەکان دەبێت خەبات بکەین و بۆ خەباتیش رێگایەکی تر نییە جگە لە هاوخەباتی ژنان لەگەڵ کرێکاران. ناکرێت لەو رژێمانەی ئێستا چاوەڕوانی یەکسانی بکرێت، چونکە ئەوان سەرچاوەو هۆکاری نایەکسانین، ئەگەر نایەکسانی‌و جیاوازی نێوان مرۆڤەکان نەبوایە دەسەڵاتدارانی ئێستا ناتوانن پایەکانی خۆیان بپارێزن. بۆیە ژنان و کرێکاران دەبێت یەکبگرن رێگرییەکانی سەر ریگای ژنان بەتەنها پیاوان نین بەڵکو ئەوە بارودۆخێکە کە پلەو پایەی بەرزتری بە پیاوان داوە. شتێك کە بزووتنەوەی فیمینیستی ناتوانێت یاخود نایەوێت تێی‌بگات.

لەکۆتاییدا ئێمە خوازیاری یەکێتی ژنان و کرێکارانیین و تەنها یەکێتی ئەم دوو بەشە دەتوانێت سەرکەوتن مسۆگەر بکات. لەم بارە یەوە ئۆگەست بیبڵ کرێکاری مارکسی‌و رابەری وشیار لە کتێبێکدا بەناوی "ژن و سۆسیالیزم" باسی ئەوە دەکات کە داهاتوو بە سۆسیالیزمەوە گرێدراوە، ئەمە بەو مانایەیە کە لەهەنگاوی یەکەمەوە کرێکارو ژن هاوڕێگان.

مافی ژن
لەدەستوری کاتی دەوڵەتی عێراق دا

ئاسۆ غریب

دەستوری کاتی دەوڵەتی عێراق کە لە 8ی مارس" رۆژی جیهانی ژناندا, لەلایەن ئەنجومەنی حوکمی ئینتقالی عێراقەوە دەرچوو, بەڕادەیەك مافی ژنانی فەرامۆش کردووە کە زۆر جێگانی سەرنجەو مایەی سەر سووڕمانیشە کە تەنانەت رۆژی جیهانی ژنانیش سەرەتایی‌ترین مافەکانی ژنانی بیر نەهێناونەتەوە.

هەرچەندە, مانای سیاسی‌و چینایەتی ئەو خۆبواردنە لەتۆرماکردنی مافەکانی ژنان خەڵکێکی زۆر دەرکی پێدەکات, بەڵام پشتگوێ‌خستنێکی لەو جۆرە جگە لە کۆنەپەرستی سیاسی و دژایەتی ڕاستەوخۆ لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی نیوەی کۆمەڵ ماناوپاساوێکی تری نییە، بەتایبەتی لەمرۆدا کە مەسەلەی ژنان یەکێکە لەمەسەلە سیاسییەکان و بەشێکەلەکێشە کۆمەلایەتیەکانی کۆمەڵگای عێراق.

ژنان ستەمدیدەترین بەشی ئەم کۆمەڵگایەن و لەهەمووان زیاتر بوون بەقوربانی سیاسەتە دژی مرۆڤانەکانی رژێمی پێشوو، ئێستاش لەسایەی دەسلاتی نوێدا، کە هێشتا خۆیان نەگرتووە، بەم شێوەیە مامەڵە دەکرێن،

بۆیە نوسینو بەجوابهاتن لەسەر ئەو مەسەلەیەو تاوتوێکردنی گرنگی زۆری هەیە.

سەرەتا ئەوە بڵێم کە لەڕوانگەیەکی ئینسانیو پێشکەوتنخوازانەوە کێشەو مەسەلەی ژنانی عێراق سەلماندنو بەڕەواناسینی مافەکانی ئەم بەشە گرنگەی کۆمەڵەو دەستبەر بوونی ئەو مافانە پێویستیەکی بنەڕەتیو چارەنوسسازی پێشکەوتنی کۆمەڵگاو ئاسوودەیی ژیانی خەڵکەکەیەتی, لەبەرئەوەی بێمافیو چەوسانەوەی ژنان سەرەرای ئەوەی کەنیشانەو دەلالەتی کۆنەپارێزییە لەهەمان کاتدا سەرچاوەی کێشەو ئاشوبی نێوان مرۆڤەکانیشو ژیانی ئاسایی تێکدەداتو لەسەر بنەمای نێرو مێ خەڵکی دەخاتە بەرانبەر یەکترو دەشبێتە بەبەربەستێکی جدی لەبەردەم پێشکەوتنو دیموکراسیەتدا.

من لەگەڵ ئەوەدامو بەپێویستیشی دەزانم ئاسەوارە زیانبارەکانی ئەو تێڕوانینە پیاوسالاریو کۆنەپارێزانەیە رۆشنبکرێتەوە کە لە کۆمەڵدا دەرهەق بەمەسەلەی ژنانو جێگاو ڕێگای ژن لەئارادایە. بەڵام ئەو دەزگا فکریەی ئەو دەستورەی پێنوسراوە پێوستە ڕەخنەی ووردو توندی لێبگیرێت، چونکە بەحوکمی ئەوەی کە دەسەڵاتو جێبەجێکردنی یاسای بەدەستە راستەوخۆ کاریگەریی لەسەر کۆمەڵگەو ژیانی مرۆڤەکان دادەنێتو ئەو کۆنەپارێزیو پیاوسالاریەش کە لەکۆمەڵدا هەیە بەرجەستەتری دەکات.

قسەکەرانی بۆرژوازی باسی ئەو رێژەی (25٪)ە دەکەن کە لەپێکهاتی ئەنجومەنی نیشتمانی عێراقدا بۆ ژنان دانراوەو ئەوەش وەك دەسکەوتێکی گرنگو پڕ بایەخ دەناسێنن. ڕەنگە ئەو بەندە لەیاسای بنەڕەتی دەوڵەتی عێراقدا شتێکی بێوێنە بێت لەچاو دەستووری پێشوو وە تەنانەت بەبەراوورد لەگەڵ دەستوری وولاتانی دەوروربەریش, بەڵام ئەمە نەك بەمانای مسۆگەرکردنو دابینکردنی مافەکانی ژنان بەڵکو بەمانای داپۆشینی

بێمافیەکانەو پێموایە ئەوان ئەو بەندە بەبەراوود لەگەڵ (هیچ) لێکدەدەنەوە نەك بەبەراوورد لەگەڵ پێویستی ژیانی کۆمەڵایەتی ئەمڕۆو مافەکانی بەشێکی گرنگی کۆمەڵ.

ڕاستیەکی مێژوویی‌حاشاهەڵنەگرە کەدەسەڵاتی سیاسی لەعێراقدا چەندە ڕۆڵی بینیوە لەچەوساندنەوەو بێمافکردنی ژناندا, هەر بۆیە ئەو خۆبواردنەی ئەنجومەنی حوکمیش لەمافە ڕەواکانی ژنان کە زادەی سیاسەتو ئەندێشەی حزبە سیاسیە بۆرژوازیەکانو هێزە دسەڵات بەدەستەکانی ئەمڕۆی عێراقە (نەك زادەی واقیعی کۆمەڵگا وەك ئیدعای دەکەن) مەترسییەکی گەورەیە هەم لەسەر چارەنووسی ژنانو هەم لەسەر ئایندەی کۆمەڵگە. چونکە بەشێکی گرنگ لەو بێمافیەی کەبەسەر ژناندا سەپاوە لەڕێگای دەسەڵاتی سیاسیەوە گواستراوەتە بۆ ناو کۆمەڵگاو لەژێر گوشارو پرێسی ئەودا بووە بەفەرهەنگو یاسای بەرێوەبەردنی ژیانی خەڵك.

گرنگی دەسەڵاتی سیاسی لەوەدایە کە دەتوانێتو لەدەستی دێت بابەتو مەسائیل لەناو خەڵکدا جێبکاتەوەو بەهێزی دەسەڵات جێگیری بکات, لێرەوەیە کە دەسەڵاتی کاتی عێراق ئەگەر دیموکراتو پێشکەوتنخوازو لایەنگری مافەکانی خەڵك بەگشتیو لەناویشیاندا لایەنگری مافکانی ژنان بووایە, دەیتوانی زۆرێك لەمافەکانی ژنان دابینو دەستەبەربکاتو لەیاساکاندا بەڕەسمی بیناسێنێت, نەك ئەوەی تەنانەت لەکۆمەڵگەش کەمتر دان بەمافی ژناندا بنێت.

لەکۆمەڵدا ڕۆلی ژنان لەو 25(٪)ەی کەئەنجومەنی حوکم بڕیاری لەسەرداوە زۆرترەو بڕیارەکەی ئەنجومەنی حوکم تەنانەت بەپێوانەی کۆمەڵگاش نیە. ئەوە لەکاتێکدا کە دەبوایە پێشڕەوی کۆمەڵ بوایە بۆ جێگیرکردنی مافو دەسکەوتی زیاتر. دیارە واقیعی کۆمەڵگای عێراق زۆر لەوە لەپێشترە کە لەو دەستوورە کاتیەدا رەنگی داوەتەوە, ڕەنگە باشترین نمونەش ئەو ناڕەزایەتیە

تووندو فراوانه بێت که بەدژی یاسای 137ی ئەنجومەنی حوکم بەڕێوەچوو که سەرەنجام ئەنجومەنی حوکمی ناچار بەهەڵوەشانەوەی کرد. هەر ئەوەی کەواقعی عێراق خاوەنی دژایەتیه لەگەڵ بڕیاری 137و ئەنجومەنی حوکمیش خاوەنی خودی بریارەکەیە, بەلگەیەکی باشه بۆ دەرخستنی جیاوازی نێوان ئەو دووانە. مەترسی ئەم مەسەلەیەش لەوەدایەکه کاریگەری دەسەڵاتی سیاسی لەچەوساندنەوەو بێمافکردنی ژناندا هەر درێژه پێدەدات.

ئەو دەستووره کاتیه جگه لەو 25(٪)ه هیچ شتێکی دیکەی تایبەت بە مەسەلەی ژنان و مافەکانیانی تێدا نیە, ئەویش لەچاو ڕێژەی ژناندا نەك هەر هیچ نیە, بەڵکو خۆی نیشانەی چەوسانەوەو چەند پلەیی ژنانە, هێزه کۆنەپەرست و پیاوسالارەکان کاتێك پاسا و بۆچەند ژنەیی دەهێننەوه وا ڕادەگەیەنن گوایه ژنان لەعێراقدا ڕێژەیان لەپیاوان زیاترەو بەو هۆیەوه پیاوان ئاساییيه ئەگەر زیاتر لەژنێکیان هەبێت, هەرچەنده باوەڕی ئەوان سەبارەت بەچەند ژنه لەزۆرایەتی و کەمایەتیيەوه نەهاتووەو ئەوه تەنها بیانوويەکەو بۆ هەمانکێشه که لەکۆمەڵگەی (چین)دا ڕێژەی پیاوان زیاتره لەژنان بەهەمان دەرەنجام ڕازی نین و کارێکی لەو جۆره بەگەورەترین بێپرەنسیبی ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی دەزانن, بەڵام ئەو زۆربەیه لەڕووی مافی سیاسی و کۆمەڵایەتیيەوه 4/1ی مافی پیاوانیان پێدەبەخشرێت و ئەمەش بەدابین کردنی مافەکانی ژنان ناودەنرێت.

ڕاستی مەسەلەکه ئەوەیه که ئەو دەستوره بەپلەی سەرەکی بۆ تەکریس کردنی نەتەوەپەرستی و ئاین و تائیفه داڕێژراوەو ئیمتیازێکه بەلایەنه سیاسیه نەتەوەیی و ئاینی و تایەفیەکان نەك دیاریکردنی مافی هاووڵاتیانی عێراق بەشێوەیەکی یەکسان و بەبێجیاوازی لەنێوان, نێرو مێ و ئاین و نەتەوەکاندا, تێڕوانین و بڕیاری ئەو لایەنه ئاینی و تائیفییانه بۆ مەسەلەی ژنان ڕۆشنه, که جگه له بێمافی شتێکیتر نیه. لەوەدا قسەکەرانی بۆرژوازی

لەسەر هەقن که ئەگەر ئەو (5 2٪)ه بەراوورد بکەیت لەگەڵ باوەڕو قەناعەتی زۆربەی زۆری ئەوانەی لەئەنجومەنی حوکمدان, ئەوه زۆر زۆرەو تەنانەت بڕینی هێڵه سورەکانه, بەڵام چیبکەن که بۆ واقعی کۆمەڵگەی عێراق ناچارن پێبەجەرگی خۆیاندا بنێن.

بەڵام بەشداری کردنی ژنان بەڕێژەی 25٪و تەنانەت زیاتریش لەئەنجومەنی نیشتمانی و تەنانەت یاسادانانیشداو خۆبەخۆ نابێته دابینکردنی مافەکانیان, لەبەرئەوەی مەرج نیه هەموو ژنێك نوێنەری مەسەلەی ژنان بێت, وەك چۆن بوونی کورد لەدەسەڵاتی بەعسدا (ڕێژەکەی هەرچەندێك بووبێت) بەمانای دابینکردنی مافەکانی خەڵکی کوردستان نەبووه, لەبەرئەوەی لەبناغەوه دەسەڵاتەکه لەسەر بنەمای جیاوازی دامەزراوه. بەو پێیه ئەگەر ئەنجومەنی حوکم خاوەنی فەرهەنگی پیاوسالاری و ئیسلامی بێت, ئەگەر تەواوی ئەندامەکانیشی ژن بن, ناتوانن تاکه یەك مافی ژنان زیاد بکەن, مارگرێت تاتشەر که سەرەك وەزیرانی بەریتانیا بوو که دەورەیەکی گرنگ لەژیانی سەرمایەداری ئەو وڵاته بەو دەناسرێتەوه, نەك هەر نەبووه هۆیەك بۆ زیادکردنی مافەکانی ژنان, بەڵکو لەڕوانگەی بەرژەوەندییه چینایەتیەکانی سەرمایەدارییەوه داوای لەژنان کرد بچنەوه ناو چوار دیواری ماڵەکانیان و سەرقاڵی ماڵداری و منداڵ بەخێوکردن بن, بەو پێیه زیاتر لەپیاوانی هاوشێوەی خۆی هێرشی کرده سەرمافەکانی ژنان و لەپێناوی بەرژەوەندی ئابوری و سیاسی ڕژێمەکەیدا, لەپێشدا ژنانی بەبێکاری سپارد که دەیزانی ئاسانتر دەتوانێت هێرش بکاته سەریان, ڕاسته ئەو ژن بوو بەڵام بەرژەوەندی سەرمایەداری لەمافی هاوڕەگەزەکانی خۆی بەلاوه گرنگتر بوو, ئەوه لەکاتێکدا که ئەو (25٪)ەی لەئەنجومەنی نیشتمانی عێراقدا بڕیاره ژنان بن, نوێنەری هیچ بەش و ڕێکخراوێکی ژنان نین و هەڵبژێردراوی هیچ ناوەندێکی ژنان نین, بەڵکو ئەندامی هەر ئەو حزبانەن که

لە دەسەڵاتدانو بەهەمان سیاسەتو ئایدۆلۆژیاو فەرهەنگو ڕەوشتی ئەو حزبانە پەروەردەبوونو لەوەش واوەتر حزبەکانیان ڕێگایان پێنادەن واوەتر بیربکەنەوەو بڕیاربدەن.

بەبڕوای من کێشەی ژنان هەر بەتەنها تایبەت بەژنان نیە, ڕاستە لەو کێشەیەدا ژنان دەچەوسێنەوە بەڵام کێشەکە هی گشت کۆمەڵەو بەشێوەیەکی کۆمەڵایەتی بەرجەستەبووە. کەواتە چارەسەی ئەو کێشەیە هەچەندە پێویستی بەهاتنە مەیدانی ژنان هەیە, بەڵام بەشێوەیەکی کۆمەڵایەتی حەل دەبێتو تەنها بەژنانو زیادکردنی ڕێژەیان لەدامەزراوەکاندا پەیوەست نییە.

مێژوو سەلماندوویەتی کە سەرچاوەی درێژەکێشانی چەوسانەوەی ژنان بەهۆی ڕژێمی سەرمایەدارییەوەیەو سەرمایەداری وەك نیزامێکی ئابوری پێویستی بەچەوسانەوەو پلە دوویی ژنان هەیەو بەو هۆیەشەوە ڕزگاری یەکجاری ژنان بەڕزگاری چینی کرێکارو خەباتی سەرکەوتنی ئەو چینەوە گرێی خواردووە. بەڵام بۆ بەدەستهێنانی ئەو مافانەی کە لە کۆمەڵگا مەدەنییەکانی ئەمڕۆدا هەیە, گرنگترین شت جێکردنەوەی مافەکانی ژنانە لە یاساکانداو دروستکردنی پشتیوانی یاساییە بۆ ئەو مافانە, گرنگترین شت لە دابینکردنو پاراستنی مافەکانی ژناندا ئەوەیە دەسەڵاتی (قچاو) لە پشتی داخوازییەکانی ژنان بێتو لەو هێرشو دەستدرێژییانە بپێچێتەوە کەدەکرێتە سەر یانو مافو ئازادیەکانی ژنان پارێزگاری لێبکات...

مەسەلەیەکی تر کەئاماژە پێکردنی زۆر گرنگە ئەوەیە کە بەشێوەیەکی ئاشکرا ئەو دەستورە کاتیە کە لەبڕگەی (أ)ی مادەی ...... ڕایگەیاندووە کە: "اسلام دینی ڕەسمی دەوڵەتەو یەکێك لەسەرچاوەکانی یاسایە" هەر ئەمە بەسە بۆ ئەوەی ڕادەی بێماڤ ژنان لەو دەستورە کاتییەداو لەسایەی یاساکانی ئایندەی عێراقدا بخوێنینەوە, لەبەرئەوەی مێژووی ئیسلام مێژووی چەوسانەوەی ژنانە, لەڕوانگەی اسلامەوە ژنان مرۆڤی ئاساییو

ئازاد نین, هەڵسوکەوتو شووکردنو جلوبەرگ لەبەرکردنو هاتنوچوونو بەشداریان لەکۆڕو کۆمەڵەکانداو ...تەواوی ئازادیەکانیان لەدەستی بەشێکیتری مرۆڤدایە کەپیاوانن, پیاوان لەڕوانگەی ئیسلامەوە ماف سەرپەرشتیو چاودێریو لێپرسینەوەو سزادانی جۆراوجۆریان هەیە بەسەر ژنانەوە, تەنانەت مافەکانی ژنانیش ئەو بەشە لە مرۆڤ دیاری دەکەنو ئەوان سنوری بۆ دەکێشن.

دیارە ئەمە هێشتا دیوێکی کێشەکەیە دیوەکەیتری ئەوەیە کە لەژێر سێبەری ئەوانەدا کۆنەپەرستانو پیاوسالارەکان بەپێی ئەو یاساو ئەحکامانە ژنان زیاتر لەقاڵب دەدەنو زیاتر بەقازانجی خۆیان ڕایان دەگرن. ئەمەش باری سەرشانی ژنان قورستر دەکات. تەنها کاتێکیش ئەو قورساییە لەسەرشانی ژنان لادەچێت یان سوك دەبێت کە بەپێی یاسا دەستی کۆنەپەرستیو پیاوسالاری بەو شێوەیە نەك هەر ئاوەڵا نەکرێت, بەڵکو ببەسترێتو هەر جۆرە جیاوازیکاریەك لەسەر بنەمانی ژن بوون قەدەغەبکرێت, هەروەها ئاین لەدەوڵەت جیابکرێتەوە چونکە لەباری واقعیشەوە دەوڵەت دامەزراوێكو ئامرازێکە بۆ بەڕێوەبردنو ڕێکخستنی ژیان کۆمەڵو لەبناغەدا دەوڵەت ئاینی نیە, بەڵکو ئاین کاری مرۆڤەکانەو باشترین شێوەش بۆ پەیڕەوکردنی ئەو کارە ئەوەیە کە تایبەت بکرێت بەکەسەکان.

مەسەلەی ژنانو مافی یەکسان لەگەڵ پیاو

ژنان لەکۆمەڵگای عێراقدا (بەگشتی) ئەو بەشەن لە کۆمەڵ کە زۆرترینو قورسترین زوڵمیان لێدەکرێتو لەبەرانبەر یاساو لەمافە ئابوریو کۆمەڵایەتیو سیاسیەکاندا لەچاو پیاواندا بەپلە دوو حساب دەکرێنو لەسەر ئەو بنەمایە دەچەوسێنرێنەوە.

ئەو چەوسانەوەیە لەفەرهەنگی چینایەتی کۆمەڵگادا (بەگشتی) وەك حاڵەتێکی سروشتی جێگیر بووەو لەدابو نەریتی کۆمەڵایەتیدا ڕەنگی

داوەتەوەو ئاینیش وەك سەرخانی سیاسی هەلومەرجی ئابوری‌و عەینی کۆمەڵگای چینایەتی ڕەسمیەتی پێداوە.

بەڵام چەوسانەوەو پلە دوویی ژنان لەئێستادا هەر بەتەنها بەرهەمی دین‌و نەریت‌و باوەڕە کۆنەکان نیە (وەك زۆرێك لە قسەکەرانی بۆرژوازی ڕایدەگەیەنن) بەڵکو قازانج‌و بەرژەوەندی سەرمایەش هۆکارە لەپاراستن‌و درێژەپێدانی‌دا و نیزامی سەرمایەداری هەرچەندە خۆی دروستکەری چەوسانەوەی ژنان نیە بەڵام کەڵك لەژێر دەستەیی ژنان وەردەگرێت‌و ئەو ژێردەستەییە کە بەرژەوەندی ئابوری کۆمەڵگاکانی پێش سەرمایەداری پێکیانهێناوە، ئەم دەیپارێزێت‌و بەقازانجی خۆی زاخاوی دەداتەوە.

سەرمایەداری لەپێناوی قازانج‌و دەسکەوتی ماددی‌دا, بەردەوام لەهەوڵی داسەپاندنی چەوسانەوەی زیاتردایە بەسەر چینی کرێکارو کۆمەڵگاداو لەسەر بنەمای ئەوە هەلومەرجی ئابوری‌و پەیوەندی کۆمەڵایەتی ئەو نیزامە بەڕێوەدەچێت. پێکهاتی ئابوری خێزان‌و ڕۆڵی لەخوارەوەتری ژنان چ لەبواری کاری کۆمەڵایەتی‌داو چ لەخێزاندا, پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە وەبەرهێنانی سەرمایەداریەوە هەیە. کاری ناومال‌و منال بەخێوکردن, پاشکۆیەتی ژنان بۆ پیاوان‌و دواکەوتنیان لەبواری سیاسی‌و کۆمەڵایەتی‌دا ڕاستەوخۆ خزمەت بەکەڵەکەی سەرمایەو مانەوەی سەرمایەداری دەکەن.

ژنان بەهۆی کاری ناو ماڵەوە بەبێ ئەوەی کرێیەك وەرگرن تین‌وتوانای کرێکارانی خێزانەکانیان بەرهەمدەهێننەوەو بۆ کارکردن ئامادەیان دەکەنەوە. بەهۆی کاری دایکایەتی‌و بەخێوکردنی منداڵەوە_ بەبێ خەرجی سەرمارداری‌و بێ ئەوەی کرێ لەبەرانبەریدا وەرگرێت _جیلی تازەی چینی کرێکار پێ‌دەگەیەنێت. بەهۆی پاشکۆیەتی ئابووری پیاوانەوە هەر بەو کرێیەی کە پیاوان وەری‌دەگرن ڕۆڵێکی گرنگ لەبەرهەمهێنانی سەرمایەداری‌دا دەگێڕن.

بەهۆی ئەوەی کە بە نان پەیداکەری ماڵ حساب ناکرێن, کە پێویستیان بەهێزی کاریان بوو بەکرێی کەمتر لەپیاوان کاریان پێ‌دەکرێت‌و منافەسەی کرێی پیاوانیشیان پێ‌دەکرێت, کە پێویستیشیان بەهێزی کاریان نەما لەسەر کار لایان دەبەن‌و ڕەوانەی کونجی ماڵیان دەکەنەوە بۆ خزمەتی ماڵ‌و منال بەبێ ئەوەی بەبێکار حساب بکرێن‌و وەك بێکار لەبەرانبەریاندا مەسئولیەت قبوڵبکرێت.

لەڕاستی‌دا ژنان بێکار نابن بەڵکو لەماڵەوەو بەخۆڕایی دەبنە هاوبەشی ئەو کارەی کە باوك‌و براو هاوسەرەکانیان بەڕێوەی دەبەن‌و لەبەرانبەردا دەبنە هاوبەشی ئەو کرێیەی ئەوان وەری‌دەگرن. دیارە بەهۆی دەرکردنی ژنانەوە لەسەر کاری کۆمەڵایەتی کاری پیاوانیش قورتسترو زیاتر دەبێت چونکە جێگای ئەوانیش دەگرنەوە.

نەك هەر ئەوانە بەڵکو سەرمایەداری بەهۆی جیاکردنەوەی ژنان‌و پیاوانەوە ناکۆکی دەخاتە نێوان کرێکارانەوەو لەلایەکەوە پیاوان بەهۆی ئیمتیازێکەوە کە لەبەرانبەر ژناندا پێی‌داون بەدژی ژنان‌و بۆ ئاسایی نیشاندانی چەوسانەوەیان کەڵك لێوەردەگرێت‌و لەلایەکی تریشەوە لەرێگای ڕووناکبیرەکانیەوە پیاوان بەسەرچاوەی چەوسانەوەی ژنان دەناسێنێ‌و ژنان بەشێوەی فیمینستی بەدژی پیاوان هاندەدەن.

ئەوانە حوکمی گشتین لەپەیوەندی نێوان چەوسانەوەی ژنان‌و نیزامی سەرماریەداری‌داو ئەنجومەنی حوکمی عێراقیش لەسەر بنەمای ئەوحوکمانە دەستووری کاتی دارشتووەو لەبەرئەوەی دەسەڵاتدارێتی سیاسی بۆرژوازی لەعێراقدا بەشێوەیەکی مێژوویی لەگەڵ سونەت‌و ئەخلاقیات‌و نەریتە کۆن‌و خێڵەکی‌و ئیسلامی‌یەکاندا ئاوێتەبووەو تایبتەمەندی دڕندانەی وەرگرتوە, جیاوازی‌و چەوسانەوەی ژنان کاریگەرترو مەترسی‌دارتر ڕەگی داکوتاوە.

ئەزمەی سیاسی، ئابوری‌و ئیداری 20–30ساڵی ڕابوردووی سەرمایەداری عێراقی دژی ژن بوونی ئەو ڕژێمەی تۆخترکردۆتەوەو ئەو ئەزمەیە وەك حوکمێکی مەنتیقی نیزامی سەرمایەداری ژنانی زیاتر کردووە بە کۆیلەی کاری ناوماڵ‌و منداڵداری. دەیان بیروباوەڕی ئاینی‌و خێڵەکی سەدەکانی ناوەڕاست لەدژیان سەری ڕاستکردۆتەوەو لەناو خێزان‌و شوێنە ڕەسمی‌یەکاندا وەك یاسا کاری پێدەکرێت. لەبەر ئەوەی بەهۆی یاسا دینیەکانەوە هێرش بۆسەر ژنان‌و بێمافکردنیان ئاسانترو ئاسایی‌تر دەچێتە پێشەوە، گرنگیدان بە ئیسلام بووەتە یەکێك لەکارە سەرەکیەکانی بۆرژوازی‌و لێکدانەوەو هەڵوێستی ئەحزابی بۆرژوازی لەعێراقدا بەگشتی دژی ژن‌و کۆنەپەرستانەیە، دوای بەعسیش هیچ ئەڵتەرناتیڤێك بۆ یاساکان‌و پاساوەکانی ڕژێمی پێشوو نیە.

بەتایبەتی بزووتنەوە ئیسلامی‌یەکان، وەك جۆرێك بزووتنەوەی بۆرژوازی ئەم سەردەمە، ڕێك‌و ڕاست دەیانەوێت لەڕێگای دژایەتی‌کردنی ژنان‌و بەکۆیلەکردنیانەوە کۆمەڵگا بۆ چەوسانەوەی هێزی کاری‌و بەرهەمهێنانی سەرمایەداری ئامادەبکەن.

کەواتە بۆرژوازی عێراقی بەدینی‌و تائیفی‌و قەومیەوە نایانەوێت دەست لەو میراتە پڕ بایەخەی سەرمایە بدەن‌و هەریەکیان بەگوێرەی لێکدانەوەی خۆی بەرهەمی دەهێنێتەوە.

ئەگەر کەسانێك باوەڕیشیان نەکردبێت، تەجروبە پێی نیشاندان کە وەزعی ژنان بەبزووتنەوەی کرێکاری‌و کۆمۆنیستی‌یەوە گرێی خواردووەو پەیوەندییەکی ڕاستەوانەیان هەیە پێکەوە، کاتێك کرێکارو کۆمۆنیزم پاشەکشە دەکات، ژنانیش زیاتر دەبنە جێگای حەملەی بۆرژوازی‌و زیاتر سەرکوتدەکرێن.

15 ساڵی ڕابووردوو لەگەڵ بانگەشەی مەرگی کۆمۆنیزم‌و فراوانبوونی دەستڕۆیشتوویی بازاڕی ئازاد، سەختی‌و نالەباری ژیانی ژنانیش هەر لە بێکارکردن‌و کارپێکردنی بێکرێ‌و کرێی کەمەوە بگرە تادەگات بەلێدان‌و لووت بڕین‌و مل پەڕاندن‌و تیرۆرکردن‌و سوکایەتی پێکردن، بەشێوەیەکی سەر سووڕهێنەر زیادی کردووە. بەهەر کۆڵانێکدا تێدەپەڕیت هاواری ژنێك دەبیستی، یان چاو بەفرمێسك‌و دڵ پڕلەخەمێك یاخود تاسەی تازیەباران دەبینیت کە ژنبوون سەرچاوەکەیەتی.

هەڵبەت لەم هەلومەرجەشدا ژنان بەرگرییان لەخۆیان کردووەو بۆڕزگاربوون تێکۆشاون. خەباتی ژنان بۆ ئازادی بەشێکی گرنگ لەمێژووی سیاسی عێراق پێکدەهێنێت، بەتایبەتی لەگەڵ کۆمۆنیستەکان‌و ئازادیخوازاندا ژنان هەنگاوی گرنگ‌و بوێرانەیان هەڵهێناوەتەوە کەهەڵوەشانەوەی بڕیاری 137ی ئەنجومەنی حوکم نمونەیەکیەتی، بەڵام بەهۆی ئەوەی کە چینی کرێکارو کۆمۆنیزم هێشتا لەئاڵوگۆڕە سیاسی‌یەکاندا هێزی سەرەکی نین، نەیانتوانیەوە بەتەواوی بەربەهێرش‌و دەستدرێژیەکانی بۆرژوازی بگرن‌و نەبوونی ئاسۆیەکی ڕۆشن بۆ بزووتنەوەی ژنان‌و سیاسەتی حزبەکان لەدابەشکردنی ژناندا(بەناوی ڕێکخراوەکانی ژنانەوە) ڕۆڵی خۆی بینیوە لەم نێوەدا.

مێژوو سەلمانوویەتی کەڕزگاری یەکجاری ژنان لەسۆسیالیزمدا دێتەدی، کەواتە بۆگەیشتن بەوڕزگارییە خەباتی ژنان بۆ ئازادی‌و خەباتی چینی کرێکار بەدژی سەرمایەداری پێکەوە گرێی خواردووە، واتە هەم خەبات بۆ ئازادی ژنان بەشێکە لە ئەرکی کرێکاران‌و هەم هاوخەباتی کرێکارانیش ئەرکی سەرشانی ژنانە.

پێویستە دەستوور ئەم خاڵانەی خوارەوە وەك سەرەكییترین مافەكانی ژنان لەخۆبگرێت

مافەكانی ژنان دیارو ڕۆشنن، ئەگەرچی باڵە جۆراوجۆرەكانی بۆرژوازی بۆخۆدزینەوە لەمافەكانی ژنان‌و فەرامۆشكردنیان لەئایدۆلۆژیاو دابونەریتییەوە دەپێچن، بەڵام دەستوورێك كەبیەوێت باس لەمافەكانی ژنان بكات، دەبێت ئەم خاڵانەی خوارەوە لەخۆبگرێت:

1/ یەكسانی ژن‌و پیاو لەبەردەم یاسادا هەرچەندە یەكسانی حقوقی بەمانای ڕزگاری یەكجاری ژنان نیەو ڕزگاری یەكجاری ژنان لەیەكسانی كۆمەڵایەتی‌دایە, بەڵام یەكسانبوونی ژنان بەپیاوان لەبەردەم یاساداو سڕینەوەی ئەو جیاوازی‌یە لەنێوانیان ڕێگایەك‌و دەستكەوتێكی گرنگە بۆ ڕزگاری یەكجاری ژنان, دەبێت تێبكۆشین هەموو تاكەكانی كۆمەڵ چ ژن بێت چ پیاو لەبەردەم یاسادا بەچاوی یەكسان تەماشا بكرێن.

ئەو یەكسانیە لەبوارەكانی: كرێ‌وەرگرتن, دەستڕاگەیشتن بەكار, بیمە كۆمەڵایەتیەكان, جۆری كاركردن, مافی هەڵبژاردنی هاوسەر, تەڵاق, میرات, چاودێری مناڵ‌و نەسەب, خوێندن‌و سەفەر بەدی‌بێت.

تەواوی ئەو یاسایانەی كە ژێردەستەیی‌و پلە دوویی ژنان‌و سەروەری پیاوان بەسەریاندا تەبەنی دەكات دەبێت هەڵوەشێنەوەو لەجێگایاندا یاسای یەكسانیخواز دابنرێت‌و هەلومەرجی ماددی‌و مەعنەویش بۆ سڕینەوەی جیاوازیەكان فەراهەمبكرێت.

2/ ژنان دەبێت خاوەنی ئابوری سەربەخۆبن‌و وەك تاكی سەربەخۆ(نەك پاشكۆی پیاو) لەیاساو لەپەیوەندی كۆمەڵایەتی‌دا چاولێبكرێت. ژنانیش وەك پیاوان دەبێت كاری كۆمەڵایەتی بكەن‌و كاری ناوماڵ‌و منداڵداری دەبێت ببن بەئەركی كۆمەڵ‌و دەوڵەت, نەك پیشەی بێ‌كرێی ژنان. نابێت كاری ژنانەو پیاوانە بمێنێت, لەبەرانبەر كاری وەك یەكدا ژن‌و پیاو دەبێت كرێی

وەكیەك وەربگرن, بیمەی بێكاری مافی هەر كەسێكی خوار تەمەنی 18 ساڵیە كە بێكار دەبێت, ژنانیش كە بێكاربوون دەبێت وەك بێكار لەبەرچاوبگیرێن‌و لەو چوارچێوەیەدا ماف‌و بەرژەوەندییان لەبەرچاو بگیرێت.

ژنان نابێت بەهۆی دووگیان بوونیانەوە لەسەر كار دەربكرێن بەڵكو دەبێت لەمۆڵەت‌و خزمەتگوزاری تەندروستی تایبەتی بەهرەمەندبێت‌و دوومانگ پێش مناڵبوون‌و دوو مانگ دوای مناڵبوون واتە چوار مانگ مۆڵەتی ڕەسمی مناڵبوون وەربگرێت بێ ئەوەی لەماف‌و كرێی دابشكێت‌و دوای ئەو چوار مانگەش دایك‌و باوك (یەكێكیان) مافی ئەوەیان هەیە 4–5 مانگی‌تر مۆڵەت وەربگرن بۆ چاودێری مناڵ‌و لەشوێنی كاردا دەبێت شیرخۆرگەو باخچەی ساوایان هەبێت‌و ڕۆژی دوو جارو جاری نیو سەعات مۆڵەتی شیر پێدانی مناڵان دیاریبكرێت. ئەمانە بەمانای ئەوەی كە دەوڵەت بەرپرس بێت لەمناڵبوون‌و چاودێری كردنی‌داو ئەركی دایكان لەو چوارچێوەیەدا نەبێت بەئەركێكی زیادەی تایبەت بەخۆیان. ژنان لەكۆمەڵی چینایەتی‌دا تائێستا دایكایەتی بووەتە هۆیەكی سەربار بۆ چەوساندنەوەی زیاتریان, لەكاتێكدا دەبێت بەو هۆیەوە امتیازیان پێ‌بدرێت‌و تەعویزی ئەو ئەزیەت‌و ئازارەیان بۆبكرێتەوە.

ژنان تا 75 ڕۆژ دوای دروستبوونی كۆرپەلە ئازادن بۆ لەباربردن‌و بڕیار تەنها بەدەست خۆیانەو دەبێت لە خەستەخانەی خۆڕایی‌و تایبەت‌و بەدەستی دكتۆری پسپۆڕ بەڕێوەبچێت, لەباربردن لەعیادە تایبەتی‌یەكان‌و شوێنە ناڕەسمی‌یەكان دەبێت قەدەغەبكرێت‌و سزای ئەوانە بدرێت كە دەیكەن.

3/ خێزان تایبەتمەندیە ئابوریەكەی نەمنێنێت.

لەكۆمەڵی چینایەتییدا خێزان بچووككراوەی ڕژێمی ئابووری سەردەمی خۆیەتی، واتە تایبەتمەندییەكی ئابووری هەیەو ئەم تایبەتمەندیەش یەكێك

لەسەرەکیترین هۆیەکانی ژنانە (وەك ئەنگلس دەڵێ لەخێزاندا پیاو ڕۆڵی سەرمایەدار دبینێ و ژنیش ڕۆڵی پڕۆلیتاریا) . کەوایە ئەگەر بمانەوێ باسی ئازادی ژنان بکەین دەبێت باسی نەهێشتنی تایبەتمەندی ئابووری خێزان بکەین، بەجۆرێك کەپێکهاتێکی ئازادانەی کۆمەڵایەتی بێت و لەسەر بنەمای خۆرشەویستی بنیاتبنرێت.

هەموو کەسێکی سەروو تەمەنی 18ساڵی (کوڕ بێت یان کچ) مافی ئەوەی هەیە بەئارەزوو ئیرادەی خۆی و بەبێ دەستێوەردانی هیچ کەس و لایەنێك و بەکار ئاسانی دەوڵەت خێزان پێکبهێنێت و زەواجی کەسانی کەمتر لەو تەمەنە رەسمیەتی پێنەدرێت. بەهەمان شێوە ڕێ و ڕەسمی هاوسەرێتی مەسەلەی کەسەکان خۆیانەو هیچ کەس مافی دەستێوەردانی نیەو لەژیانی هاوسەریدا دەبێت پەیڕەوی تاك هاوسەری بکرێت و فرە هاوسەری قەدەغەبکرێت.

4/ دین کە ڕۆڵێکی کاریگەرو بەرچاوی هەیە لەستەمکێشی و پلە دوویی ژناندا، لەدەوڵەت و یاساکانی پەیوەندیدار بەژیانی خەڵك جیابکرێتەوەو بکرێتە کاری تایبەتی هەر کەسێك کە دەیەوێت پەیڕەوی لێبکات و بەم پێیە دابەشبوونی ئینسان بەسەر ژن و پیاودا نابێت ببێتە هۆی چەوسانەوەی یەکێکیان لەلایەن ئەوی تریانەوە.

5/ سوکایەتی پێکردن و بەکارهێنانی زۆرو فشار لەخێزاندا بەرانبەر ژنان بەیاسای تایبەتی قەدەغەبکرێت و لەبەرانبەریدا سزای توند هەبێت. کوشتنی ژنان بەناوی ناموسەوە بەکوشتنی عەمدی دابنرێت و بەو پێیە سزا بدرێت. ئەم سزایانە لەبەرانبەر لێدان و کوشتنی ژناندا ئەگەر بەجدی بگیرێت کاریگەری زۆر جدی دەبێت لەبەرەوپێش بردنی ئازادی ژنانداو یەکێك لە هۆیەکانی پەرەگرتنی کۆیلەتی ژنان لەم دەورەیەدا لێنەپرسینەوەیە لەئەنجامدەرانی تاوان بەدژی ژنان.

6/ ژنانی لادێکان و دەرەوەی شارەکان بەشێوەیەکی زۆر فراوان دەچەوسێنرێنەوە. دین و پەیوەندیە کۆنەکان دەسەڵاتی زیاتریان هەیە لەلادێکانداو نەخوێندەواری و دواکەوتوویی فەرهەنگیش دەستی ئەوانی زیاتر کردووەتەوە. ژنانی ئەم شوێنانە بێجگە لەکاری ماڵ و منداڵداری کە وەك چەرمی لامل بۆ ساتێکیش لێیان نابێتەوە, بەکاری کشتوکاڵیەوە خەریکن. یان بەکرێ یان بۆ خێزانەکانی خۆیان. لەهەردوو حاڵەتەکەدا سەعات کار سنووری نیەو خۆرهەڵات بۆ خۆرئاوا پێوانەی ڕۆژانەی کارە. هیچ پێداویستی‌یەکی کارکردن لەبەردەستدا نیەو کرێ زۆر کەمەو ئەوانەی بۆ ماڵی خۆشیان کاردەکەن بەرهەمی کارەکەیان دەچێتە دەستی سەرۆکی خێزان و بۆ سەرەتایی‌ترین پێویستی خۆیان دەبێت چاو لەدەستی ئەوان بن. بۆیە زۆر گرنگە کار ئاسانی ریفاهی و فەرهەنگی تایبەت بۆ ئەو ناوچانە بکرێت و پێویستی‌یەکانی ئەو کارەیان بۆ دابینبکرێت.

7/ پێویستە ڕێگریە کلتوری و مەعنەویەکان لەسەر ڕێگای گەشەکردنی ژنان لابرێن, بەسووك سەیرکردنی ژنان و سوکایەتی پێکردنیان (چ لەمامەڵەی ڕۆژانەداو چ لە ئەدەبیاتدا)دەبێت بەتاوان بژمێردرێت. ژنان دەبێت فرسەتیان بۆ بڕەخسێنرێت تا لەمەیدان و لەبزووتنەوە جۆراوجۆرەکاندا بەشداری چالاکانە بکەن.

8/ دەبێت ژنان خوێندەواربن، بێجگە لەو ناوەندە ڕووناکبیری و قوتابخانە تایبەتیانەی کە بۆ خوێندەوارکردنی گەورە ساڵان دەکرێتەوە, دەبێت خوێندنی بەخۆڕایی و الزامی بۆ هەموو کەسێکی خوار تەمەنی 18ساڵی پەیڕەوبکرێت و ئەوانەی کە کچان لەخوێندن دوور دەخەنەوە یان ڕێگرییان بۆ دروست دەکەن دەبێت لێپرسینەوەیان لەگەڵ بکرێت و سزابدرێن. خوێندەواری ژنان و ئاشناکردنیان بەبیروباوەڕی پێشکەوتوو وە

ئاشناكردنیان بەپێشكەوتنە زانستییەكان دەوری كاریگەری دەبێت لەلابردنی بیروباوەڕی كۆن لەسەر ژنان.

9/ ژنان دەبێت خاوەنی جنسی خۆیان بن, یەكێك لەو شتانەی كە دەستی دین‌و پیاوی بەسەر ژنانەوە بەرز ڕاگرتووە, دەسەڵاتی ئەوانە بەسەر سۆزو جنسی ژناندا. ژنان لەم كۆمەڵگایەدا خاوەنی عاتیفەو جنسی خۆیان نین, ژنان بەپێی فەرهەنگی پیاوسالاری‌و یاسای ئیسلامی كۆیلەی پیاوان‌و كۆیلەش هەر شتێكی هەبێت خاوەندارێتییەكەی دەگەڕێتەوە بۆخاوەن كۆیلە, بۆیە سۆزو عاتیفەو جنسی ژنان لەلایەن پیاوانی خاوەنیانەوە گۆڕینەوەو كڕین‌و فرۆشتن‌و پیاوەتی‌و صوڵحی پێوەدەكرێت.

مەسەلەیەكی زۆر گرنگ ئەوەیە ئەم مافانە بۆ ژنان خۆیان بگەڕێتەوەو خۆیان وەك ئینسانی سەربەخۆ ئازادبن لەبەكارهێنانی‌دا, ئەمە لایەنێكی گرنگی ئازادی ژنانە.

كاتێك باسی ئازادی ژنان دەكرێت, بۆرژوازی یەكسەر دەكەوێتە بیری فەحشا, بەلای ئەوانەوە ژن سەرچاوەی خراپەو فەسادەو ئەمەش لەئازادیەوە سەرچاوە دەگرێت‌و وای بڵاودەكەنەوە كە فەحشا لەدرێژەی ئازادی ژندایە, بۆیە بۆ پێش گرتن بە فەحشا ئازادی لەژنان زەوت دەكەن, هەڵبەت ئەوە فریوكاری ئەخلاقی بۆرژوازیە نەك ڕاستی, ڕاستیەكەی ئەوەیە كە فەحشا بەرهەمی كۆمەڵگەی چینایەتیە لەبەرئەوەی ژنان ئازادی‌و خاوەنی جنسی خۆیان نین فەحشا هەیە. بەهۆی نەبوونی سەربەخۆیی ئابوریەوە, بەهۆی نەبوونی ئازادی جنسی‌و خۆشەویستییەوە, بەهۆی نەبوونی ئازادی هەڵبژاردنی هاوسەرەوە, بەكورتی بەهۆی قەیدو بەندەكانی كۆمەڵگاوەو هەروەها بەهۆی داونانەوەی پیاوانی فاحیشەوە ژنان تووشی ئەو نەخۆشیە كۆمەڵایەتییە دەبن.

فەحشا هەر زوڵمێك نیە لەژنان بەڵكو ئامرازێكیشە بۆ زەوت كردنی ئازادی لەژنان ئەوانەی تووشی بوون بەوەحشیانەترین شێوە دەچەوسێنرێنەوەو سوكایەتییان پێدەكرێت. ئەوانەی دیش بەناوی نەهێشتنی فەحشاوە سەركوت دەكرێن, بۆیە خەبات دژی فەشحا نەك هەر پێویستی بەچاودێری ژنان نیە, بەڵكو خەبات بۆ ئازدی ژنان بەشێكی گرنگ لەخەبات دژی فەحشایە.